

Project ‘Ondersteuningsbeleid Cognitief Sterk Functionerende leerlingen met wetenschappelijke ondersteuning’

Rapportering

Evaluatieonderzoek Lerende netwerken Cognitief Sterk Functionerende leerlingen 2023-2024

Dit onderzoek werd uitgevoerd in het kader van het Project Ondersteuningsbeleid Cognitief Sterk Functionerende leerlingen met wetenschappelijke ondersteuning

Karine Verschueren en Sofie Bergé (KU Leuven)

Vincent Donche en Elke Struyf (Universiteit Antwerpen)

Bart Soenens, Maarten Vansteenkiste en Anne-Fleur Bogaert (Universiteit Gent)

Projectleider: Prof. Karine Verschueren

Juni 2025 (aangevulde versie 2024)

1. Situering.....	5
2. Bevraging rond tevredenheid van deelnemers en het implementeren van kennis op de school.....	9
2.1 Methodologie.....	9
2.1.1 Onderzoeksopzet	9
2.1.2 Participanten	9
2.1.3 Instrument.....	11
2.2 Resultaten.....	12
Resultaten startende netwerken (N= 188)	13
Resultaten tevredenheidsitems (N=188)	13
Resultaten implementatie items (N=76)	18
Resultaten eerstejaars kleuternetwerk (N=18).....	22
Resultaten tevredenheidsitems (N=18).....	22
Resultaten implementatie items (N=5).....	27
Resultaten tweedejaars deelnemers (N=63).....	28
Resultaten tevredenheidsitems (N=63).....	28
Resultaten implementatie items (N=63)	33
Vergelijking tevredenheid jaar 1 en jaar 2.....	37
Vergelijking implementatie jaar 1 en jaar 2	37
Resultaten derdejaars deelnemers (N=58)	38
Resultaten tevredenheidsitems (N=58).....	38
Resultaten implementatie items (N=58)	43
Vergelijking tevredenheid jaar 1, jaar 2 en jaar 3	47
Vergelijking implementatie jaar 1, jaar 2 en jaar 3.....	47
Resultaten deelnemers verdiepend kleutertraject (N=15)	49
Resultaten tevredenheidsitems (N=15).....	49
Resultaten implementatie items (N=15)	54
Resultaten deelnemers vanuit een leersteuncentrum (N=11)	58
Gemiddeldes tevredenheidsitems	58
Gemiddeldes implementatie-items.....	58
2.3 Discussie.....	59
3. QuickScan Begaafdenwijzer voor meting effectiviteit van lerende netwerken .	60
3.1 Methodologie.....	60
3.1.1 Opzet	60
3.1.2 Participanten	60
3.1.3 Instrument.....	61

3.2 Resultaten	62
Resultaten over totale groep (N= 246).....	63
Resultaten eerstejaars deelnemers (N= 141)	65
Resultaten tweede- en derdejaars deelnemers (N=101)	68
3.3 Discussie	70
4. Conclusie	72
5. Referenties	73
6. Bijlagen	74
Bijlage 1 – Figuur: evaluatieniveaus van doelgerichte begeleidingsinterventies Struyf, Verschueren, & Van Mieghem (2022)	74
Bijlage 2- Reacties van de deelnemers scholen	74
Bijlage 3 – Reacties van de deelnemers Kleuternetwerk	82
Bijlage 4 – Reacties van de deelnemers leersteuncentra	83

Dit rapport omvat de resultaten van het effectiviteitsonderzoek dat werd uitgevoerd in het kader van het project: *‘Ondersteuningsbeleid Cognitief Sterk Functionerende leerlingen met wetenschappelijke ondersteuning’*.

De resultaten in dit rapport hebben betrekking op scholen die in verschillende jaren aan het traject startten. Het gaat zowel om scholen die gestart zijn in 2021-2022 en 2022-2023 (en zich nu respectievelijk in hun derde en tweede trajectjaar bevinden), als om scholen die in 2023-2024 met het traject zijn gestart.

In het eerste deel van dit rapport gaan we in op de resultaten van de tevredenheidsenquête. Aan de hand van een korte vragenlijst werd in kaart gebracht hoe tevreden deelnemers waren over de werking van hun lerende netwerk. Deze vragenlijst onderzocht daarnaast de mate waarin deelnemers de opgedane kennis uit de lerende netwerken implementeerden binnen hun eigen onderwijsbeleid en -praktijk.

Het tweede deel van dit rapport beslaat de resultaten van de effectiviteitsmeting aan de hand van de QuickScan Begaafdenwijzer. Hiermee werd gemeten in hoeverre deelnemende scholen vordering maakten voor verschillende relevante doelstellingen in het CSF-beleid op school. Deelnemende scholen beoordeelden hiervoor aan het begin en op het einde van het schooljaar verschillende doelstellingen verspreid over 4 rubrieken, namelijk: ‘Visie en draagvlak’, ‘Signaleren’, ‘Onderwijsaanpassingen en begeleiding’ en ‘Evaluatie en borging’.

We starten met een korte situering van het doel van het project en het aanbod binnen de lerende netwerken.

1. Situering

Een kerndoel van het Ondersteuningsbeleid Cognitief Sterk Functionerende (CSF) leerlingen bestaat erin om basis- en secundaire scholen in Vlaanderen te versterken in hun onderwijsbeleid en -praktijk ten aanzien van CSF-leerlingen. Dit gebeurt in eerste instantie via professionaliseringstrajecten binnen lerende netwerken, opgezet door ankerscholen met expertise in CSF, in samenwerking met andere scholen en met

ondersteuning van Expertisecentrum Talent. De trajecten vertrekken vanuit een gedeelde, wetenschappelijk onderbouwde visie op cognitief sterk functioneren, en focussen op kwaliteitsvolle signalering, onderwijs en begeleiding van CSF-leerlingen.

De eerste lerende netwerken rond cognitief sterk functionerende (CSF) leerlingen gingen van start in september 2021, binnen het 'Project Voorbeeldscholen'. Tussen 1 september 2021 en 31 oktober 2022 namen in totaal 266 scholen deel aan 14 lerende netwerken. Tijdens het tweede werkjaar (najaar 2022 – najaar 2023) stroomden deze deelnemers door naar het tweede trajectjaar. Daarnaast sloten 107 nieuwe scholen aan binnen 13 bijkomende lerende netwerken.

In het najaar van 2023 werd het 'Project Voorbeeldscholen' opgevolgd door het 'Ondersteuningsbeleid Cognitief Sterk Functionerende leerlingen'. Negen nieuwe ankerscholen, samen met vijf ankerscholen uit het vorige project, richtten 14 nieuwe lerende netwerken op en begeleidden 198 nieuwe scholen.

In totaal werden in het schooljaar (2023-2024) 401 scholen begeleid. Daarvan namen 95 scholen deel aan hun derde trajectjaar, 108 aan hun tweede jaar en 198 scholen startten hun eerste jaar. Daarnaast namen ongeveer 40 tweede collega's van deelnemende scholen deel aan het netwerk, en schreven een twintigtal medewerkers van ondersteunende diensten (zoals leersteuncentra, CLB's en pedagogische begeleidingsdiensten) zich in.

Hieronder volgt een korte toelichting rond de opbouw en het aanbod binnen de verschillende jaren van het professionaliseringstraject:

Startende scholen volgen gedurende hun eerste trajectjaar gemiddeld 8 à 10 sessies van 2,5 tot 3 uur mee, afhankelijk van het lerende netwerk waaraan zij deelnemen. Tijdens de bijeenkomsten van de lerende netwerken worden verscheidene subthema's binnen het uitwerken van een CSF- beleid behandeld. Thema's die aan bod kwamen, waren onder andere:

- Herkennen en signaleren van CSF
- Verrijking in de klas/differentiëren
- Mindset en executieve vaardigheden

- Kwaliteitsdenken (beleid, visie en draagvlak) – Concretisering kwaliteitsverwachtingen
- Klasexterne verrijking
- Versnellen
- Evalueren, rapporteren
- Communicatie
- Casuïstiek/intervisie
- Regelgeving
- ...

De opbouw binnen het traject gaat van algemeen naar verdiepend. Basiskennis is nodig om de volgende sessies te kunnen volgen. Continuïteit van deelname was bijgevolg belangrijk. De inhoud van de sessies werd afgestemd op de leernoden en leervragen van de deelnemers. Tegelijk werd erop toegezien dat de kernonderdelen in elk netwerk aan bod kwamen, zodat er gelijkgerichtheid is en overal dezelfde basiskennis gedeeld wordt. Een lerend netwerk staat of valt met de actieve inbreng van de deelnemers. De ankerfiguur vervult hierbij een coachende en begeleidende rol, maar is zeker niet de enige bron van goede praktijken of input tijdens de sessies.

Aansluitend op CSF-trajecten voor basisonderwijs en secundair onderwijs werd vanaf dit werkingsjaar (2023-2024) ook een specifiek kleuternetwerk opgestart, waarin de sessies toegespitst zijn op de context van kleuters en de aanpak van cognitief sterk functioneren binnen de kleuterklas.

Bij de start werd aan de deelnemende scholen gevraagd om één persoon af te vaardigen om de sessies te volgen en de overdracht van informatie naar de eigen school te voorzien. Er werd gevraagd om niet te wisselen van afgevaardigde doorheen het traject, zodat informatie niet versnipperd raakte. In een aantal netwerken was er ruimte om een tweede deelnemer te laten deelnemen. Dit helpt om het draagvlak binnen een schoolteam te vergroten. Er werd ten slotte aan de deelnemende scholen gevraagd om een werkgroep/kernteam op te richten om op de eigen school te kunnen starten met dissemineren (het verspreiden van de opgedane kennis), maar in realiteit is dit niet altijd gelukt.

Scholen die deelnamen aan hun tweede jaar professionaliseringstraject kregen een 5-tal sessies aangeboden. De sessies duurden net als in het eerste jaar 2,5 à 3 uur. De sessies omvatten een diepere uitwerking van eerder aan bod gekomen thema's, in combinatie met enkele aanvullende thema's:

- dubbel bijzondere leerlingen
- onderpresteren/motivatie
- kansengroepen
- uitzonderlijk hoogbegaafde leerlingen (UHB)

Verder volgde de opbouw van het traject dezelfde richtlijnen als die van het eerste jaar.

Voor de deelnemers van het derde jaar werd in elke provincie een regionale ontmoetingsdag georganiseerd, waarbij de thema's uit de voorbije jaargangen verder werden uitgediept. Vragen en noden van de deelnemers bepaalden de inhoud van deze ontmoetingsmomenten. Daarnaast konden de deelnemers van het derde jaar 3 webinars volgen. Deze webinars werden gegeven door medewerkers van de ankerscholen en werden netwerkoverschrijdend georganiseerd. Buiten de regionale ontmoetingsdag en de webinars konden deelnemers van het derde jaar terecht bij hun ankerschool voor intervisie en casuïstiek.

Deelnemers die het basistraject hadden gevolgd, konden zich inschrijven voor een verdiepend kleutertraject. Aan deelname waren enkele voorwaarden verbonden: scholen moesten in het eerste trajectjaar minstens 80% aanwezig geweest zijn, zodat de begeleiders zeker waren dat de basisprincipes rond CSF voldoende aan bod waren gekomen. Daarnaast moest het gaan om een kleuterleerkracht of kleuterzorgcoördinator die het basistraject had gevolgd. Binnen het verdiepend traject kregen scholen de keuze uit een aanbod van zeven sessies, waarvan ze er drie konden selecteren om te volgen.

2. Bevraging rond tevredenheid van deelnemers en het implementeren van kennis op de school

2.1 Methodologie

2.1.1 Onderzoeksopzet

Aan de deelnemers van de lerende netwerken werd op het einde van het schooljaar 2023-2024 gevraagd om een online evaluatie in te vullen. Het eerste deel van de vragen ging over de evaluatie van de lerende netwerken zelf. Het tweede deel over de implementatie van en de aanpassingen aan het CSF-beleid op de deelnemende school.

De deelnemers van de 10 nieuwe netwerken vormden hierop een uitzondering. Zij ronden hun eerste jaar pas af in 2024-2025 (8 in de loop van het eerste trimester 2024-2025, 2 in februari 2025). Deze deelnemers kregen een aangepaste vragenlijst op het moment van afname (mei 2024). Het onderdeel over de implementatie en aanpassing van het CSF-beleid werd weggelaten uit de oorspronkelijke bevraging. Na afloop van hun traject kregen scholen de mogelijkheid om aanvullend de vragenlijst over implementatie in te vullen. Niet alle scholen maakten echter gebruik van dit aanbod. Daardoor verschillen de groeps groottes in de rapportering over tevredenheid en implementatie bij de startende netwerken.

De bevraging werd ingevuld door de persoon die de sessies van het lerende netwerk meevolgde en de terugkoppeling naar directie/collega's/kernteam op zich nam. De bevraging werd geanonimiseerd om voldoende veiligheid te garanderen voor deelnemers en sociale wenselijkheid te beperken. Daarnaast werd ruimte voorzien voor persoonlijke feedback.

2.1.2 Participanten

Van de 401 deelnemers aan de lerende netwerken, vulden 358 participerende scholen de online bevraging in. Ze gaven ook aan hoe lang ze al deelnamen aan de lerende netwerken, bij welke ankerschool ze aangesloten waren en vanuit welke school of organisatie ze deelnamen. Op die manier kon een onderscheid gemaakt worden tussen verschillende

groepen deelnemers: eerstejaars deelnemers (waarbij ook de deelnemers aan het kleuternetwerk), tweede- en derdejaars deelnemers, deelnemers binnen het verdiepend kleutertraject en deelnemers vanuit leersteuncentra.

Van de 358 participanten kwamen 206 respondenten uit de **nieuwe lerende netwerken** (gestart 2023-2024). De deelnemers kwamen uit 198 verschillende scholen (voor 8 scholen vulden twee deelnemers de vragenlijsten in). Binnen de responsgroep kwamen 145 participanten uit het basisonderwijs en 43 participanten uit het secundair onderwijs. Ze waren verspreid over 13 lerende netwerken. Daarnaast vulden 18 deelnemers van het startersnetwerk '**kleuternetwerk**' de bevraging in: 6 participanten uit een kleuterschool, 12 uit een basisschool.

63 participanten kwamen uit de lerende netwerken die startten in september 2022 en ronden hun **tweede trajectjaar** af. Van de 63 respondenten kwamen 54 uit het basisonderwijs en 9 uit het secundair onderwijs, verspreid over 11 lerende netwerken. 60 respondenten kwamen uit de lerende netwerken die startte in september 2021 en ronden hun **derde trajectjaar** af. Van de 60 respondenten kwamen er 49 uit het basisonderwijs en 8 uit het secundair onderwijs. Voor 3 respondenten was dit niet doorgegeven. De respondenten waren verspreid over 9 lerende netwerken.

Van de 33 scholen die deelnamen aan het **verdiepend kleutertraject**, vulden 15 respondenten de bevraging in. Dit traject was voor hen een extra engagement dat naast de gewone lerende netwerken doorging.

11 deelnemers van de **leersteuncentra** vulden de bevraging, die werd aangepast aan hun organisatie, in. Zij namen deel aan de lerende netwerken voor scholen die gestart zijn in september 2022 en in 2023-2024. Deelnemers zaten verspreid over 6 verschillende lerende netwerken.

Gezien de bevraging anoniem gebeurde, zijn er verder geen gegevens om de groepen die wel of niet deelnamen aan de bevraging onderling te vergelijken.

2.1.3 Instrument

Via een online instrument met 18 vragen peilden we naar de mening van de deelnemers. Het eerste deel van de vragen ging over de evaluatie van de lerende netwerken zelf. Het tweede deel over de implementatie van en de aanpassingen aan het CSF-beleid op de deelnemende school. Respondenten schaalden hun antwoorden telkens op een 5-punt Likertschaal, waarbij: 1 = helemaal oneens, 2 = oneens, 3 = neutraal, 4 = eens en 5 = helemaal eens.

Vragen werden geïnspireerd op het model en het instrument van Struyf, Verschueren, & Van Mieghem (2022) dat werd ontwikkeld om de effectiviteit van lerarenbegeleiding in kaart te brengen (zie bijlage 1). Het model onderscheidt verschillende niveaus van evaluatie, namelijk kortetermijn- en langetermijn evaluatie. **Kortetermijn -evaluatie** is op te splitsen in 3 niveaus: **'Bereik'**: in welke mate wordt de gewenste doelgroep bereikt?, **'Reactie'**: in welke mate is de groep tevreden met de begeleiding en vinden ze de bijeenkomsten bruikbaar? en **'Leren'**: wat is het leereffect op de participanten en welke intentie tot gedragsveranderingen ontwikkelen er? Naast de korte is er ook de **langetermijn evaluatie**. Ook deze is op te splitsen in 3 niveaus: **'Gedrag'**: wat is de toepassing in de praktijk?, **'Organisatie-resultaten'**: welke wijzigingen vonden in de school plaats ten gevolge van deelname? en **'Leerlinguitkomsten'**: wat zijn de waargenomen effecten op leerlingen?

We stelden in het eerste deel vragen over tevredenheid, bruikbaarheid en leereffect. Ook kenmerken van de begeleiding werden bevraagd, o.a. de gepercipieerde kwaliteit van de begeleider, de afstemming van de inhoud op de leerdoelen, het eigenaarschap en de mogelijkheid tot actief leren en het evidence-informed karakter van de begeleiding. Vervolgens bevroegen we in het tweede deel van de bevraging de mate waarin deelnemers de opgedane kennis reeds toepasten in hun onderwijspraktijk, of er reeds beleidsmatige veranderingen hadden plaatsgevonden, of men al leerling effecten kon waarnemen alsook de nood aan voortzetting van begeleiding. In tabel 1 is een overzicht van de verschillende items terug te vinden.

Tabel 1 items tevredenheid- en implementatie-enquête

Code	Items
Tevre_1	Ik ben tevreden over onze deelname aan het lerend netwerk.
Tevre_2	Ik ben tevreden over de mogelijkheid tot eigen inbreng in het lerend netwerk.
Tevre_3	Ik ben tevreden over de afstemming van wat aan bod kwam en mijn leerdoelen.
Tevre_4	De aangereikte kennis is bruikbaar voor het verbeteren van ons beleid voor CSF-leerlingen.
Tevre_5	Het aangereikte materiaal is bruikbaar voor het verbeteren van onze aanpak van CSF-leerlingen.
Tevre_6	Onze kennis werd verbreed en verdiept door deel te nemen aan het lerend netwerk.
Tevre_7	De begeleider van de ankerschool weet waarover hij/zij spreekt.
Tevre_8	De input vanuit de ankerschool sluit aan bij de dagelijkse (klas)praktijk.
Tevre_9	Ik heb voorbeelden gezien en gehoord die we kunnen toepassen in de praktijk.
Tevre_10	Tijdens de begeleiding werd er gerefereerd naar wetenschappelijke inzichten.
Imple_1	Het is ons gelukt om een kernteam/werkgroep op te starten.
Imple_2	De opgedane kennis werd doorgegeven aan anderen van ons schoolteam.
Imple_3	We zijn begonnen met het implementeren van nieuwe kennis op onze school.
Imple_4	Ons beleid voor CSF op school is versterkt door deel te nemen aan het lerend netwerk.
Imple_5	Deelnemen aan het lerend netwerk heeft een positieve invloed gehad op de ondersteuning van CSF-leerlingen bij ons op school
Imple_6	Deelnemen aan het lerend netwerk heeft geholpen het draagvlak voor een beleid voor CSF-leerlingen binnen het team te vergroten.
Imple_7	Er is voldoende ondersteuning vanuit onze directie om met de nieuwe inzichten aan de slag te gaan.
Imple_8	We hebben nood aan een verderzetting van deze begeleiding.

2.2 Resultaten

Hieronder worden de gemiddelde scores weergegeven van de items rond tevredenheid alsook van de items rond implementatie en verspreiding van opgedane kennis binnen de eigen school. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen volgende groepen: startende scholen, startende scholen binnen het kleuternetwerk, scholen die hun tweede jaar traject doorliepen, scholen die hun derde jaar traject doorliepen, scholen die het verdiepend kleutertraject mee volgden en ten slotte resultaten door vertegenwoordigers van leersteuncentra.

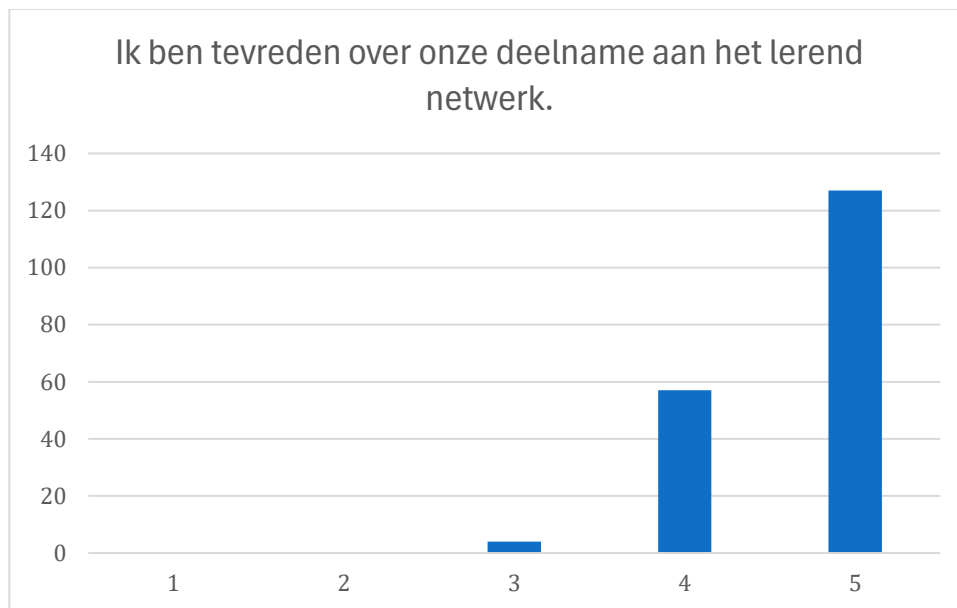
De scoreverdeling per item wordt bijkomend weergegeven door middel van een staafdiagram. De x-as geeft de scoreschaal per item weer en de y-as toont het aantal scholen dat deze score toekende.

Resultaten startende netwerken (N= 188)

Resultaten tevredenheidsitems (N=188)

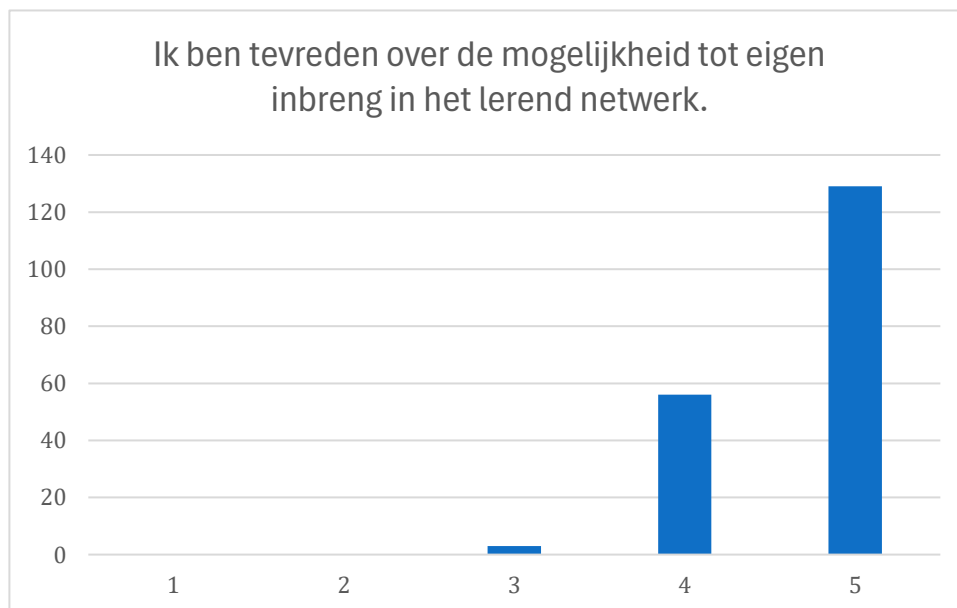
"Ik ben tevreden over mijn deelname aan het lerend netwerk."

Gemiddelde score: **4,65**.

"Ik ben tevreden over mijn mogelijkheid tot eigen inbreng in het lerend netwerk."

Gemiddelde score: **4,67**.

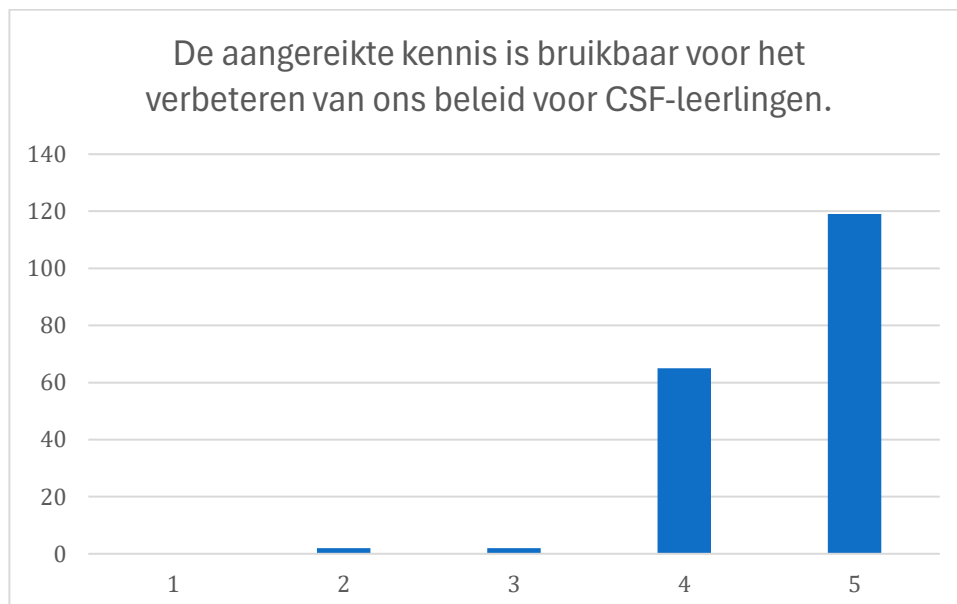
“Ik ben tevreden over de afstemming van wat aan bod kwam en mijn leerdoelen.”

Gemiddelde score: **4,40**.

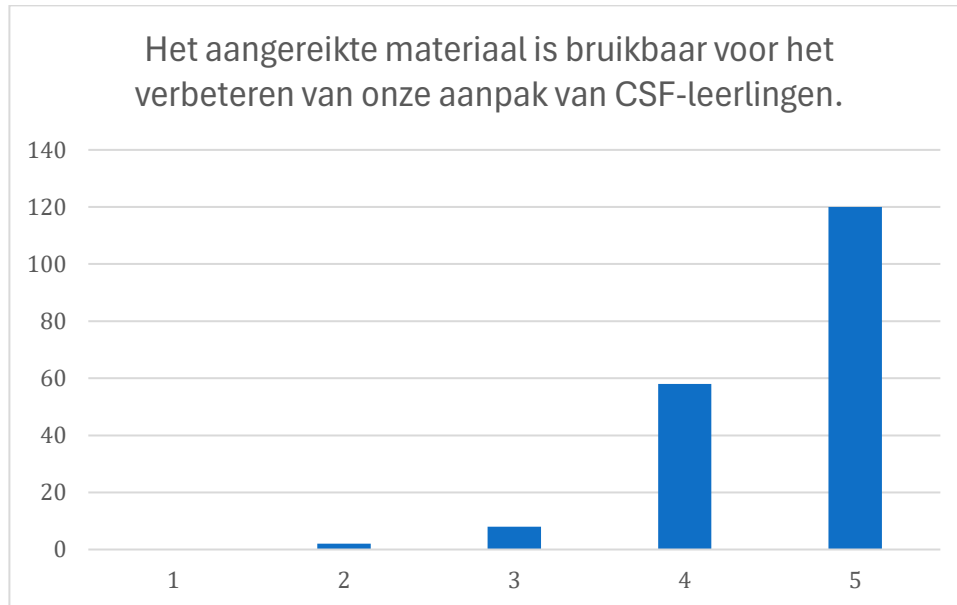
“De aangereikte kennis is bruikbaar voor het verbeteren van ons beleid voor CSF-leerlingen.”

Gemiddelde score: **4,60**.

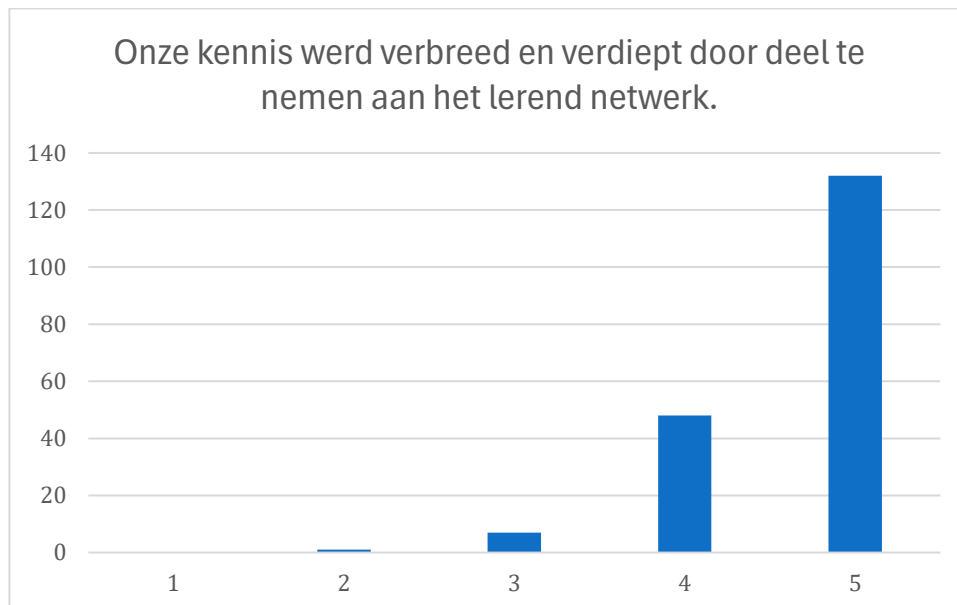
“Het aangereikte materiaal is bruikbaar voor het verbeteren van onze aanpak van CSF-leerlingen.”

Gemiddelde score: **4,57**.

“Onze kennis werd verbreed en verdiept door deel te nemen aan het lerend netwerk.”

Gemiddelde score: **4,65**.

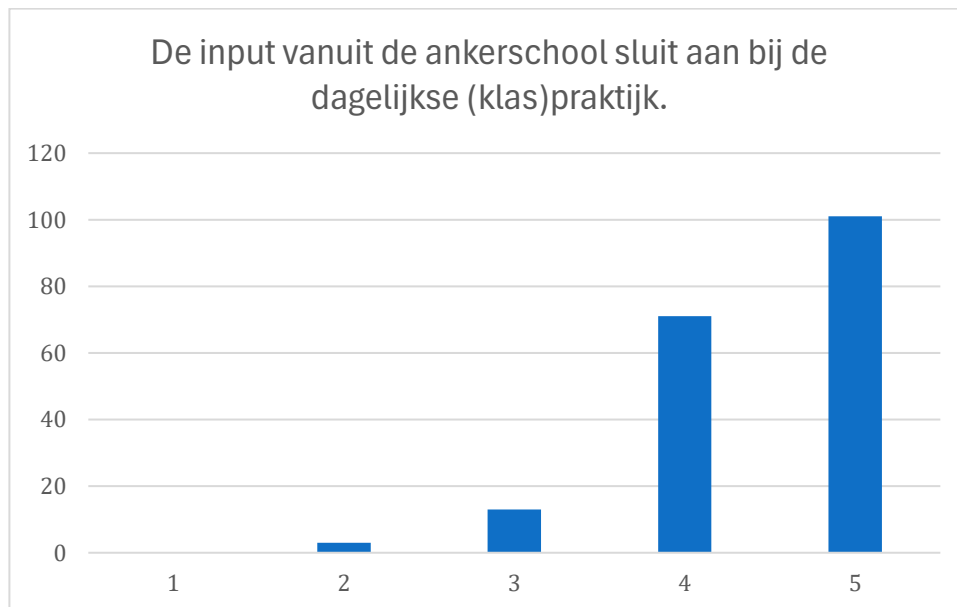
“De begeleider van de ankerschool weet waarover hij/zij spreekt.”

Gemiddelde score: **4,85**.

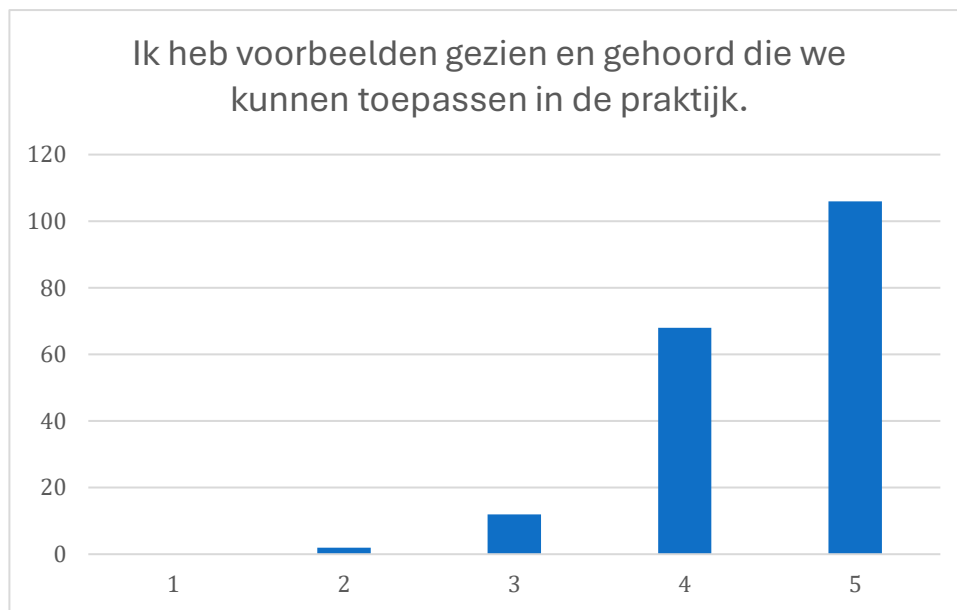
“De input vanuit de ankerschool sluit aan bij de dagelijkse (klas)praktijk.”

Gemiddelde score: **4,44**.

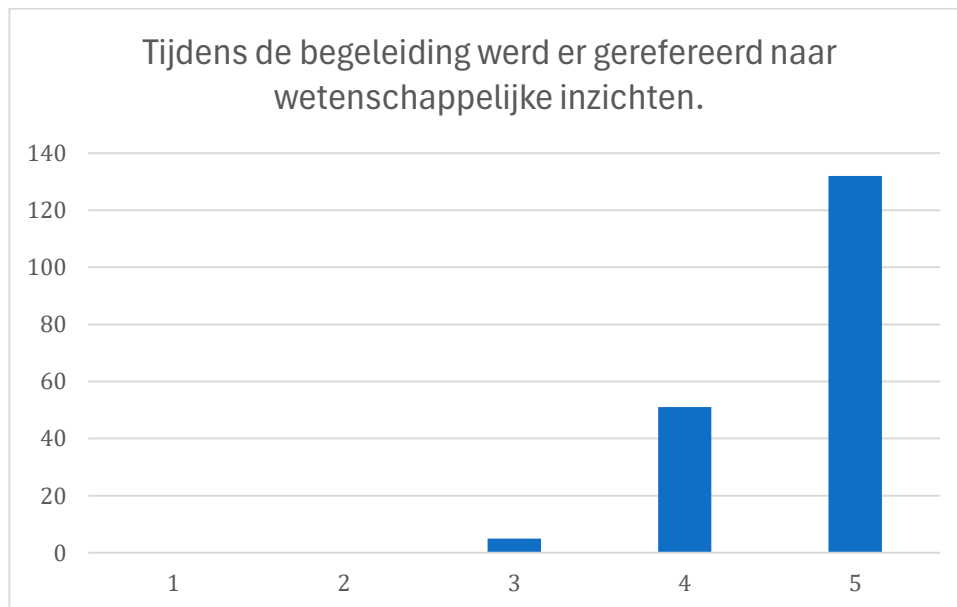
“Ik heb voorbeelden gezien en gehoord die we kunnen toepassen in de praktijk.”

Gemiddelde score: **4,48**.

“Tijdens de begeleiding werd er gerefereerd naar wetenschappelijke inzichten.”

Gemiddelde score: **4,68**.

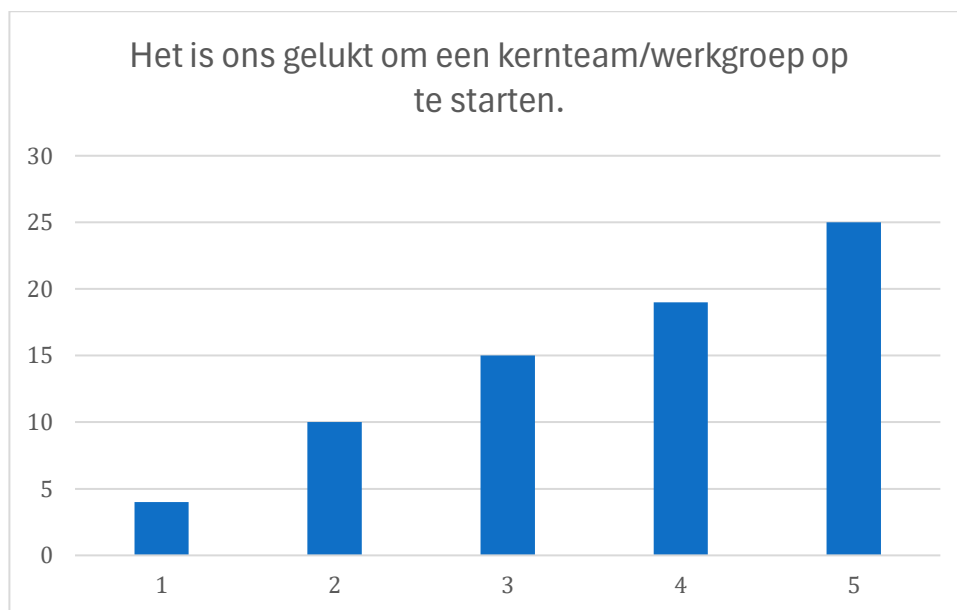

Resultaten implementatie items (N=76)

Op het moment van afname rondten nog niet alle startende netwerken hun traject af. Ze beantwoordden toen enkel het eerste gedeelte van de vragenlijst. Bij afronding van hun traject kregen deelnemers de kans om het implementatie gedeelte van de vragenlijst in te vullen. Niet alle scholen gingen echter op de aanbod in, waardoor gemiddeldes fluctueren ten aanzien van de tevredenheidsbevraging.

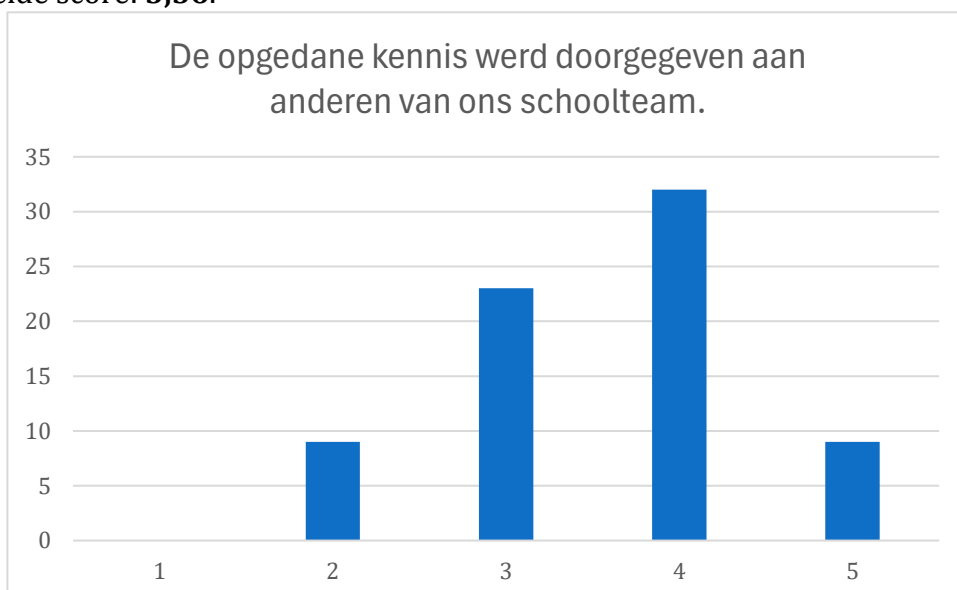
“Het is ons gelukt om een kernteam/werkgroep op te starten.”

Gemiddelde score: **3,70**.

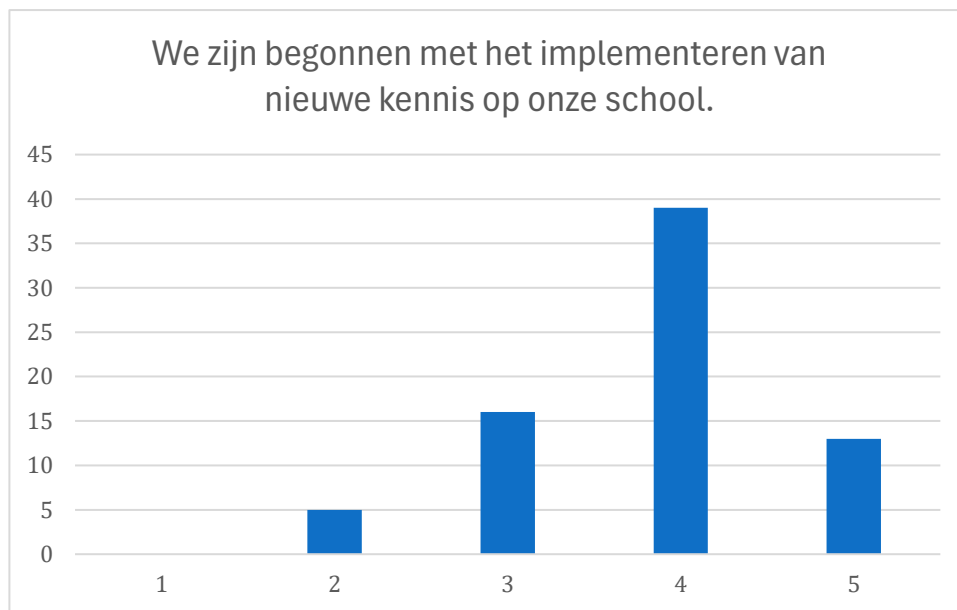
“De opgedane kennis werd doorgegeven aan anderen van ons schoolteam.”

Gemiddelde score: **3,56**.

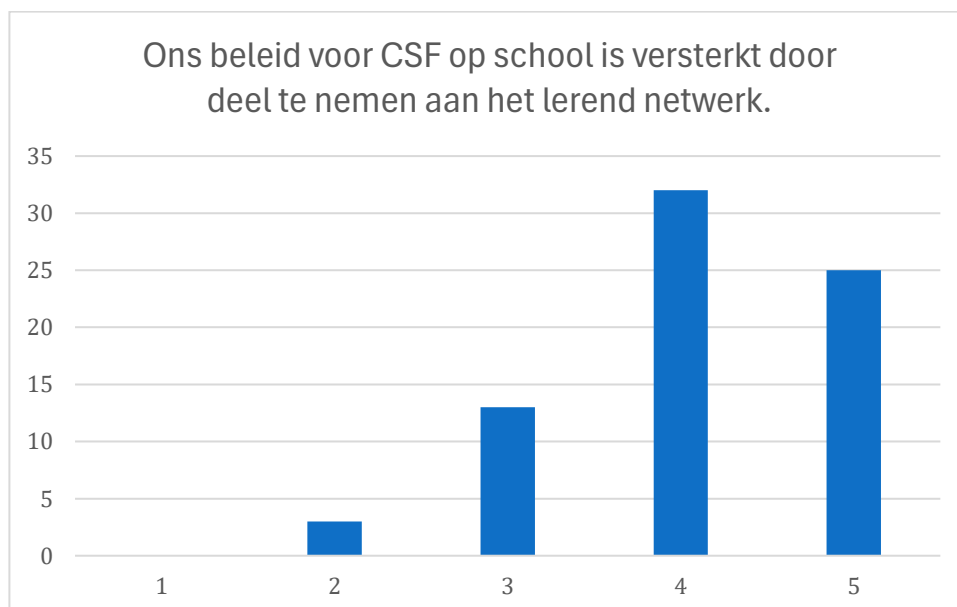
“We zijn begonnen met het implementeren van nieuwe kennis op onze school.”

Gemiddelde score: **3,82.**

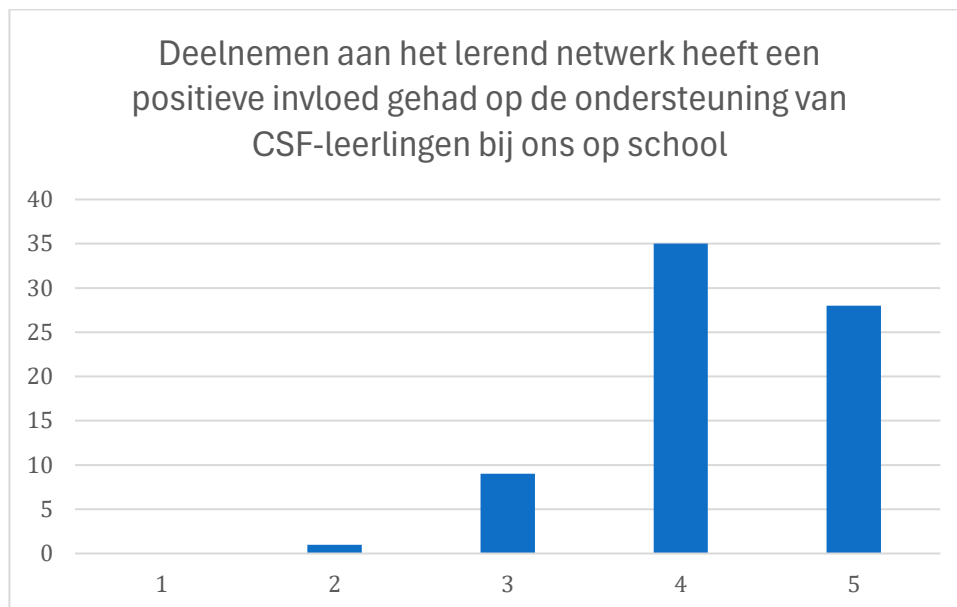
“Ons beleid voor CSF op school is versterkt door deel te nemen aan het lerend netwerk.”

Gemiddelde score: **4,08.**

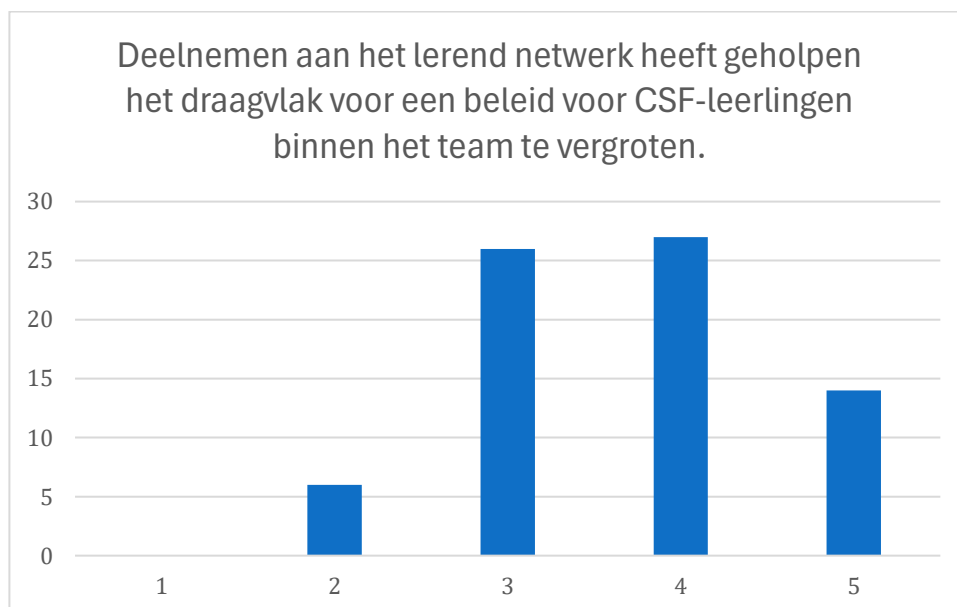
“Deelnemen aan het lerend netwerk heeft een positieve invloed gehad op de ondersteuning van CSF-leerlingen bij ons op school.”

Gemiddelde score: is **4,23**.

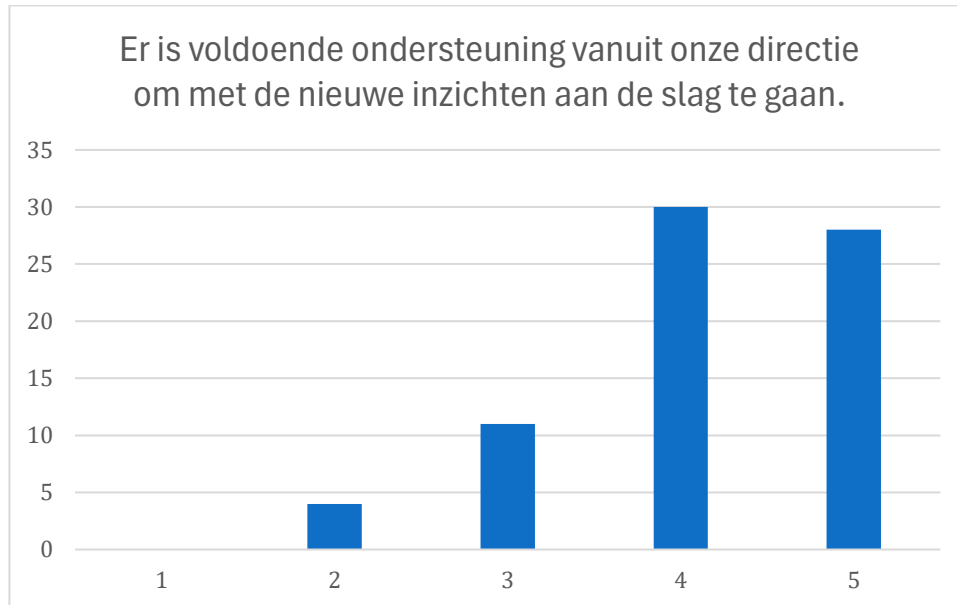
“Deelnemen aan het lerend netwerk heeft geholpen het draagvlak voor een beleid voor CSF- leerlingen te vergroten.”

Gemiddelde score: **3,67**.

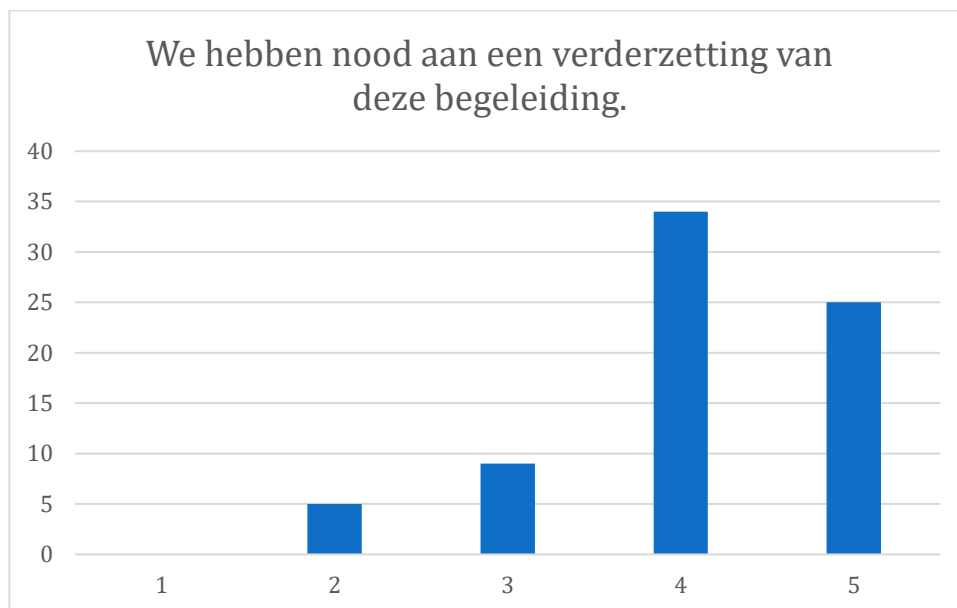
“Er is voldoende ondersteuning vanuit onze directie om met de nieuwe inzichten aan de slag te gaan.”

Gemiddelde score: **4,12**.

“We hebben nood aan verderzetting van deze begeleiding.”

Gemiddelde score: **4,08**.

Resultaten eerstejaars kleuternetwerk (N=18)

Resultaten tevredenheidsitems (N=18)

Gezien de beperkte grootte van de groep moeten resultaten met de nodige nuance geïnterpreteerd worden. Een uitschieter binnen de groep kan het gemiddelde namelijk sterk beïnvloeden.

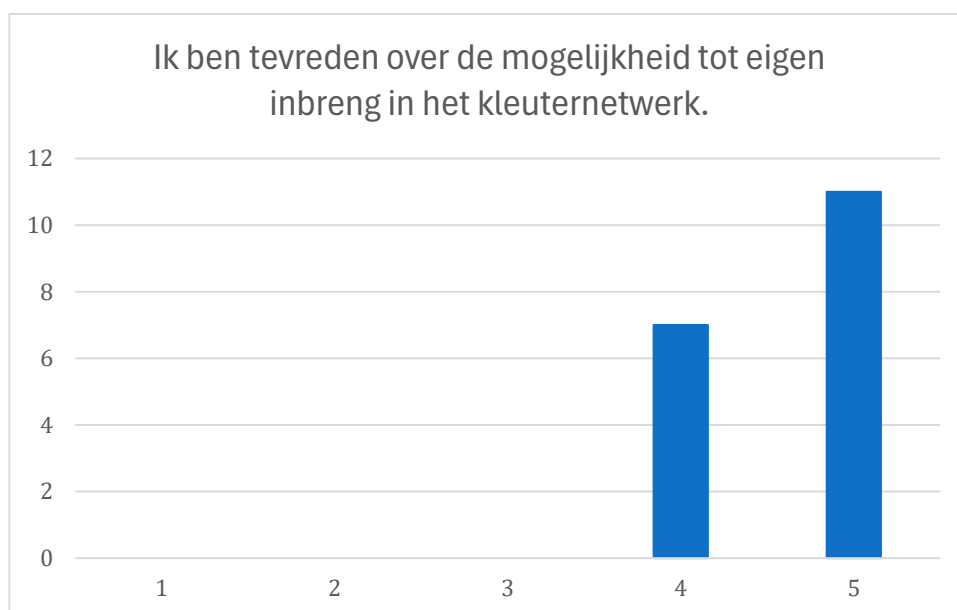
“Ik ben tevreden over onze deelname aan het kleuternetwerk.”

Gemiddelde score: **4,72**.

“Ik ben tevreden over mijn mogelijkheid tot eigen inbreng in het kleuternetwerk.”

Gemiddelde score: **4,61**.

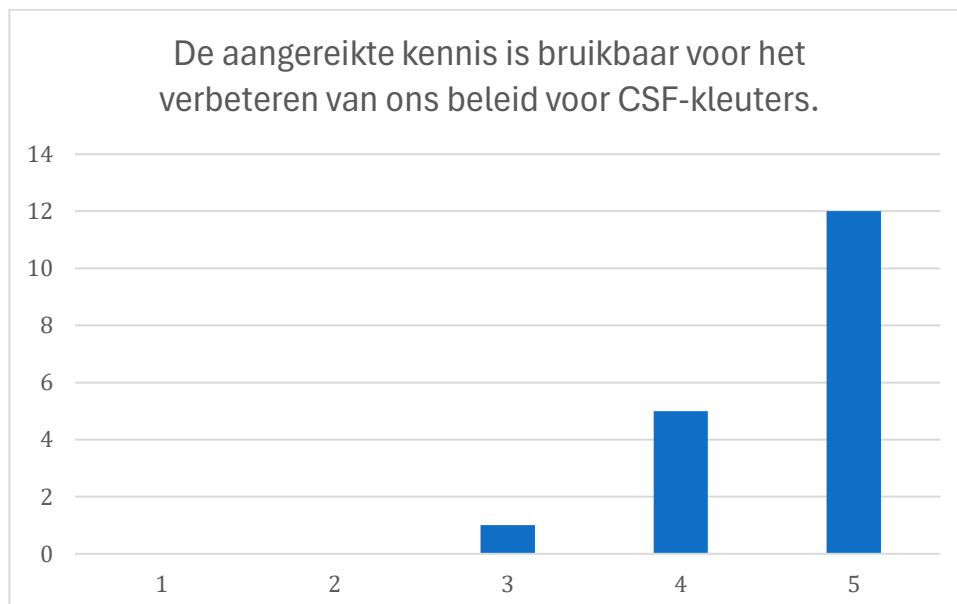
“Ik ben tevreden over de afstemming van wat aan bod kwam en mijn leerdoelen.”

Gemiddelde score: **4,28**.

“De aangereikte kennis is bruikbaar voor het verbeteren van ons beleid voor CSF- kleuters.”

Gemiddelde score: **4,61**.

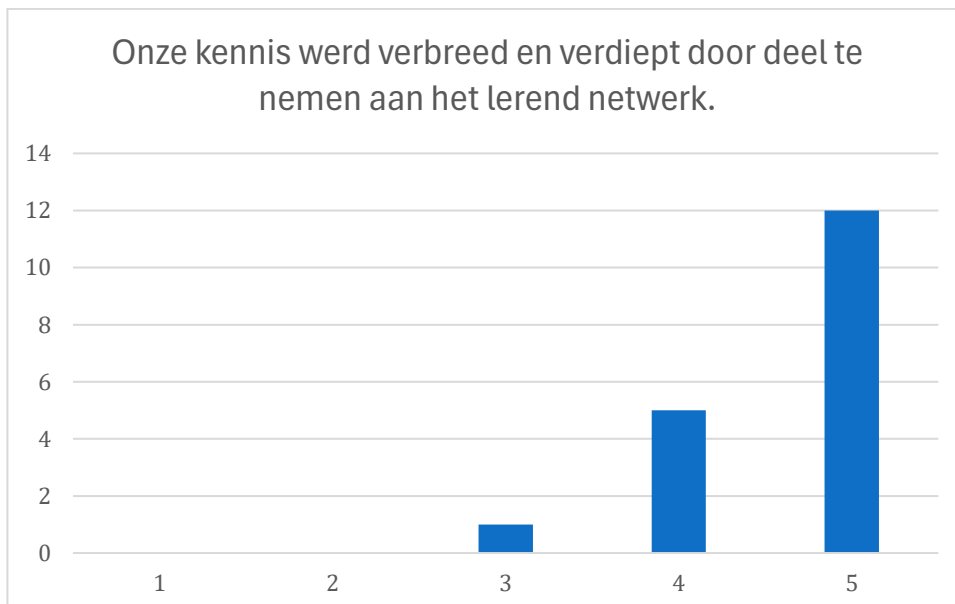
*“Het aangereikte materiaal is bruikbaar voor het verbeteren van onze aanpak van CSF-
kleuters.”*

Gemiddelde score: **4,39**.

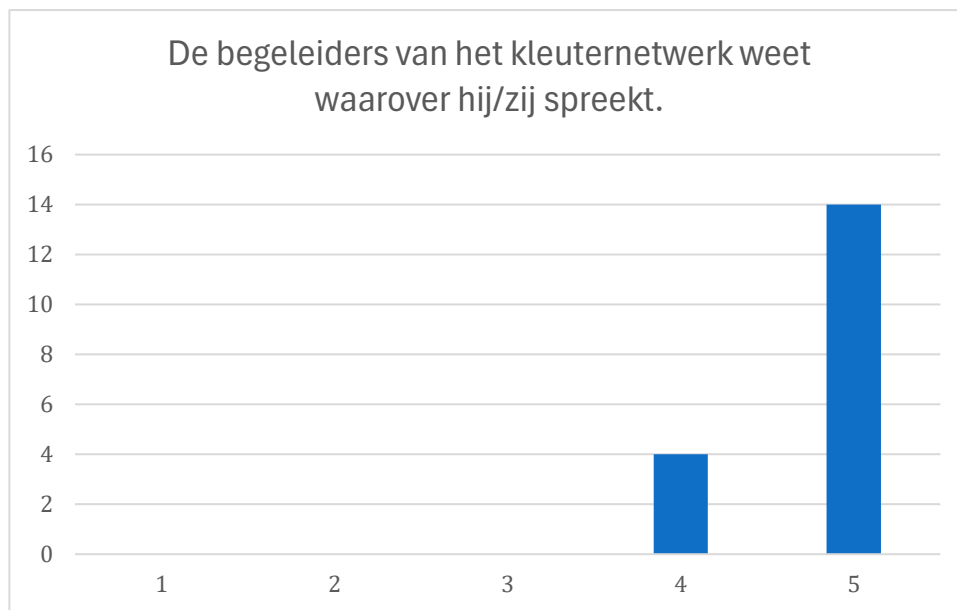
“Onze kennis werd verbreed en verdiept door deel te nemen aan het lerend netwerk.”

Gemiddelde score: **4,61**.

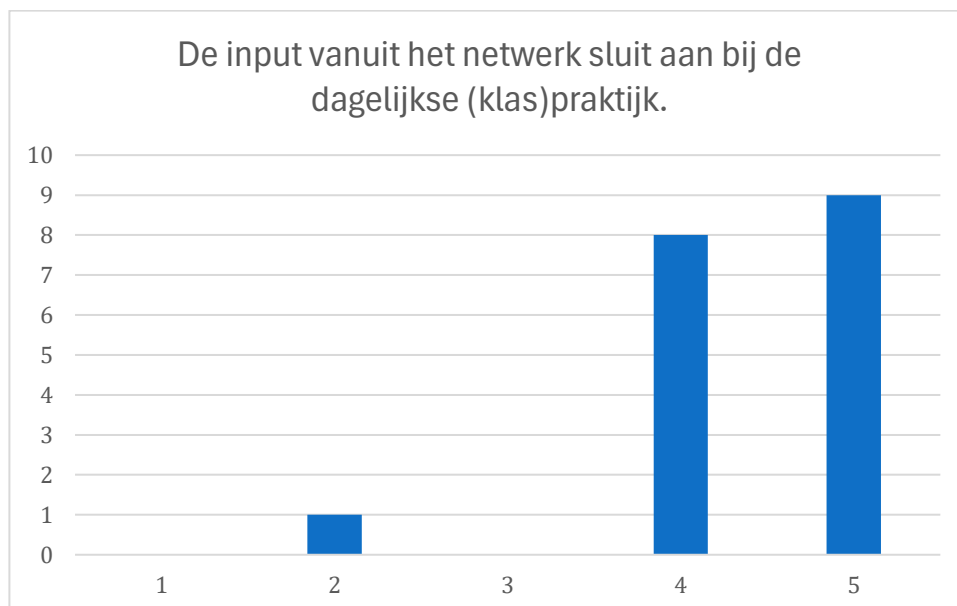
“De begeleider van de kleuternetwerk weet waarover hij/zij spreekt.”

Gemiddelde score: **4,78**.

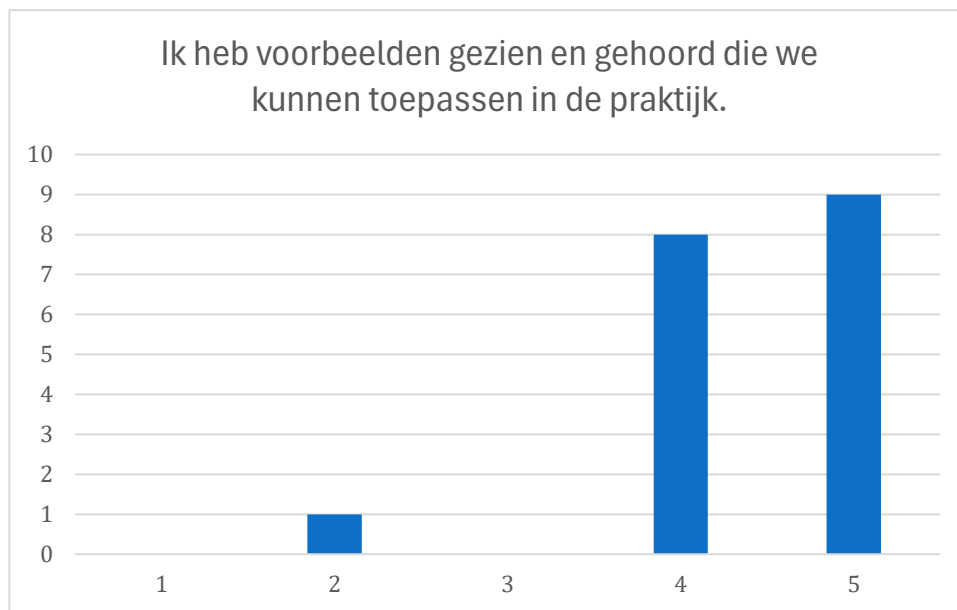
“De input vanuit de ankerschool sluit aan bij de dagelijkse (klas)praktijk.”

Gemiddelde score: **4,39**.

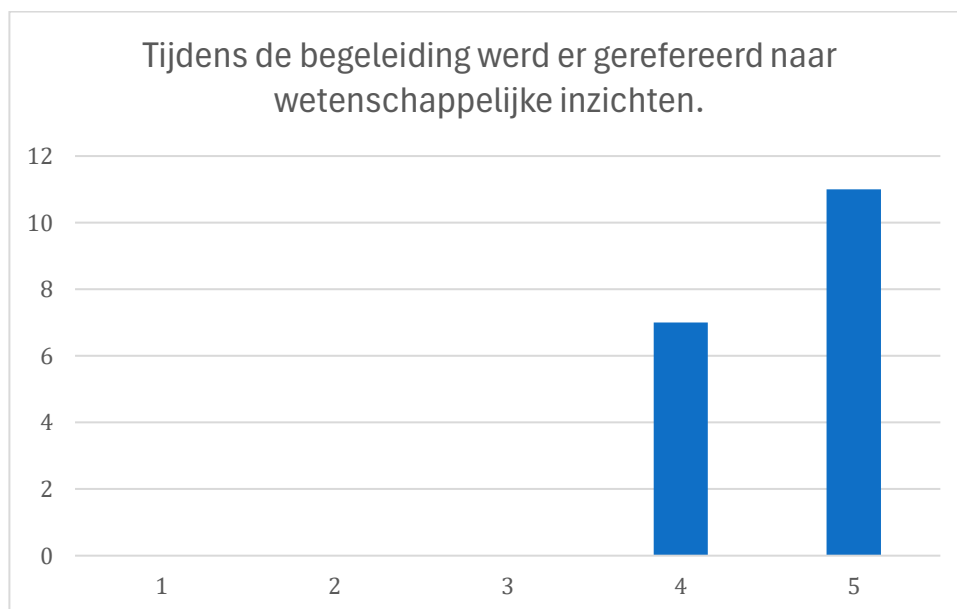
“Ik heb voorbeelden gezien en gehoord die we kunnen toepassen in de praktijk.”

Gemiddelde score: **4,39**.

“Tijdens de begeleiding werd er gerefereerd naar wetenschappelijke inzichten.”

Gemiddelde score: **4,61**.

Resultaten implementatie items (N=5)

Op het moment van afname rondden nog niet alle startende netwerken hun traject af. Ze beantwoordden toen enkel het eerste gedeelte van de vragenlijst. Bij afronding van hun traject kregen deelnemers de kans om het implementatie gedeelte van de vragenlijst in te vullen. Niet alle scholen gingen echter op de aanbod in, waardoor gemiddeldes fluctueren ten aanzien van de tevredenheidsbevraging. Gezien de beperkte grootte van de groep werd besloten om geen grafische weergave te voorzien.

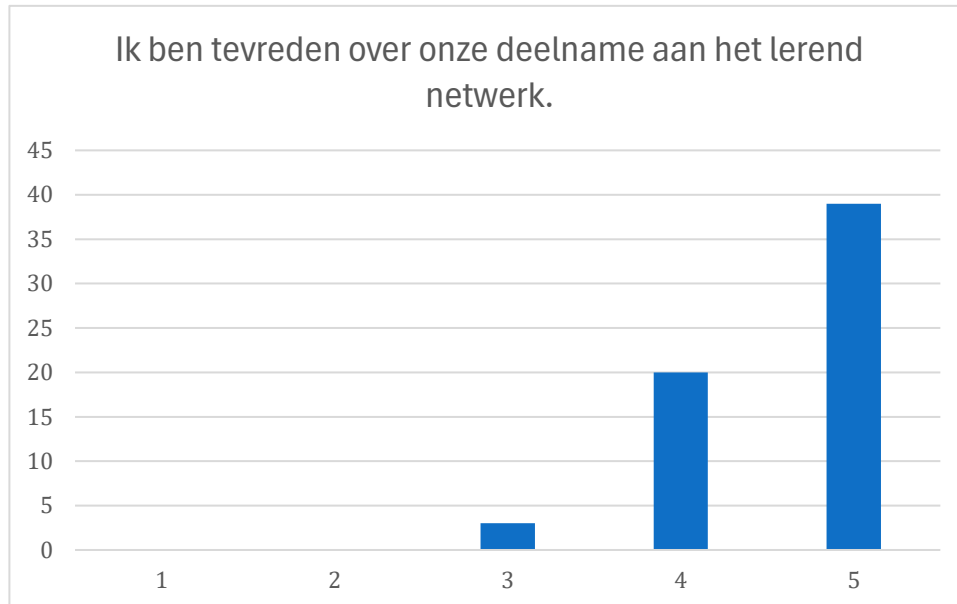
Item	Gemiddelde (N=5)
<i>"Het is ons gelukt om een kernteam/werkgroep op te starten."</i>	3,4
<i>"De opgedane kennis werd doorgegeven aan anderen van ons schoolteam."</i>	4
<i>"We zijn begonnen met het implementeren van nieuwe kennis op onze school."</i>	3,2
<i>"Ons beleid voor CSF op school is versterkt door deel te nemen aan het lerend netwerk."</i>	3,8
<i>"Deelnemen aan het lerend netwerk heeft een positieve invloed gehad op de ondersteuning van CSF-leerlingen bij ons op school."</i>	4
<i>"Deelnemen aan het lerend netwerk heeft geholpen het draagvlak voor een beleid voor CSF-leerlingen binnen het team te vergroten."</i>	3,4
<i>"Er is voldoende ondersteuning vanuit onze directie om met de nieuwe inzichten aan de slag te gaan."</i>	4,4
<i>"We hebben nood aan een verderzetting van deze begeleiding."</i>	3,8

Resultaten tweedejaars deelnemers (N=63)

Resultaten tevredenheidsitems (N=63)

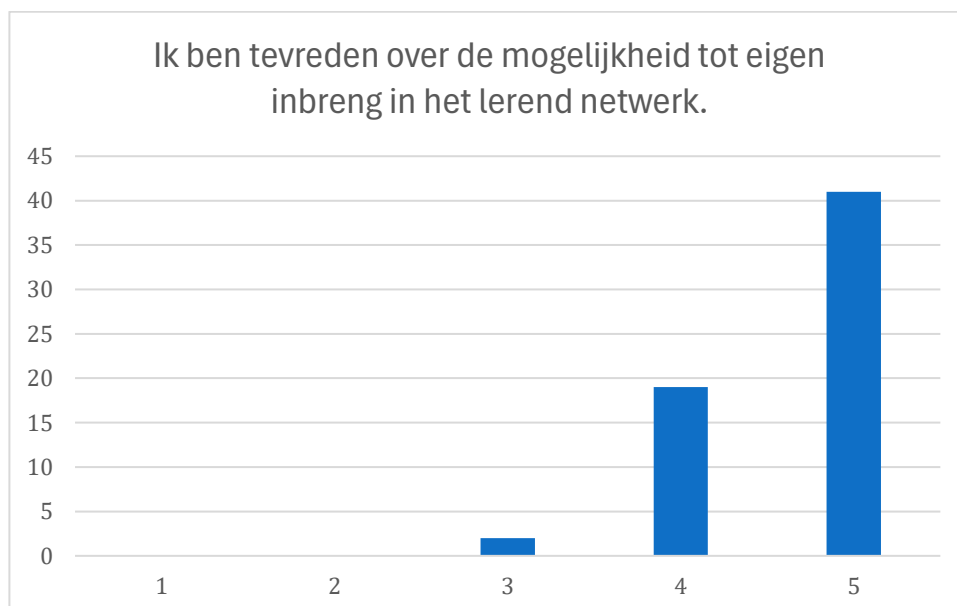
"Ik ben tevreden over onze deelname aan het lerend netwerk."

Gemiddelde score: **4,58**.

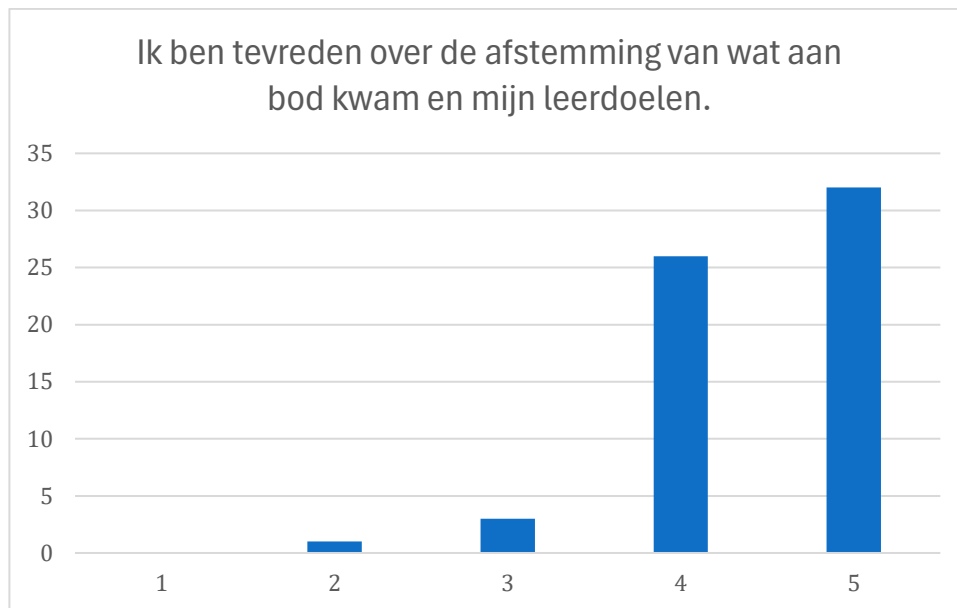
"Ik ben tevreden over mijn mogelijkheid tot eigen inbreng in het lerend netwerk."

Gemiddelde score: **4,63**.

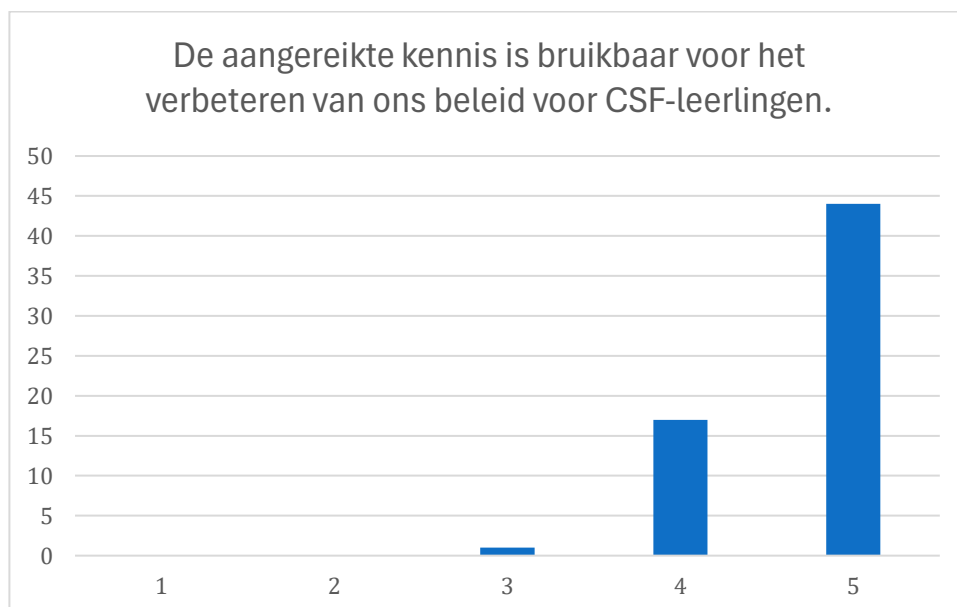
“Ik ben tevreden over de afstemming van wat aan bod kwam en mijn leerdoelen.”

Gemiddelde score: **4,44**.

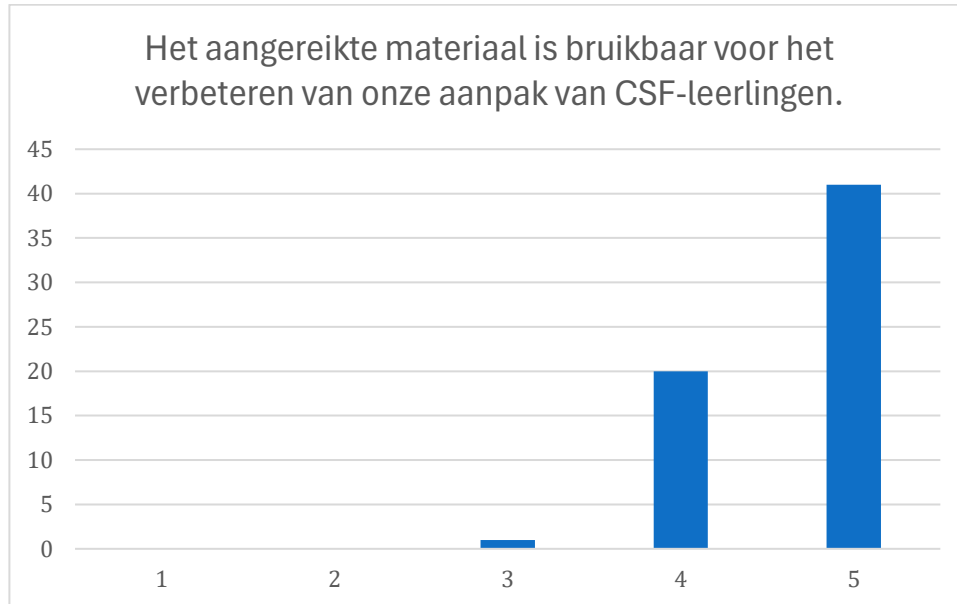
“De aangereikte kennis is bruikbaar voor het verbeteren van ons beleid voor CSF-leerlingen.”

Gemiddelde score: **4,69**.

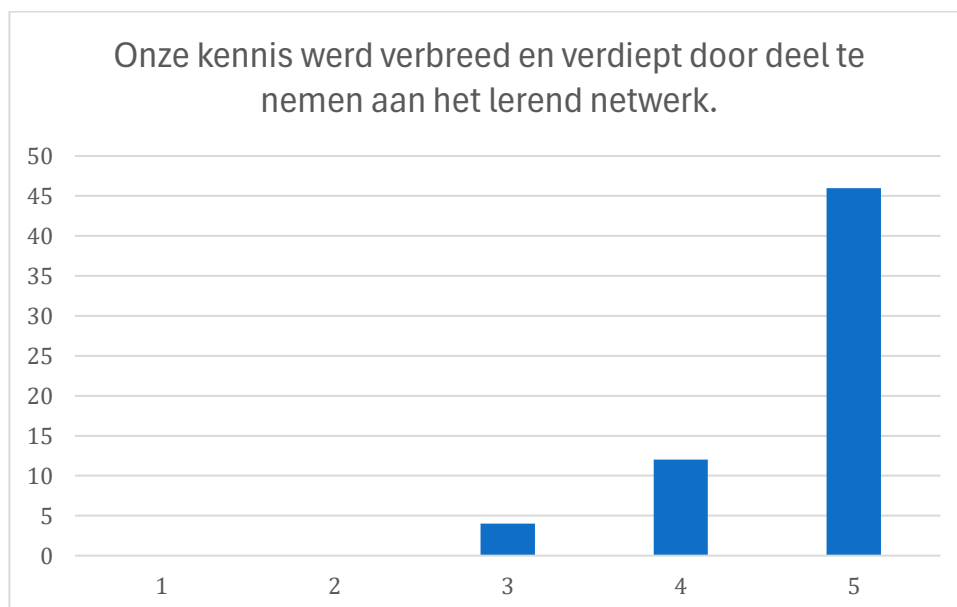
“Het aangereikte materiaal is bruikbaar voor het verbeteren van onze aanpak van CSF-leerlingen.”

Gemiddelde score: **4,65**.

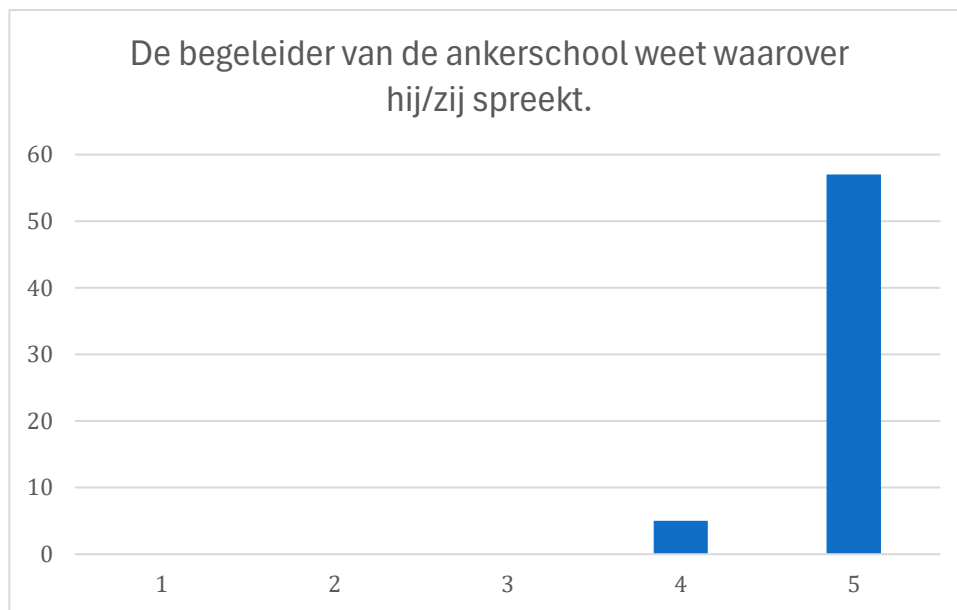
“Onze kennis werd verbreed en verdiept door deel te nemen aan het lerend netwerk.”

Gemiddelde score: **4,68**.

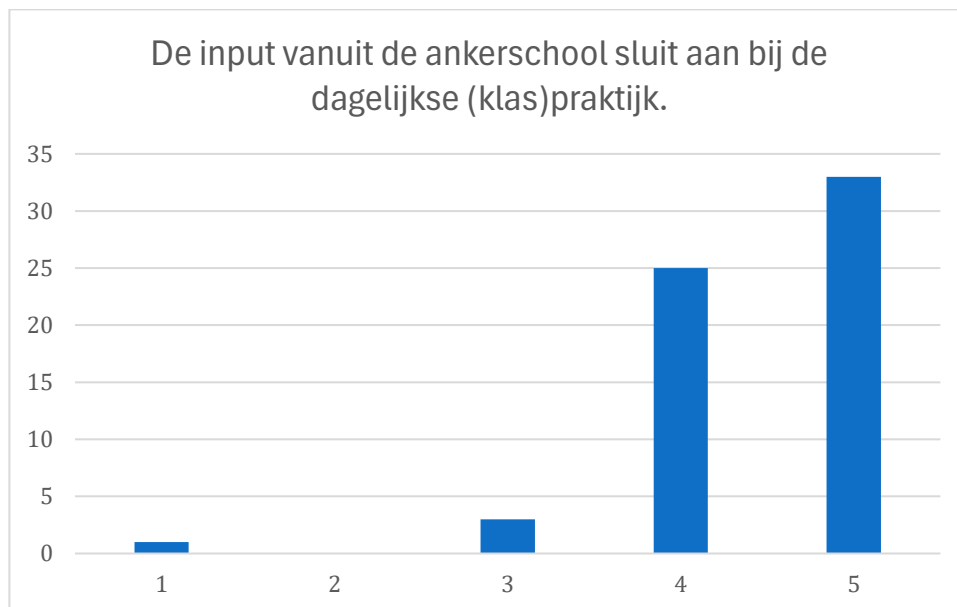
“De begeleider van de ankerschool weet waarover hij/zij spreekt.”

Gemiddelde score: **4,92**.

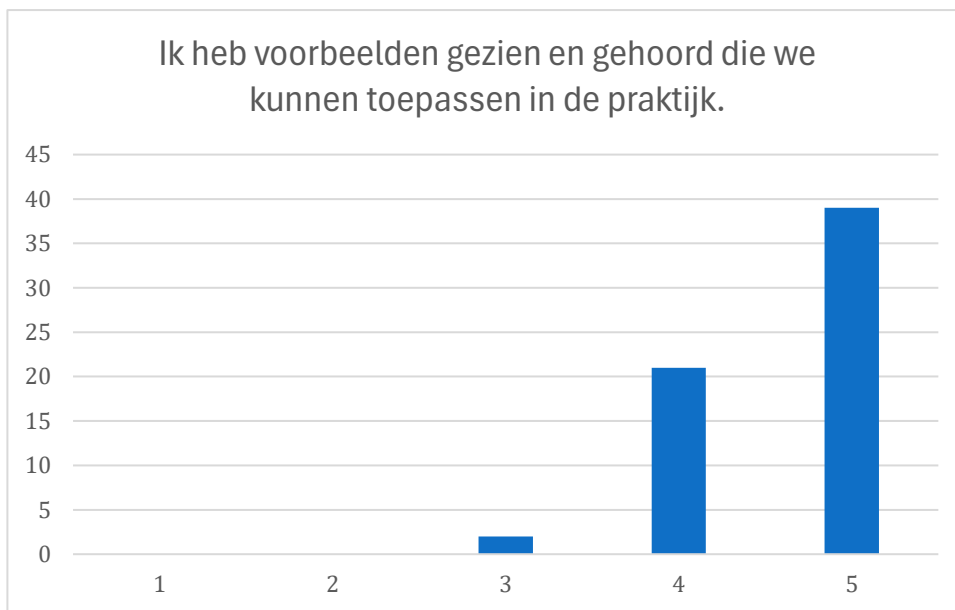
“De input vanuit de ankerschool sluit aan bij de dagelijkse (klas)praktijk.”

Gemiddelde score: **4,44**.

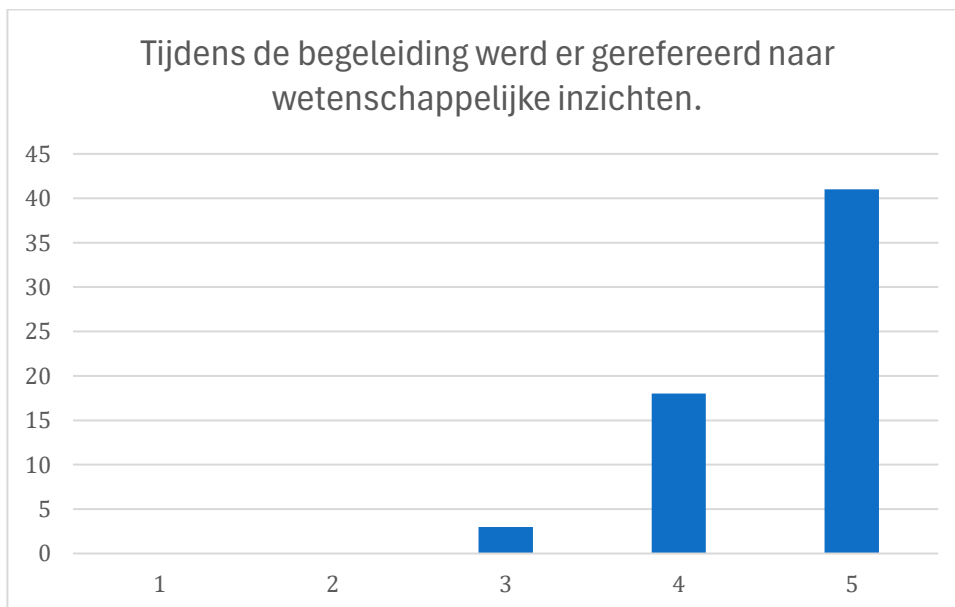
“Ik heb voorbeelden gezien en gehoord die we kunnen toepassen in de praktijk.”

Gemiddelde score: **4,6**.

“Tijdens de begeleiding werd er gerefereerd naar wetenschappelijke inzichten.”

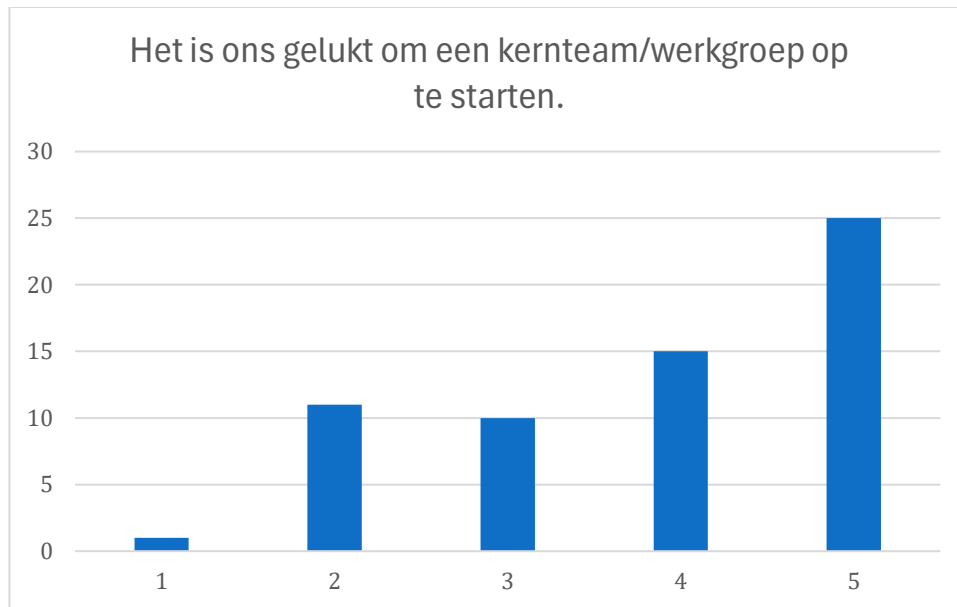
Gemiddelde score: **4,61**.

Resultaten implementatie items (N=63)

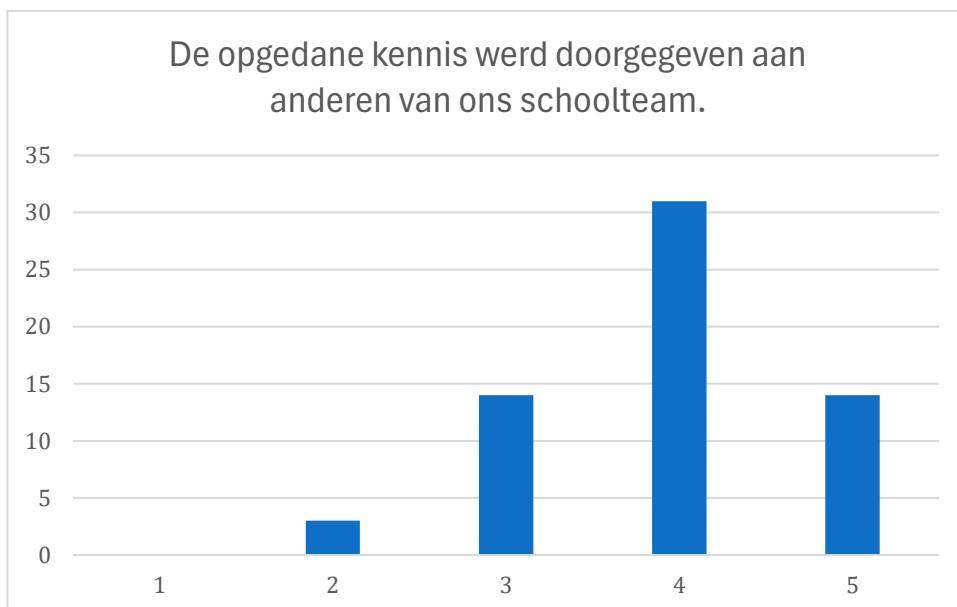
“Het is ons gelukt om een kernteam/werkgroep op te starten.”

Gemiddelde score: **3,84**.

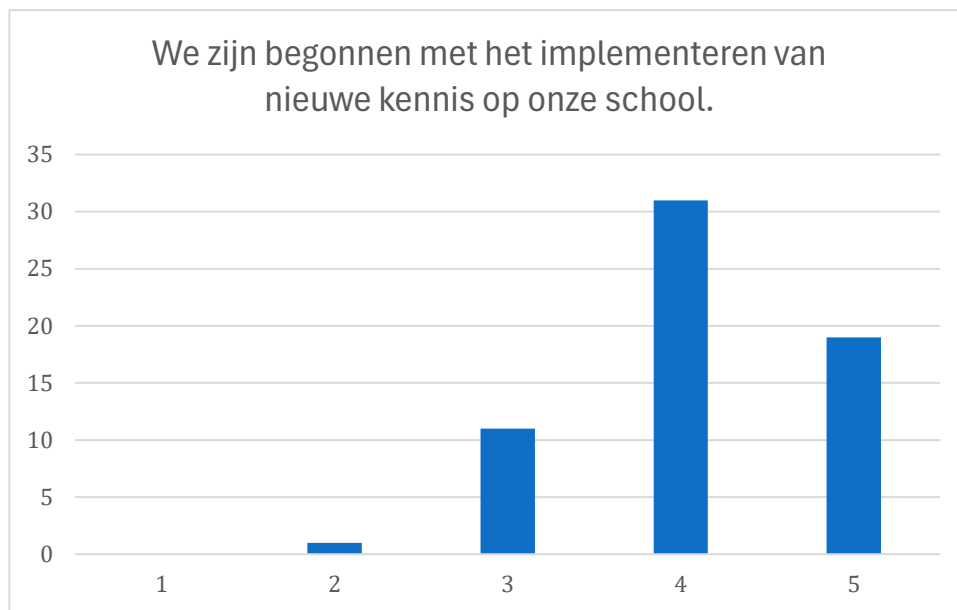
“De opgedane kennis werd doorgegeven aan anderen van ons schoolteam.”

Gemiddelde score: **3,90**.

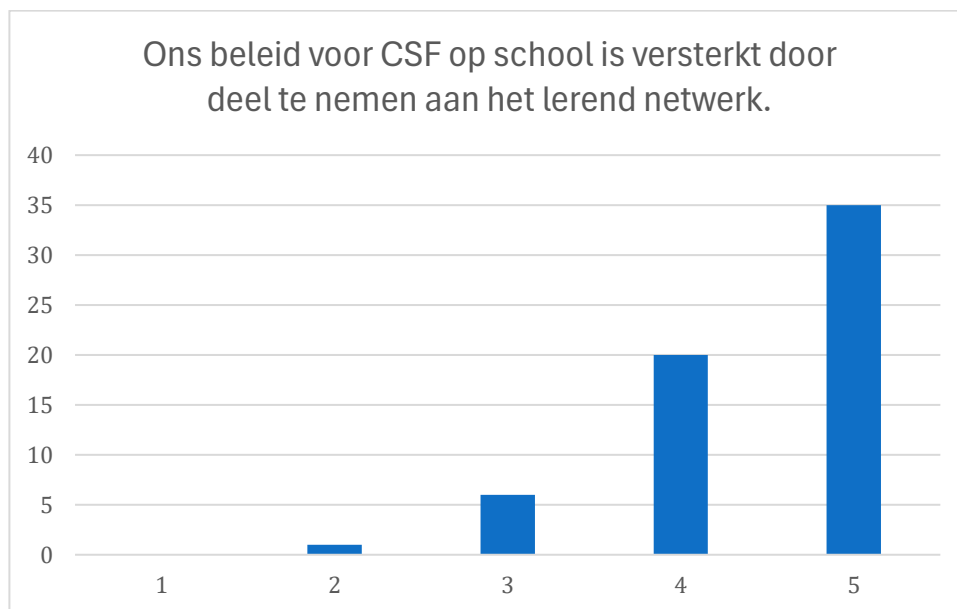
“We zijn begonnen met het implementeren van nieuwe kennis op onze school.”

Gemiddelde score: **4,10**.

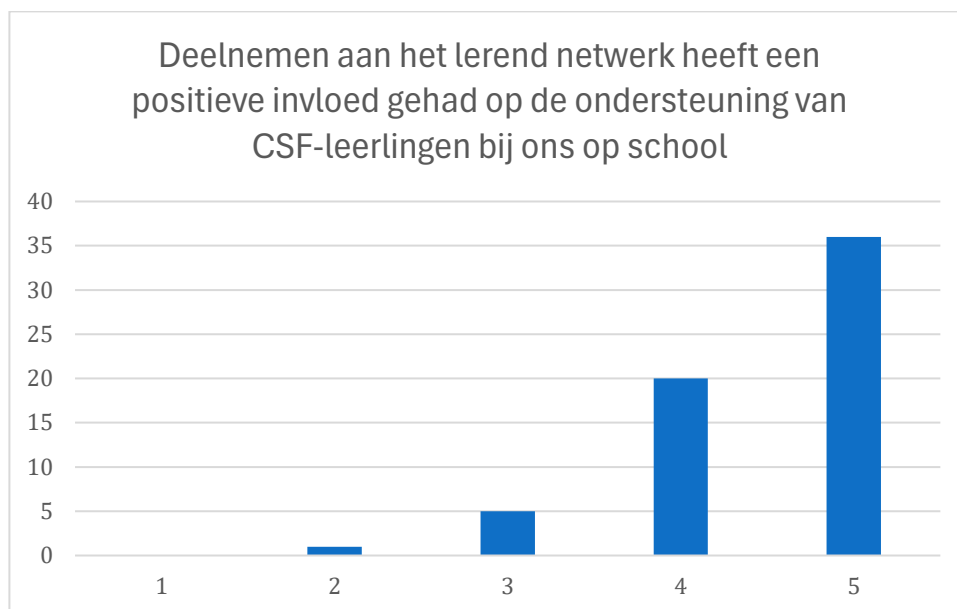
“Ons beleid voor CSF op school is versterkt door deel te nemen aan het lerend netwerk.”

Gemiddelde score: **4,44**.

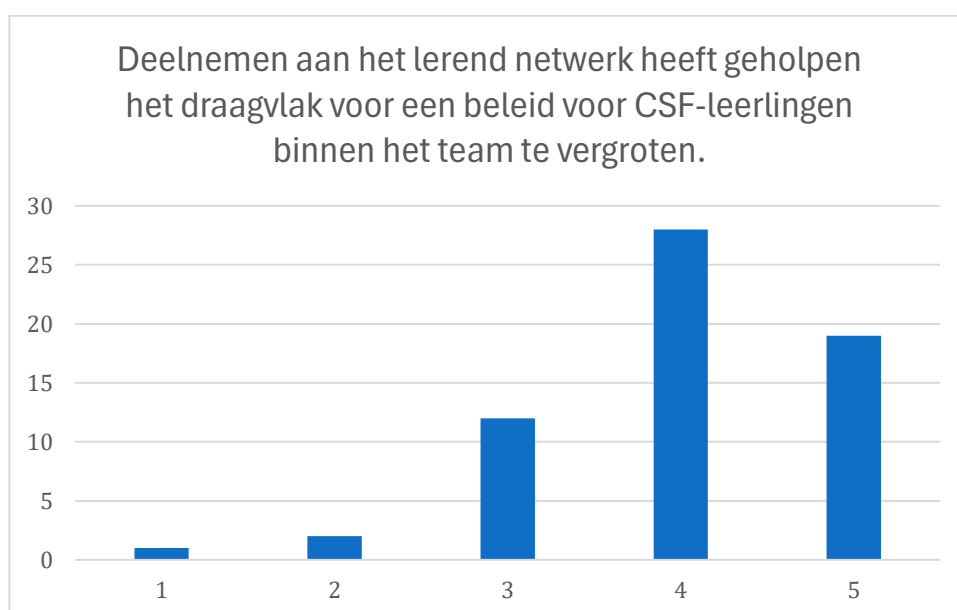
“Deelnemen aan het lerend netwerk heeft een positieve invloed gehad op de ondersteuning van CSF-leerlingen bij ons op school.”

Gemiddelde score: **4,47**.

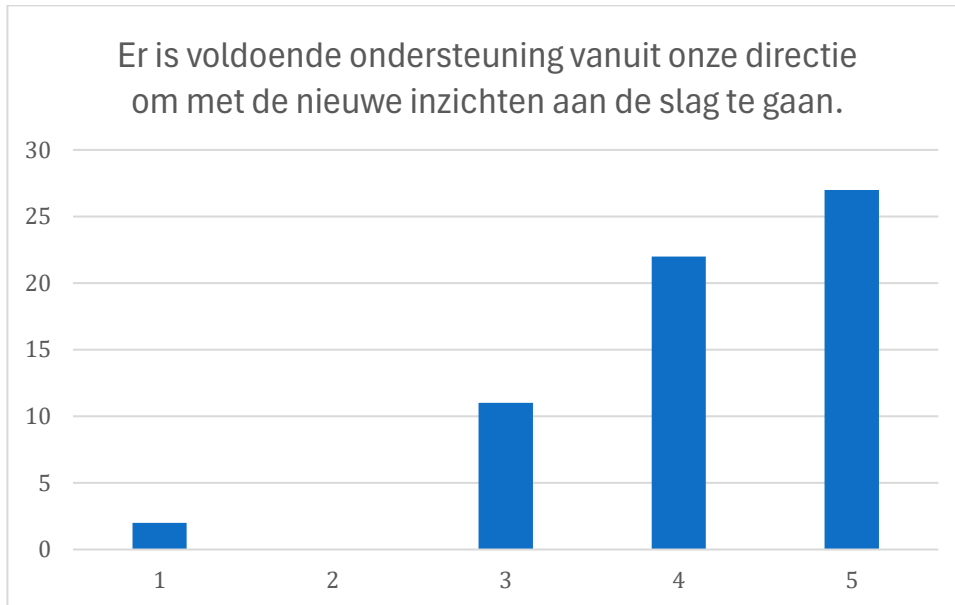
“Deelnemen aan het lerend netwerk heeft geholpen het draagvlak voor een beleid voor CSF-leerlingen te vergroten.”

Gemiddelde score: **4,00**.

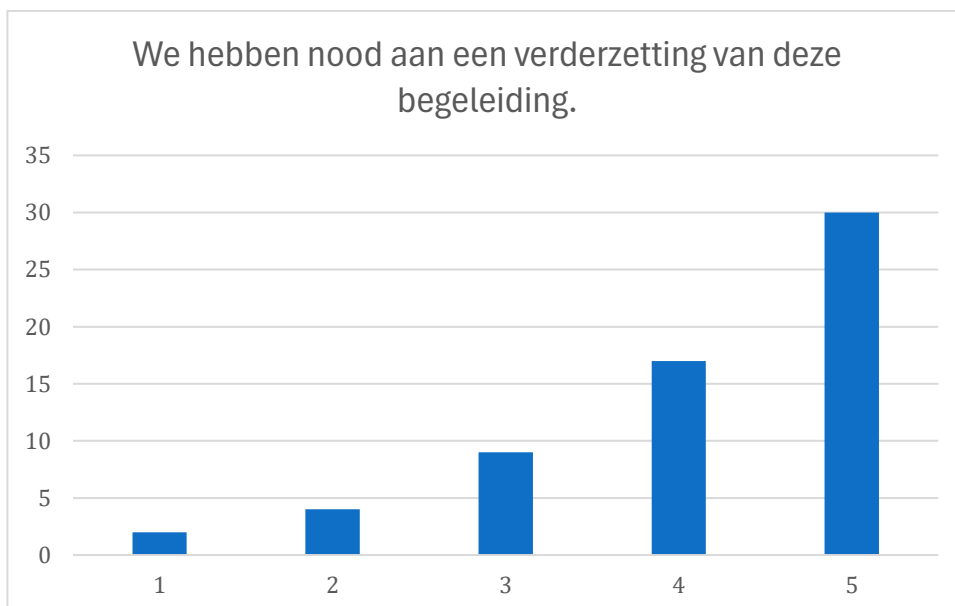
“Er is voldoende ondersteuning vanuit onze directie om met de nieuwe inzichten aan de slag te gaan.”

Gemiddelde score: **4,16**.

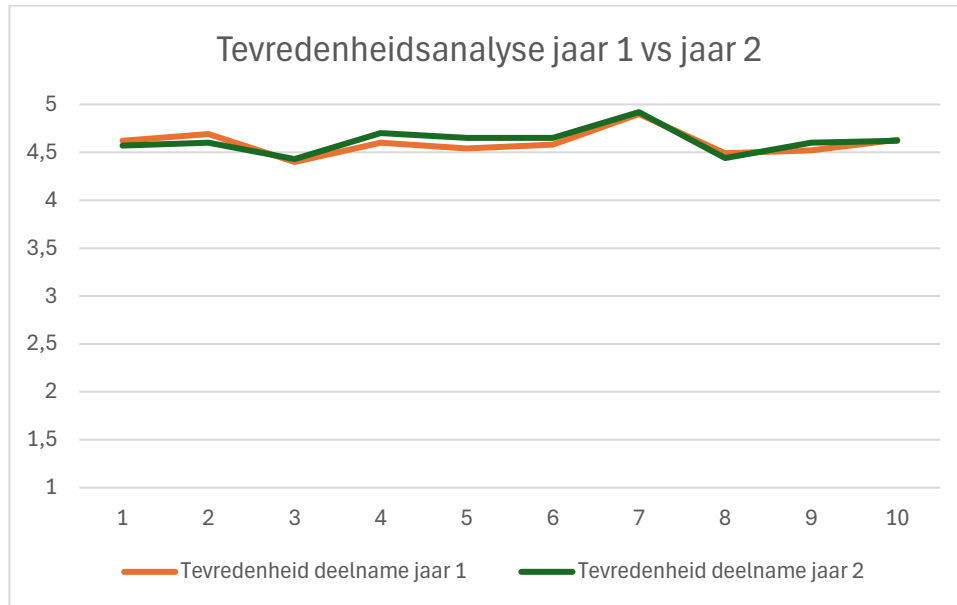
“We hebben nood aan verderzetting van deze begeleiding.”

Gemiddelde score: **4,11**.

Vergelijking tevredenheid jaar 1 en jaar 2

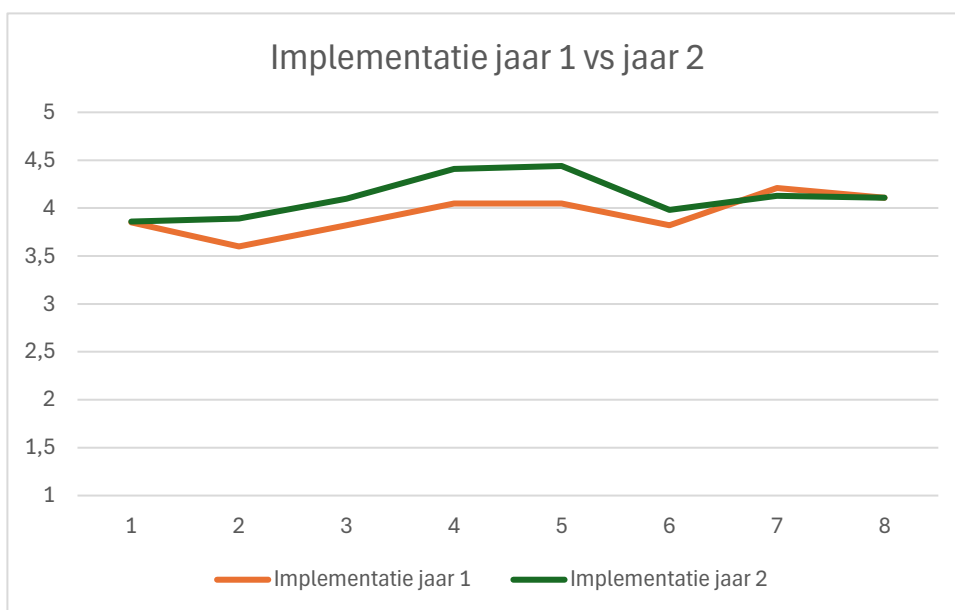
We vergeleken de tevredenheid van de deelnemers gestart in 2022 na hun tweede jaar deelname met de tevredenheid van dezelfde deelnemers na hun eerste jaar deelname.

We zien dat de tevredenheid over hun tweede jaar deelname vergelijkbaar is met de tevredenheid over hun eerste jaar.

Vergelijking implementatie jaar 1 en jaar 2

We vergeleken ook de implementatie van de deelnemers gestart in 2022 na hun tweede jaar deelname met de implementatie na hun eerste jaar deelname.

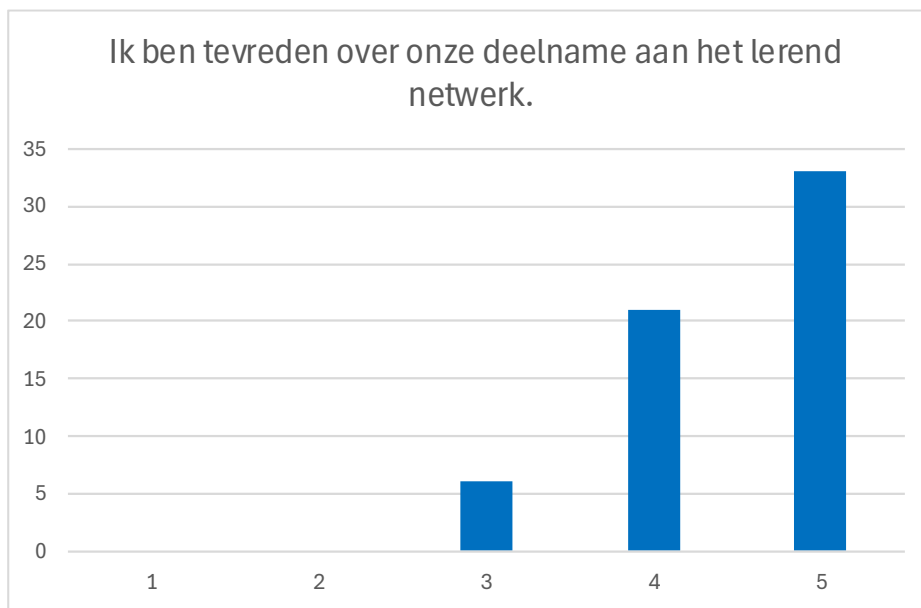
We zien dat de implementatie in het tweede jaar deelname over het algemeen hoger ligt dan die in het eerste jaar deelname. Scholen geven na hun tweede jaar deelname nog steeds aan verdere ondersteuning en begeleiding te wensen.

Resultaten derdejaars deelnemers (N=58)

Resultaten tevredenheidsitems (N=58)

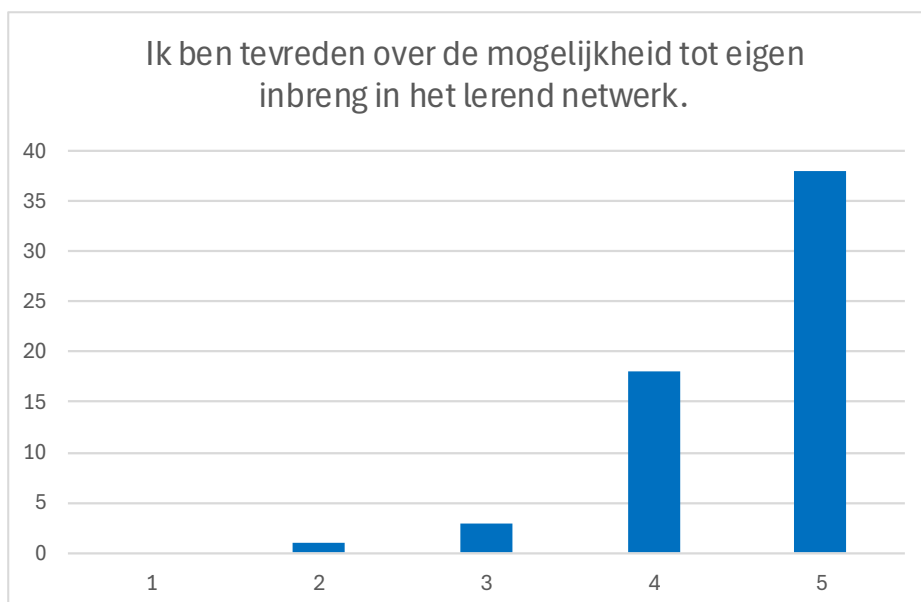
"Ik ben tevreden over onze deelname aan het lerend netwerk."

Gemiddelde score: **4,45**.

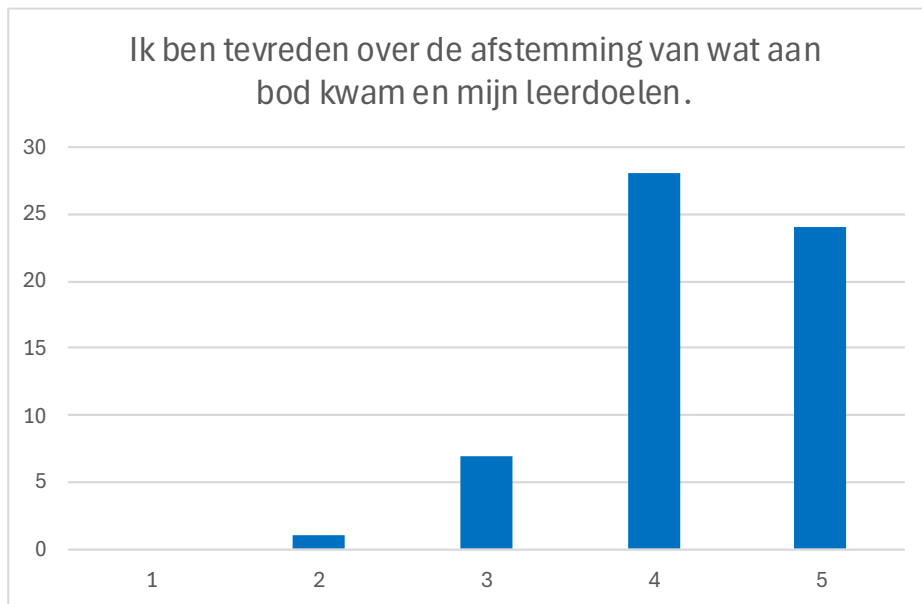
"Ik ben tevreden over de mogelijkheid tot eigen inbreng in het lerend netwerk."

Gemiddelde score: **4,55**.

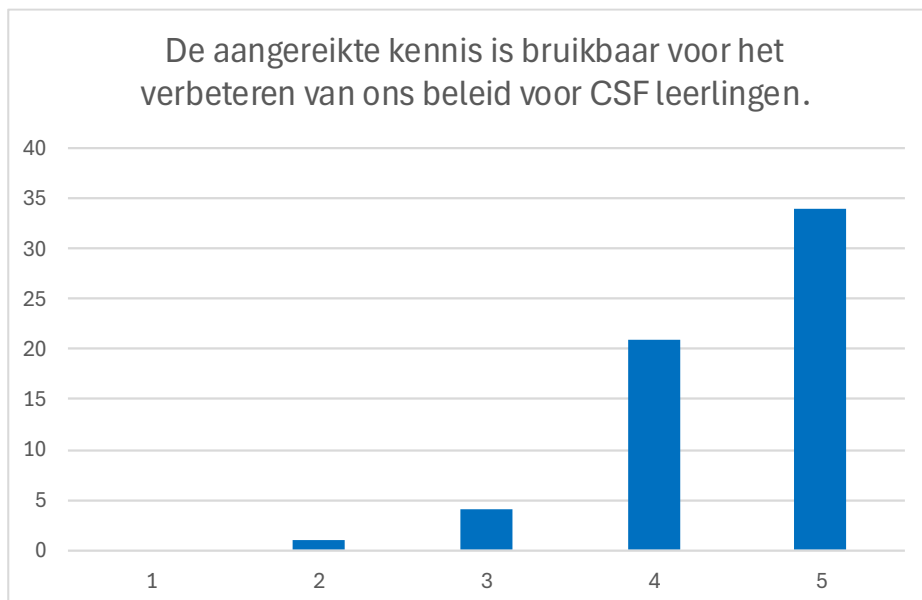
“Ik ben tevreden over de afstemming van wat aan bod kwam en mijn leerdoelen.”

Gemiddelde score: **4,25**.

“De aangereikte kennis is bruikbaar voor het verbeteren van ons beleid voor CSF-leerlingen.”

Gemiddelde score: **4,47**.

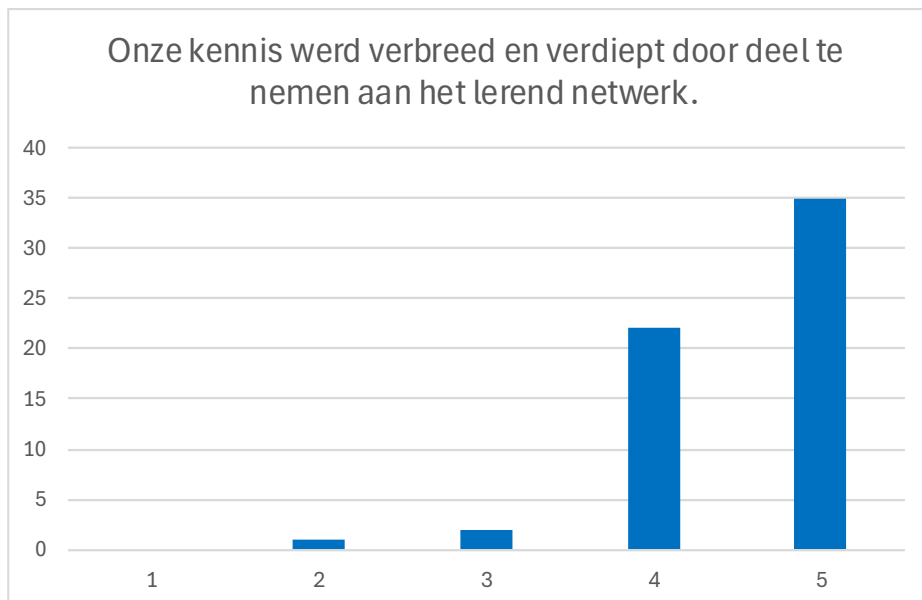
“Het aangereikte materiaal is bruikbaar voor het verbeteren van onze aanpak van CSF-leerlingen.”.

Gemiddelde score: **4,50**.

“Onze kennis werd verbreed en verdiept door deel te nemen aan het lerend netwerk.”.

Gemiddelde score: **4,52**.

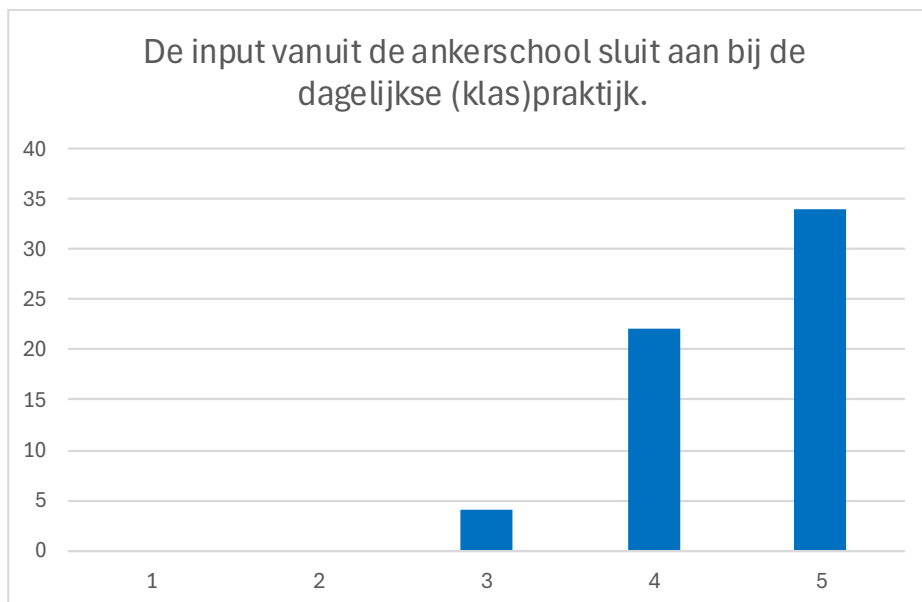
“De begeleider van de ankerschool weet waarover hij/zij spreekt.”

Gemiddelde score: **4,83**.

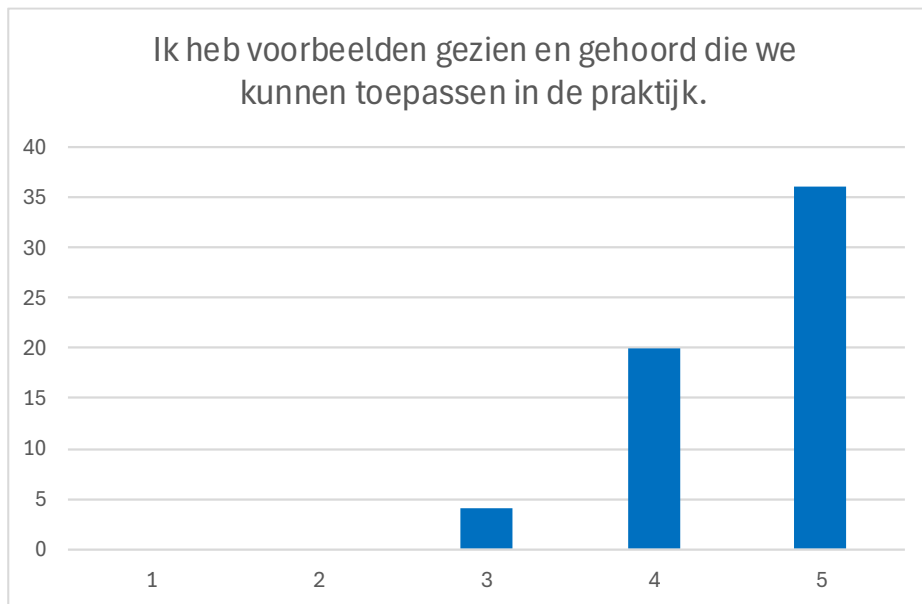
“De input vanuit de ankerschool sluit aan bij de dagelijkse (klas)praktijk.”

Gemiddelde score: **4,50**.

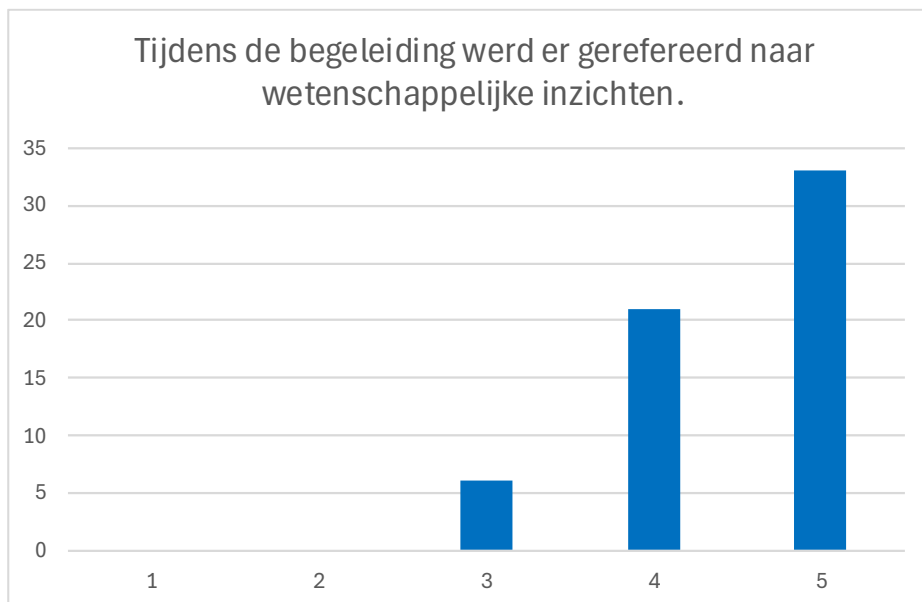
“Ik heb voorbeelden gezien en gehoord die we kunnen toepassen in de praktijk.”

Gemiddelde score: **4,53.**

“Tijdens de begeleiding werd er gerefereerd naar wetenschappelijke inzichten.”

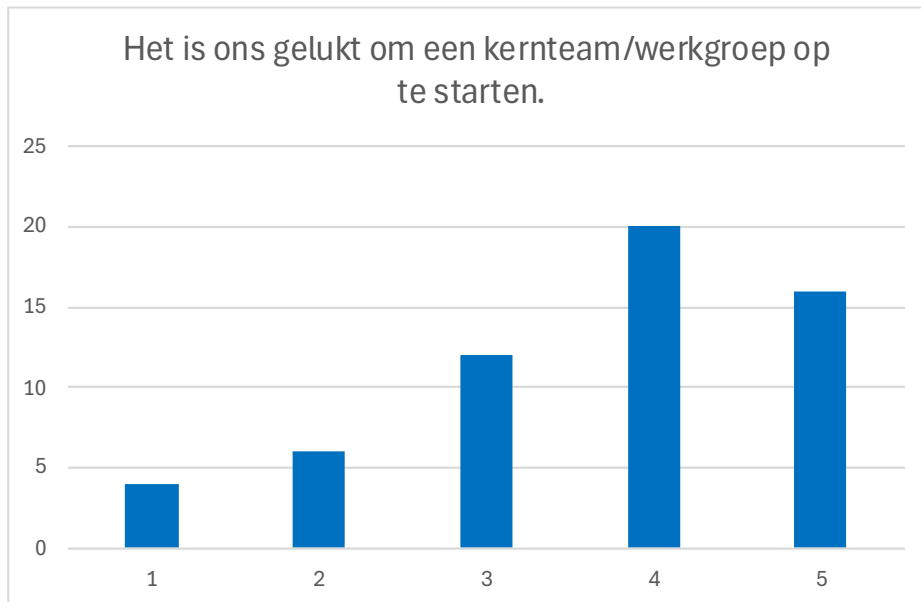
Gemiddelde score: **4,45.**

Resultaten implementatie items (N=58)

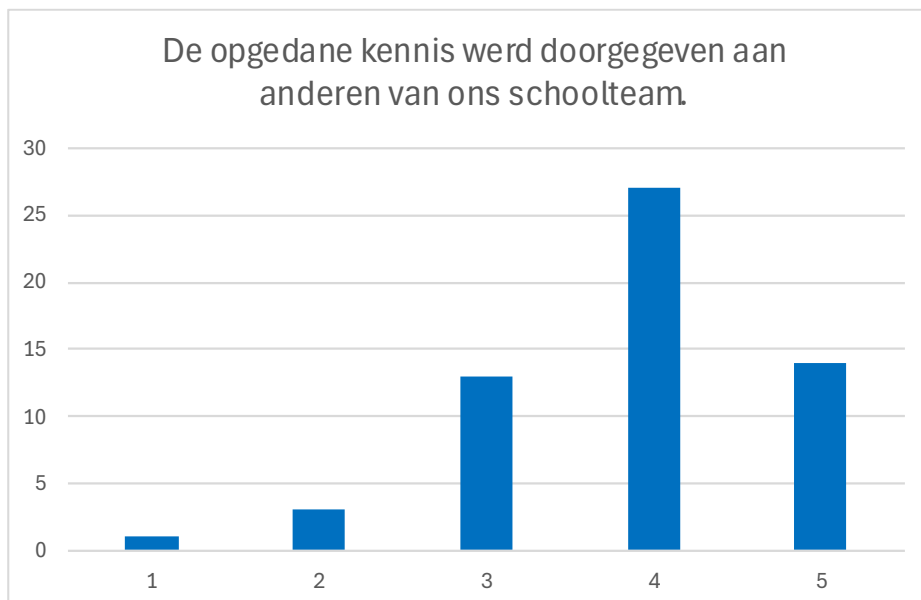
“Het is ons gelukt om een kernteam/werkgroep op te starten.”

Gemiddelde score: **3,66**.

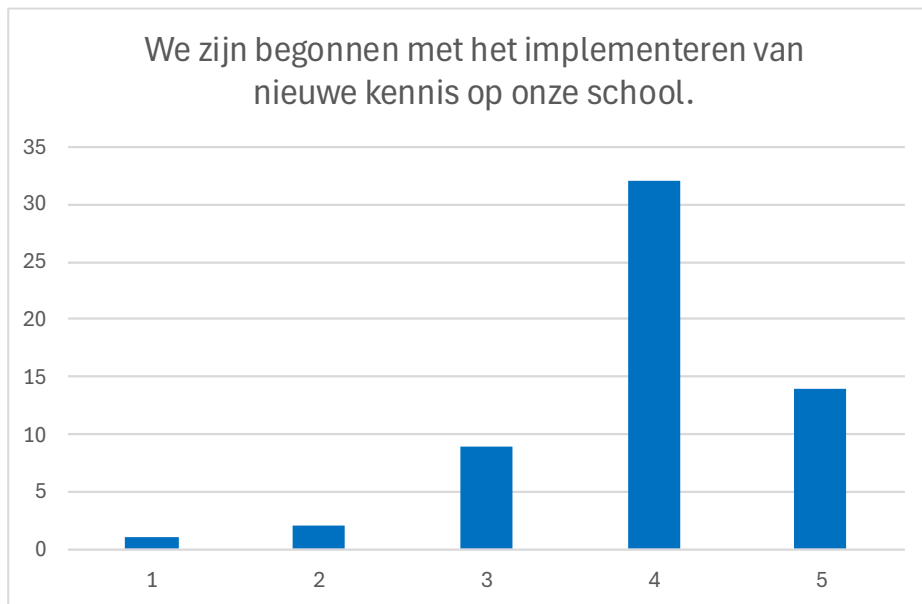
“De opgedane kennis werd doorgegeven aan anderen van ons schoolteam.”

Gemiddelde score: **3,86**.

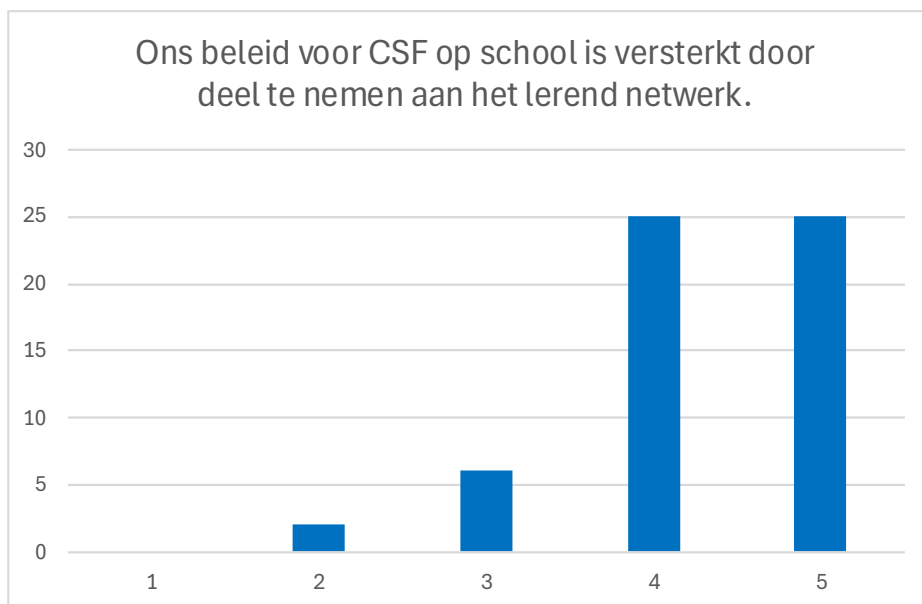
“We zijn begonnen met het implementeren van nieuwe kennis op onze school.”

Gemiddelde score: **3,97**.

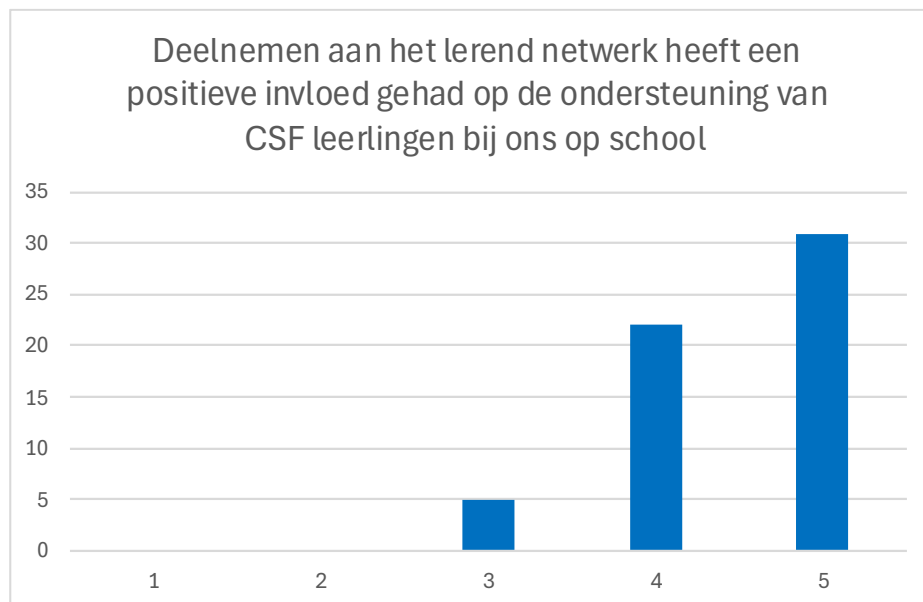
“Ons beleid voor CSF op school is versterkt door deel te nemen aan het lerend netwerk.”

Gemiddelde score: **4,26**.

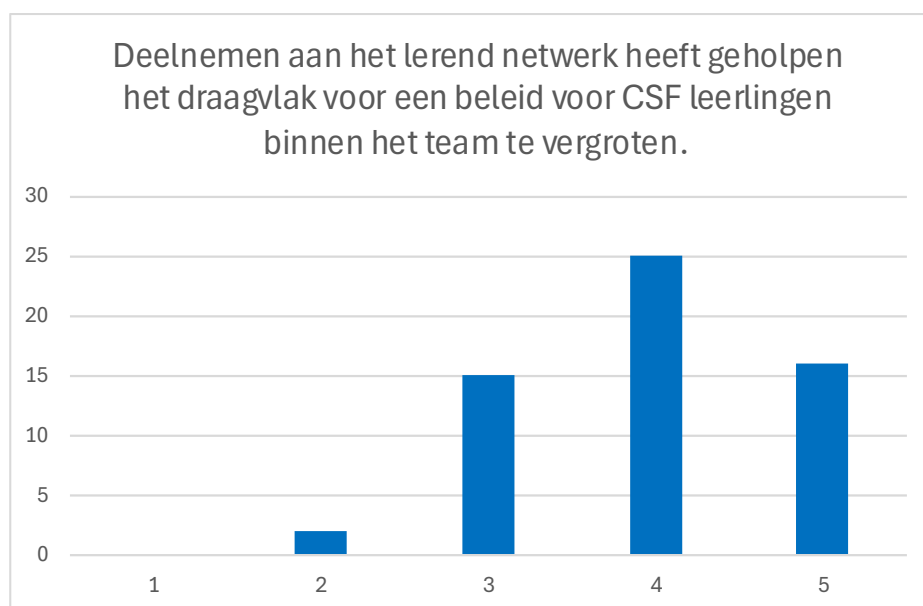
“Deelnemen aan het lerend netwerk heeft een positieve invloed gehad op de ondersteuning van CSF-leerlingen bij ons op school.”

Gemiddelde score: **4,45**.

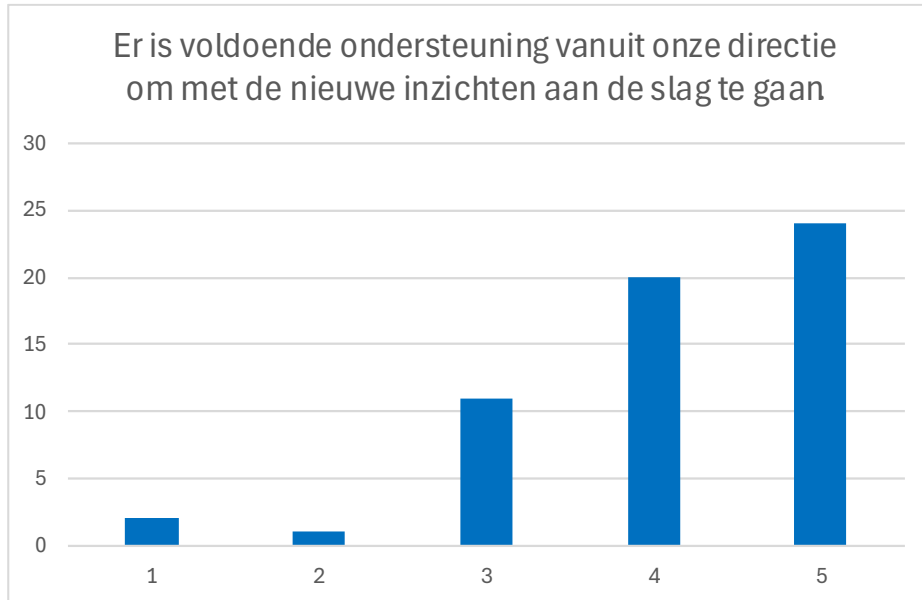
“Deelnemen aan het lerend netwerk heeft geholpen het draagvlak voor een beleid voor CSF-leerlingen te vergroten.”

Gemiddelde score: **3,95**.

“Er is voldoende ondersteuning vanuit onze directie om met de nieuwe inzichten aan de slag te gaan.”

Gemiddelde score: **4,09**.

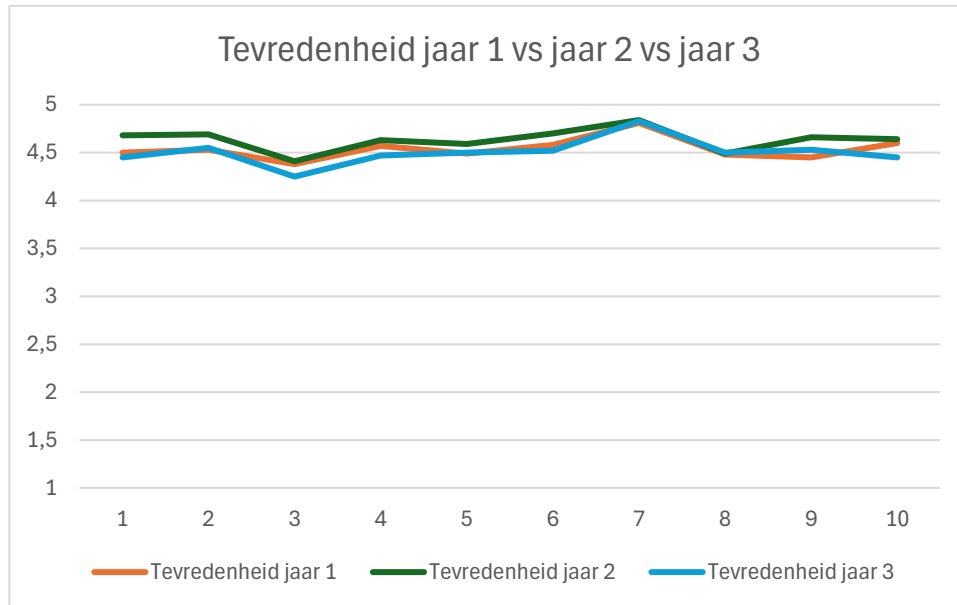
“We hebben nood aan verderzetting van deze begeleiding.”

Gemiddelde score: **4,16**.

Vergelijking tevredenheid jaar 1, jaar 2 en jaar 3

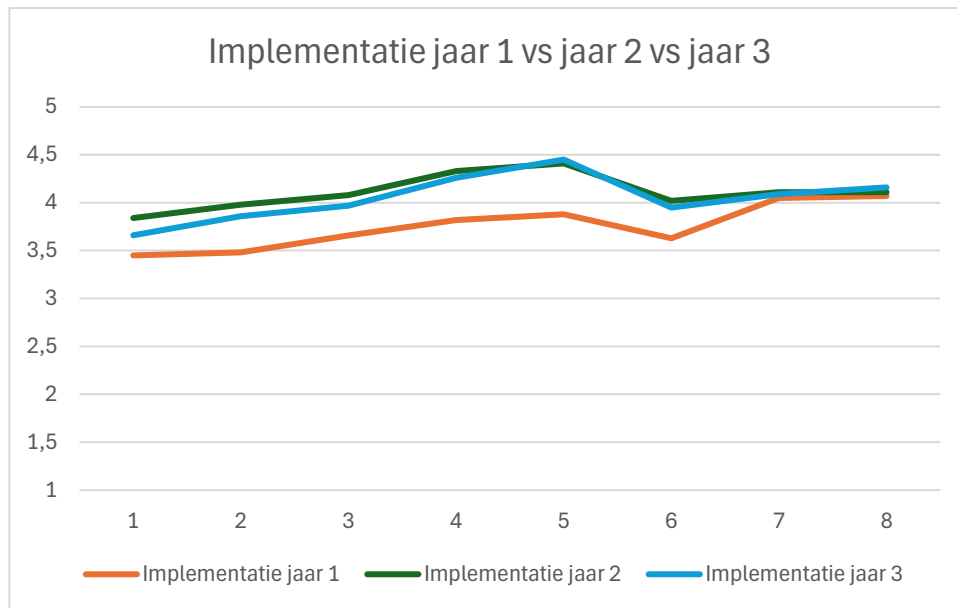
We vergeleken de tevredenheid van de deelnemers gestart in 2021 na hun derde jaar deelname met de tevredenheid van dezelfde deelnemers na hun eerste en tweede jaar deelname.

We zien dat daar waar de groene lijn van jaar 2 boven de oranje lijn van jaar 1 ligt, de blauwe lijn van jaar 3 opnieuw iets lager ligt. Deelnemers lijken over het algemeen iets minder tevreden over hun derde jaar deelname dan over hun tweede jaar, al zijn de verschillen miniem. De tevredenheid in jaar 1 en jaar 3 zijn vergelijkbaar.

Vergelijking implementatie jaar 1, jaar 2 en jaar 3

We vergeleken ook de implementatie van de deelnemers gestart in 2021 na hun derde jaar deelname met de implementatie na hun eerste en tweede jaar deelname.

We zien dat de implementatie in het derde jaar deelname grotendeels vergelijkbaar is met die in het tweede jaar deelname. De implementatie ligt in deze beide jaren duidelijk hoger dan in het eerste jaar deelname. De deelnemende scholen ervaren nog steeds een even grote nood aan een verderzetting van de begeleiding.

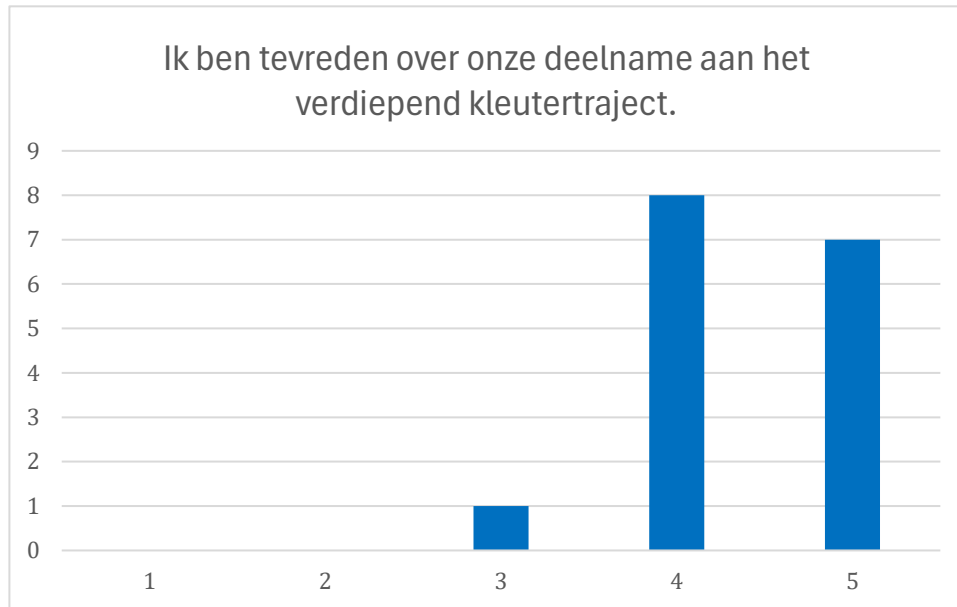
Bij een bevraging aan het einde van het werkjaar, gaven vele scholen aan hun deelname verder te zetten en schreven ze zich in voor een vierde jaar.

Resultaten deelnemers verdiepend kleutertraject (N=15)

Resultaten tevredenheidsitems (N=15)

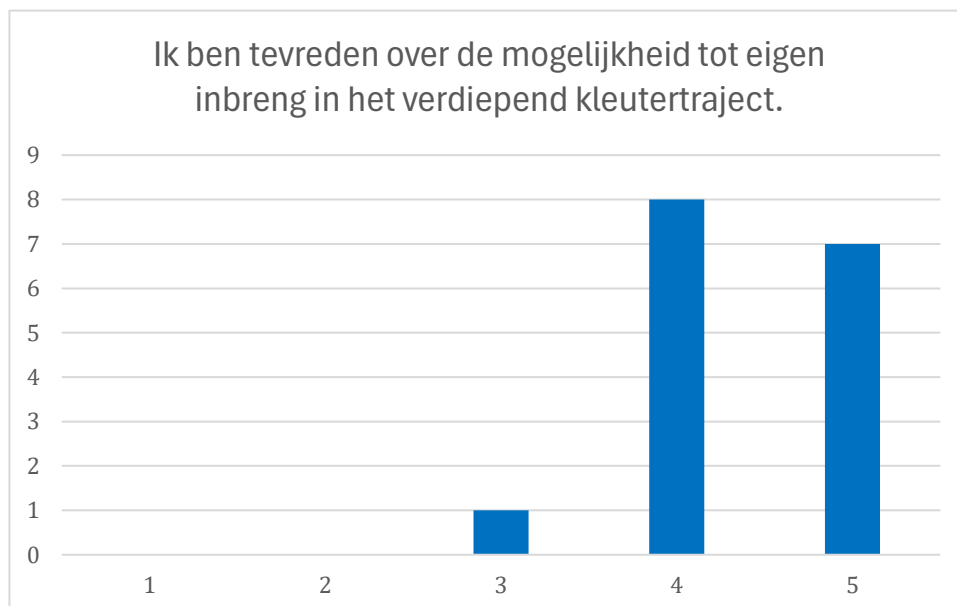
"Ik ben tevreden over onze deelname aan het verdiepend kleutertraject."

Gemiddelde score: **4,38**.

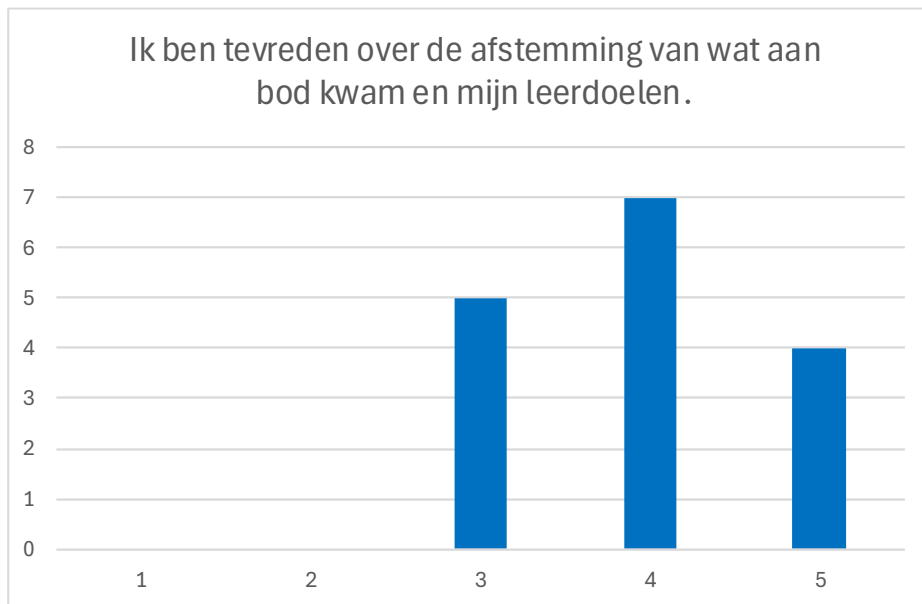
"Ik ben tevreden over de mogelijkheid tot eigen inbreng aan het verdiepend kleutertraject."

Gemiddelde score: **4,38**.

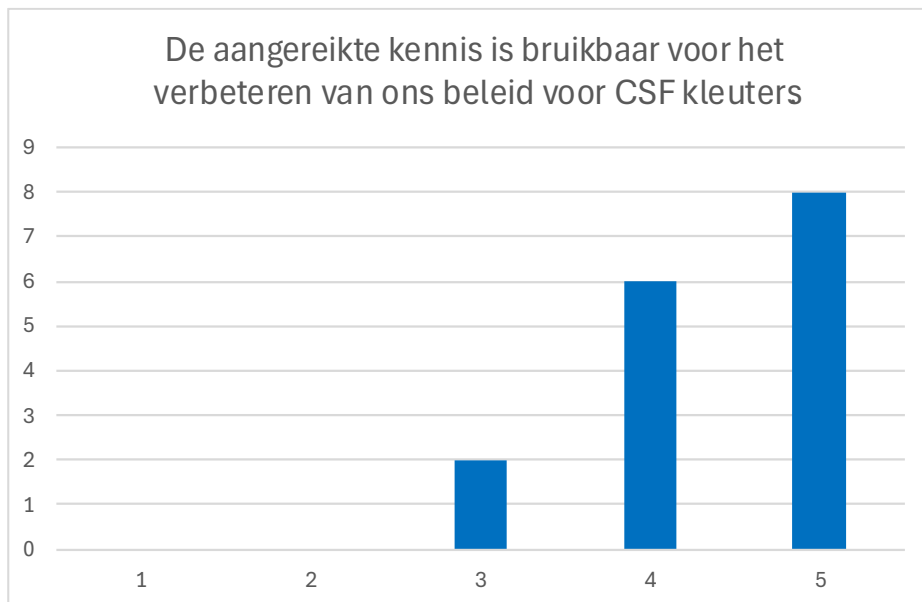
“Ik ben tevreden over de afstemming van wat aan bod kwam en mijn leerdoelen.”

Gemiddelde score: **3,94**.

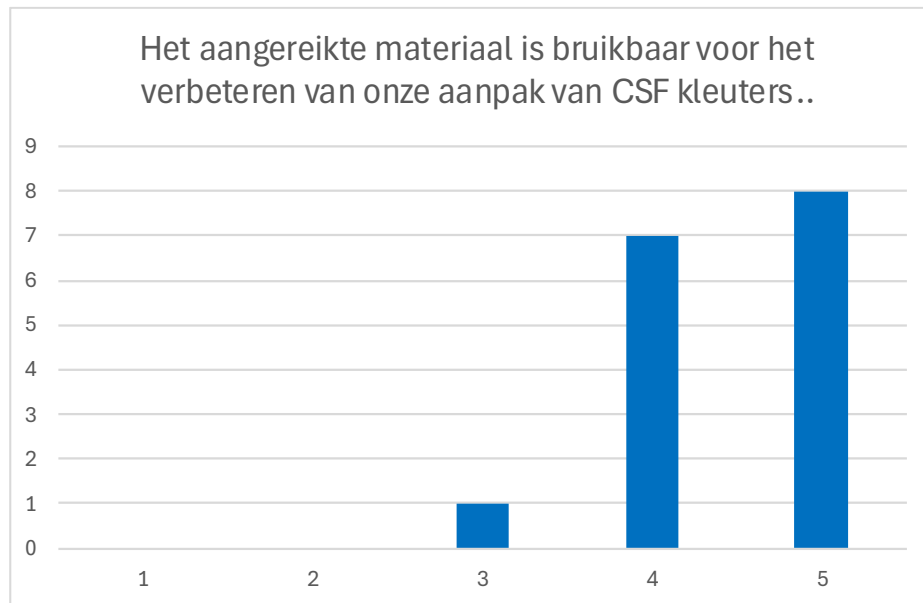
“De aangereikte kennis is bruikbaar voor het verbeteren van ons beleid voor CSF-kleuters.”

Gemiddelde score: **4,38**.

“Het aangereikte materiaal is bruikbaar voor het verbeteren van onze aanpak voor CSF-kleuters.”

Gemiddelde score: **4,44**.

“Onze kennis werd verbreed en verdiept door deel te nemen aan het verdiepend kleutertraject.”

Gemiddelde score: **4,56**.

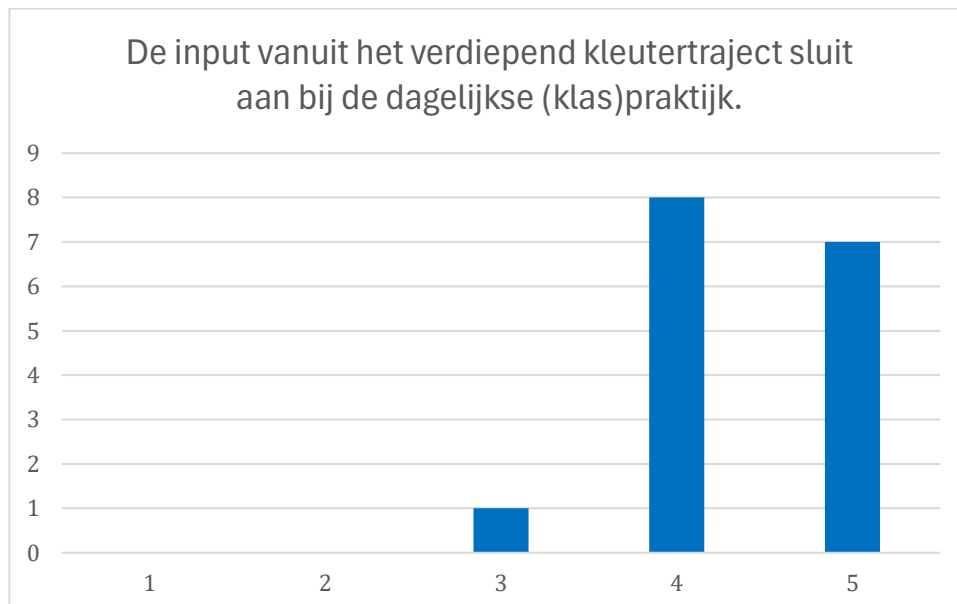
“De begeleiders van het verdiepend kleutertraject weten waarover ze spreken.”

Gemiddelde score: **4,88**.

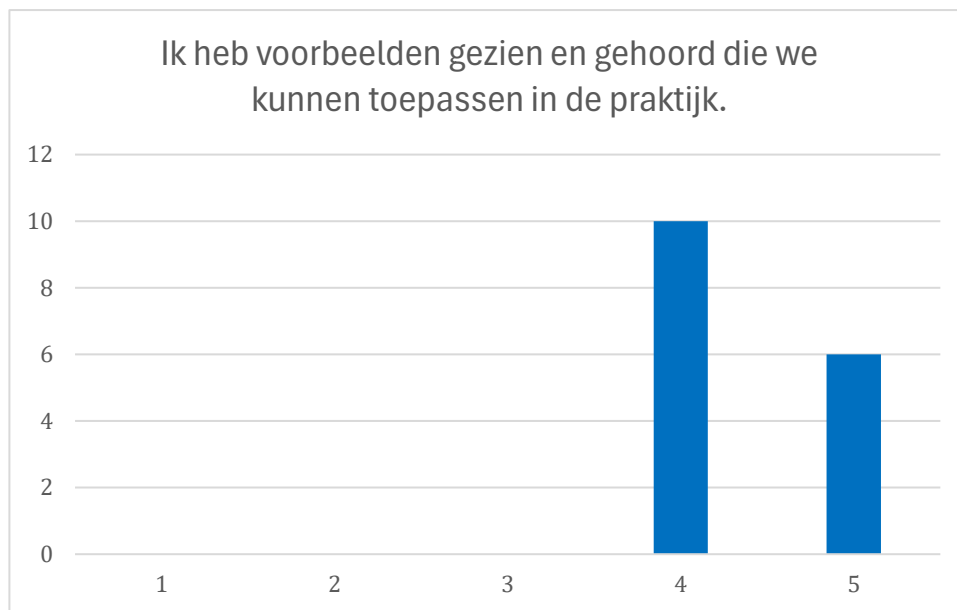
“De input vanuit het verdiepend kleutertraject sluit aan bij de dagelijkse klaspraktijk.”

Gemiddelde score: **4,38**.

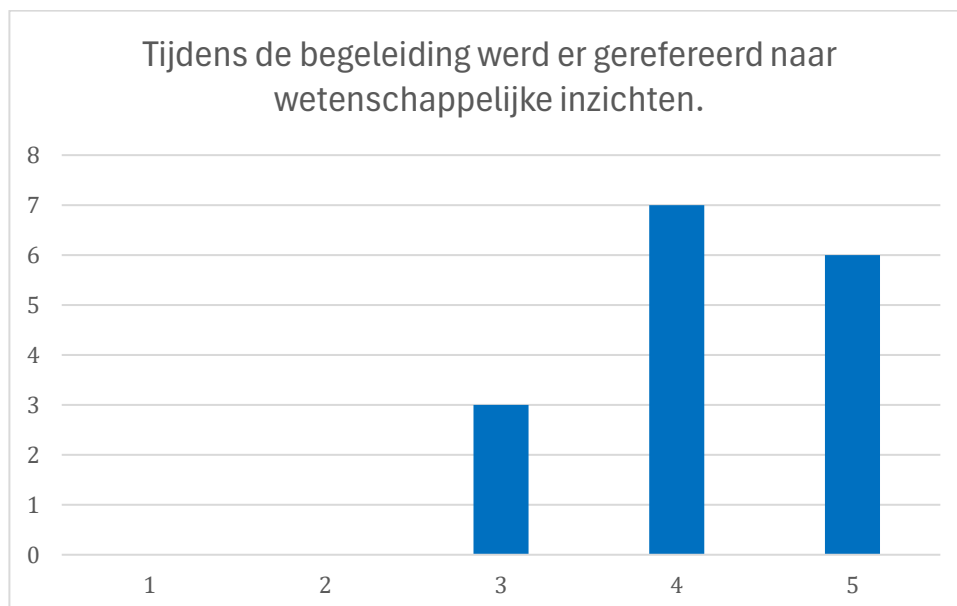
“Ik heb voorbeelden gezien en gehoord die we kunnen toepassen in de praktijk.”

Gemiddelde score: **4,38**.

“Tijdens de begeleiding werd er gerefereerd naar wetenschappelijke inzichten.”

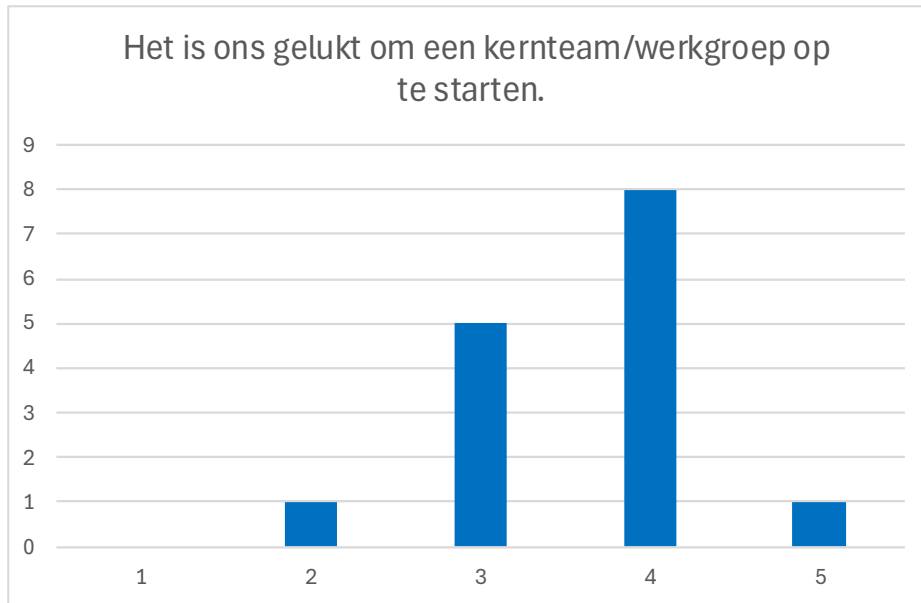
Gemiddelde score: **4,19**.

Resultaten implementatie items (N=15)

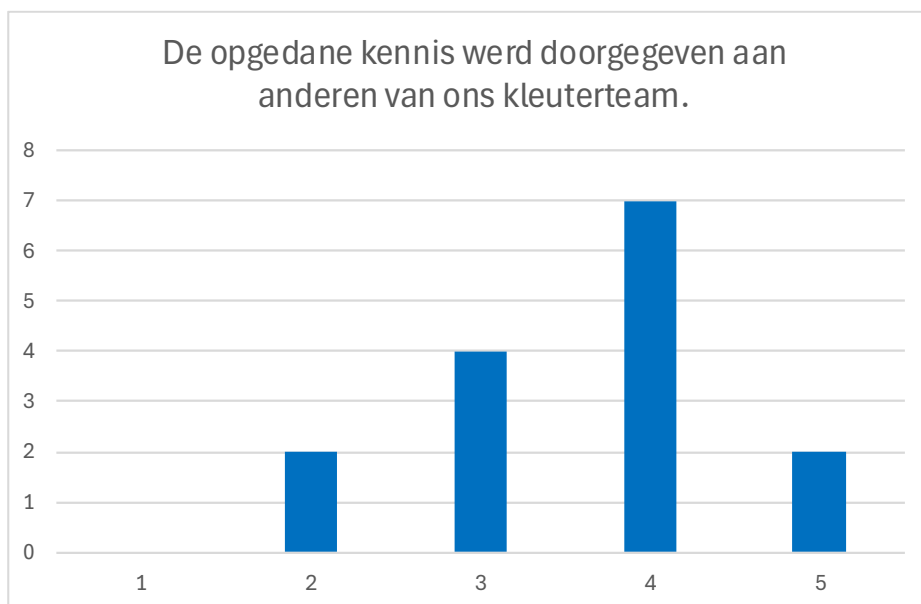
“Het is ons gelukt om een kernteam/werkgroep op te starten.”

Gemiddelde score: **3,60**.

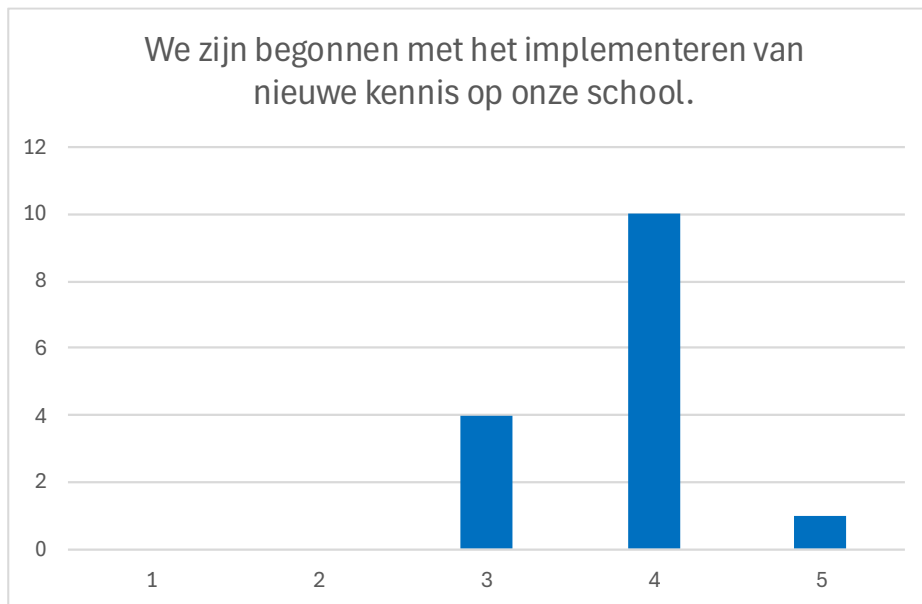
“De opgedane kennis werd doorgegeven aan ons kleuterteam.”

Gemiddelde score: **3,60**.

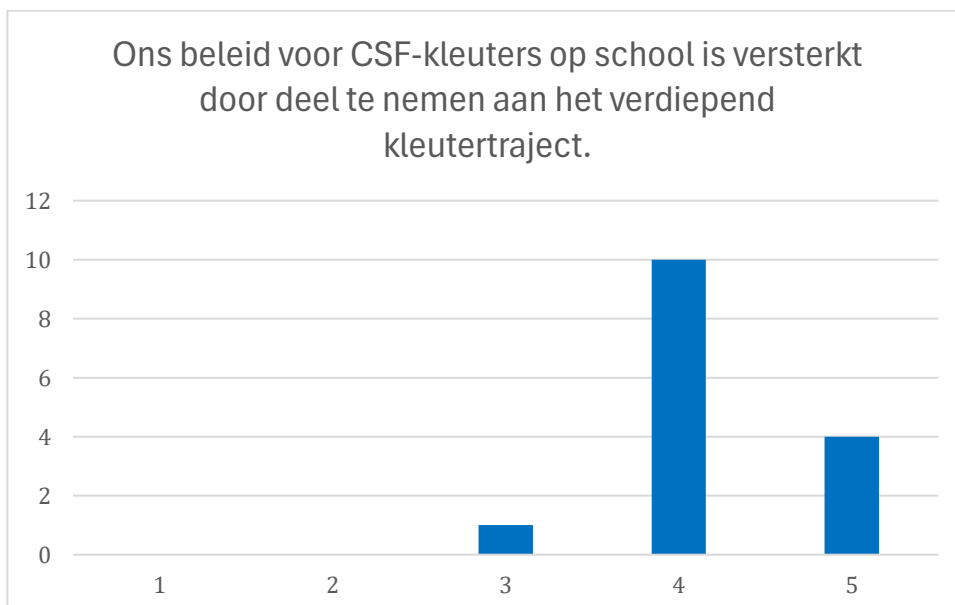
“We zijn begonnen met het implementeren van nieuwe kennis op onze school.”

Gemiddelde score: **3,80.**

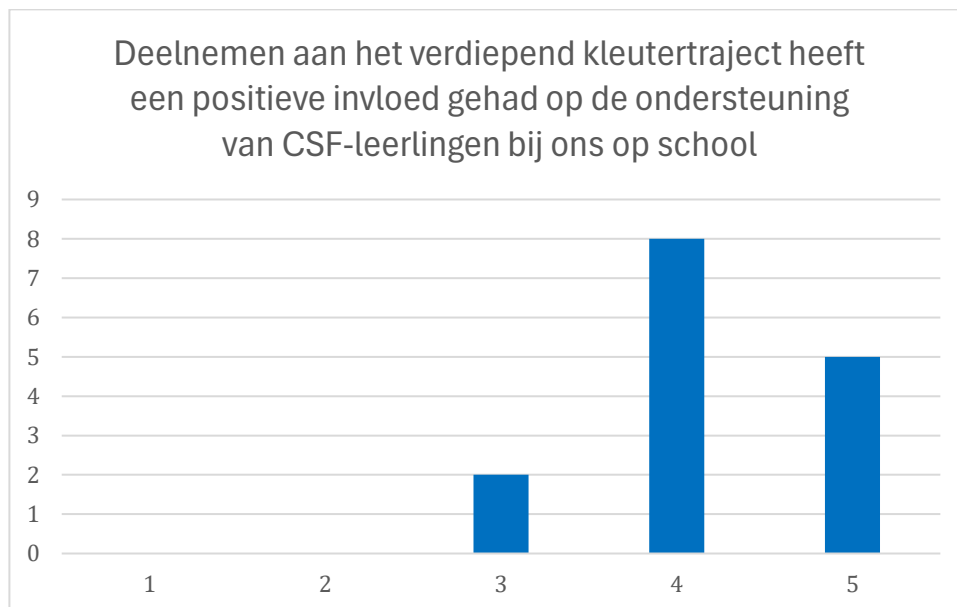
“Ons beleid voor CSF-kleuters op school is versterkt door deelname aan het verdiepend kleutertraject.”

Gemiddelde score: **4,20.**

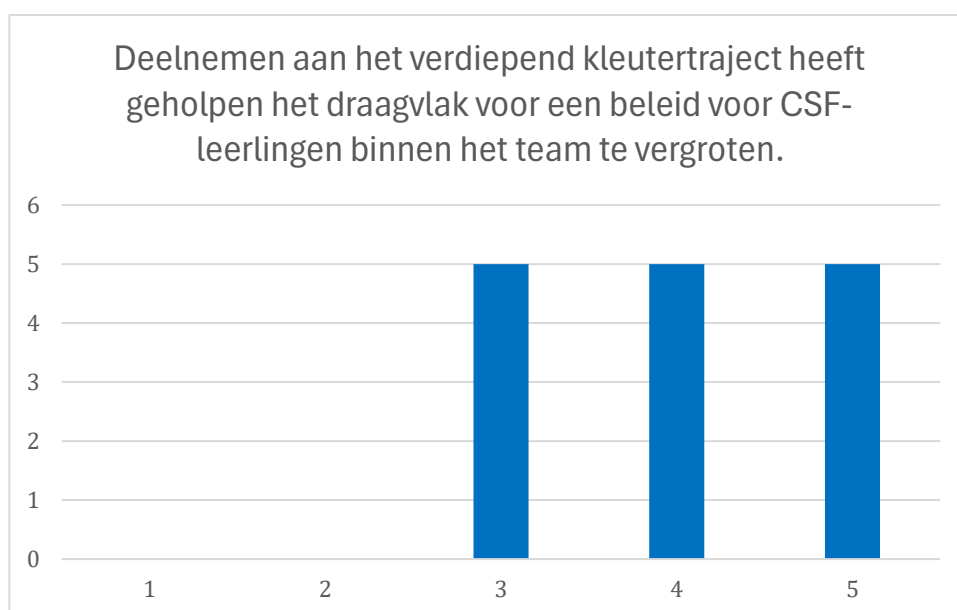
“Deelnemen aan het verdiepend kleutertraject heeft een positieve invloed gehad op de ondersteuning van CSF-leerlingen bij ons op school.”

Gemiddelde score: **4,20**.

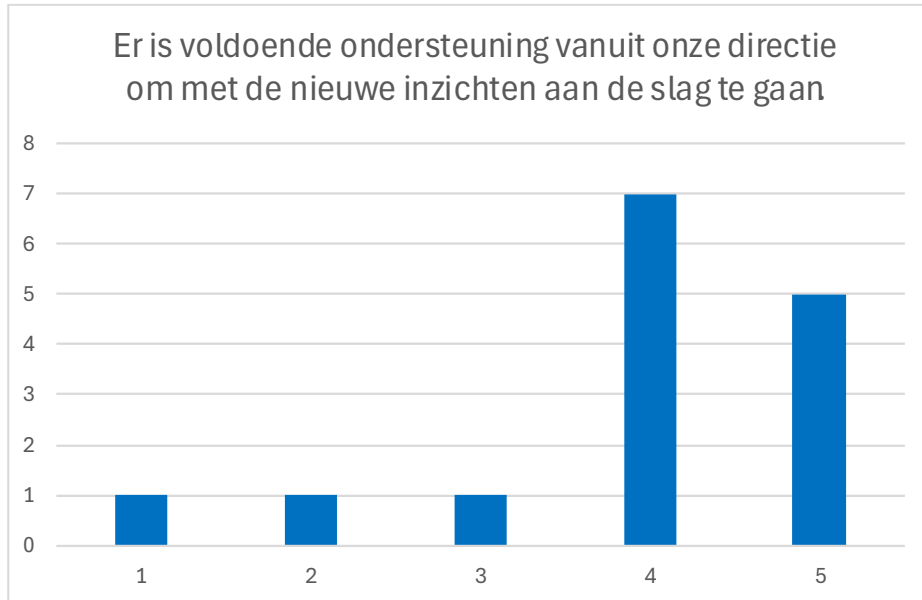
“Deelnemen aan het verdiepend kleutertraject heeft geholpen om het draagvlak voor een beleid voor CSF-leerlingen binnen het team te vergroten.”

Gemiddelde score: **4,00**.

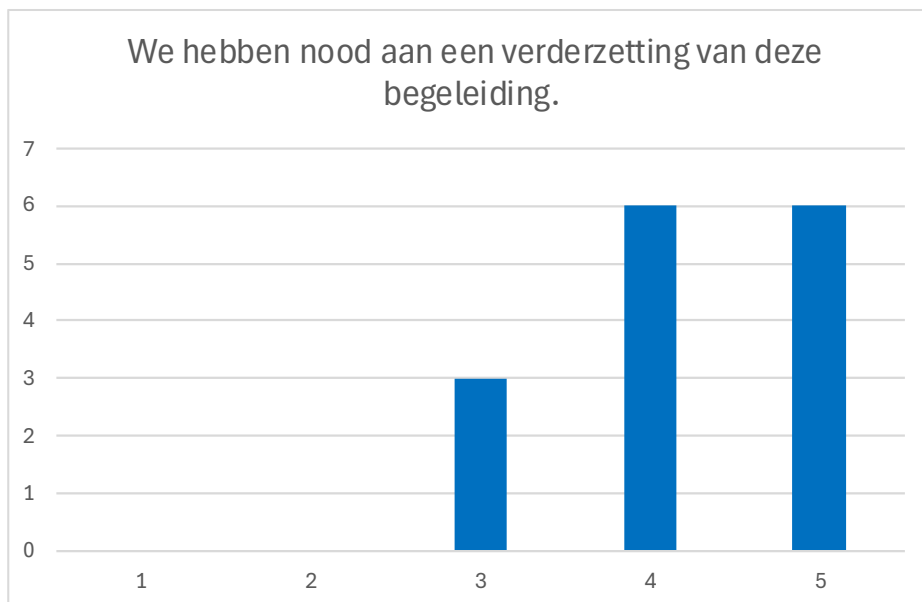
“Er is voldoende ondersteuning vanuit onze directie om met de nieuwe inzichten aan de slag te gaan.”

Gemiddelde score: **3,93**.

“We hebben nood aan een verderzetting van deze begeleiding.”

Gemiddelde score: **4,20**.

Resultaten deelnemers vanuit een leersteuncentrum (N=11)

Idem aan de rapportering van de implementatie-items voor het kleuternetwerk, werd gekozen om enkel de gemiddeldes te rapporteren binnen dit rapport.

Gemiddeldes tevredenheidsitems

Item	Gemiddelde (N=11)
<i>"Ik ben tevreden over onze deelname aan het lerend netwerk."</i>	4,45
<i>"Ik ben tevreden over de mogelijkheid tot eigen inbreng in het lerend netwerk."</i>	4,18
<i>"Ik ben tevreden over de afstemming van wat aan bod kwam en mijn leerdoelen."</i>	4,18
<i>"De aangereikte kennis is bruikbaar voor het verbeteren van ons beleid voor CSF-leerlingen."</i>	4,09
<i>"Het aangereikte materiaal is bruikbaar voor het verbeteren van onze aanpak van CSF-leerlingen."</i>	4,55
<i>"Onze kennis werd verbreed en verdiept door deel te nemen aan het lerend netwerk."</i>	4,45
<i>"De begeleider van de ankerschool weet waarover hij/zij spreekt."</i>	5
<i>"De input vanuit de ankerschool sluit aan bij de dagelijkse (klas)praktijk."</i>	5
<i>"Ik heb voorbeelden gezien en gehoord die we kunnen toepassen in de praktijk."</i>	4,82
<i>"Tijdens de begeleiding werd er gerefereerd naar wetenschappelijke inzichten."</i>	4,82

Gemiddeldes implementatie-items

Item	Gemiddelde (N=11)
<i>"Het is ons gelukt om een kernteam/werkgroep op te starten."</i>	3,55
<i>"De opgedane kennis werd doorgegeven aan anderen van ons team."</i>	3,36
<i>"We zijn begonnen met het implementeren van nieuwe kennis."</i>	3,27
<i>"Ons beleid voor CSF is versterkt door deel te nemen aan het lerend netwerk."</i>	3,55
<i>"Deelnemen aan het lerend netwerk heeft een positieve invloed gehad op de ondersteuning van CSF-leerlingen door onze organisatie"</i>	3,45
<i>"Deelnemen aan het lerend netwerk heeft geholpen het draagvlak voor een beleid voor CSF-leerlingen binnen het team te vergroten."</i>	3,36
<i>"Er is voldoende ondersteuning vanuit onze directie om met de nieuwe inzichten aan de slag te gaan."</i>	3,27
<i>"We hebben nood aan een verderzetting van deze begeleiding."</i>	3,73

2.3 Discussie

De deelnemers uit de drie verschillende werkjaren (startende, tweedejaars en derdejaars scholen) rapporteren over het algemeen een hoge tevredenheid. De scores liggen stevast boven 4,25 op 5. Scholen geven aan tevreden te zijn over de ruimte voor eigen inbreng binnen het lerend netwerk. Daarnaast sluiten gedeelde input, voorbeelden en materialen nauw aan bij de praktijk en worden als bruikbaar ervaren. De open communicatie en de mogelijkheid om eigen ervaringen te delen, dragen bij aan een betere afstemming tussen ankerscholen en deelnemende scholen. Daarnaast is er een uitgesproken vertrouwen in de expertise van de ankerscholen.

Bij de analyse van de items rond implementatie en kennisdeling valt op dat startende scholen lager scoren dan tweede- en derdejaars deelnemers. Voornamelijk de opstart van het CSF-beleid binnen de school lijkt voor vele deelnemers een zoekproces te zijn. Dit is in lijn met de verwachting: eerstejaars scholen zijn vaak nog zoekende en willen zich eerst verdiepen in de inhoud alvorens tot implementatie over te gaan. Implementatie vraagt immers tijd. Positief is dat vanaf het tweede en derde werkjaar duidelijk hogere scores worden behaald op dit vlak. Verschillen tussen tweede- en derdejaars deelnemers betreffende de implementatie items is miniem.

De deelnemers aan de thematische trajecten: het kleuternetwerk en het verdiepend kleutertraject, evalueerden hun deelname positief. Ook binnen de leersteuncentra werd de deelname als zeer waardevol ervaren. We willen hierbij benadrukken dat de ondersteuners verspreid waren over verschillende lerende netwerken, waarbij de focus voornamelijk lag op lerarenteams, zorgleraren, zorgcoördinatoren en scholen. Toch gaven de leerondersteuners aan dat hun deelname zinvol was. Door leerondersteuners actief te betrekken bij deze netwerken, wordt ingespeeld op de eerder vastgestelde professionaliseringsnoden binnen de leersteuncentra ([zie Kwaliteitsindicatoren en professionaliseringsnoden m.b.t. onderwijs aan cognitief sterk functionerende leerlingen: onderzoeksrapport, 2022](#)).

Tot slot willen we terugkomen op de uitgesproken behoefte aan verdere begeleiding, zoals aangegeven door alle deelnemende groepen. Deze nood wijst enerzijds op een

algemene tevredenheid over de huidige trajectwerking. Anderzijds roept ze vragen op die een diepgaandere analyse verdienen: waarom ervaren scholen deze behoefte? Mogelijk hebben scholen een blijvende nood aan afstemming van hun beleid met collega's uit het veld. De lerende netwerken kunnen hierin een verbindende rol spelen door professionals samen te brengen, het delen van nieuwe wetenschappelijke inzichten te faciliteren, en ruimte te bieden voor het ontwikkelen en verspreiden van bruikbare materialen en tools.

3. QuickScan Begaafdenwijzer voor meting effectiviteit van lerende netwerken

3.1 Methodologie

3.1.1 Opzet

Naast een directe bevraging van de ervaren effecten op verschillende niveaus, hebben we de effectiviteit van de lerende netwerken ook onderzocht door een vergelijking te maken van de scores op de *QuickScan Begaafdenwijzer* (verder toegelicht onder 'instrumenten') aan de start- en aan het einde van het werkjaar.

3.1.2 Participanten

Scholen die deelnemen aan de lerende netwerken CSF vormen over het algemeen een heterogene groep. Er zijn scholen die slechts over beperkte voorkennis beschikken en hun eerste kennismaking met CSF-beleid maken doorheen het traject. Andere scholen hebben reeds een CSF-beleid op school en wensen dit verder uit te bouwen en hun kennis te verdiepen.

246 van de 401 deelnemende scholen vulden de QuickScan op zowel de begin- als eindmeting in. Het aantal scholen dat per lerend netwerk de bevraging invulde, schommelde tussen 1 en 27. Binnen de startende netwerken, vulden 141 scholen de bevraging op beide meetmomenten in. Voor de groep tweedejaars en derdejaars deelnemers waren dit respectievelijk 48 en 53 deelnemers. Gezien de kleine groepsgrootte werd in dit rapport gekozen om tweede- en derdejaars deelnemers samen te analyseren.

3.1.3 Instrument

Scholen vulden aan het begin van de lerende netwerken de [Quickscan begaafdenwijzer](#) in. Er werd gevraagd om de Quickscan samen met het kernteam CSF in te vullen. Op het einde van het werkjaar werd, gevraagd hetzelfde te doen.

De Quickscan bestaat uit 33 stellingen (Zie tabel 2 – Quickscan) betreffende het beleid op school jegens cognitief sterk functionerende leerlingen. Deze stellingen zijn onderverdeeld in 4 rubrieken:

- Visie en draagvlak
- Signaleren
- Onderwijsaanpassingen en begeleiding
- Evaluatie en borging

Men diende voor elke stelling op een Likert schaal van 1 tot 4 aan te duiden in hoeverre de school dit item belangrijk vonden in hoeverre dit item reeds gerealiseerd was, waarbij score 1 stond voor ‘nog niet’, score 2 voor ‘enigszins’, score 3 voor ‘grotendeels’ en score 4 voor ‘volledig’.

In dit rapport wordt enkel gekeken naar de data betreffende de realisatie van de doelen. De belangrijkste vraag binnen deze analyse was: heeft het doorlopen van het traject een effect op de realisatie van CSF-beleid binnen de scholen? En op welke aspecten van visie, beleid, evaluatie, signaleren en aanpassingen is er vooruitgang gemeten?

Tabel 2 – Overzicht items Quickscan Begaafdenwijzer

Rubriek	Code	Vraagnr.	Vraag
Visie	Visi_1	1.1	Onze school heeft een duidelijke visie over hoe wordt omgegaan met verschillen tussen leerlingen.
Visie	Visi_2	1.2	Op onze school bestaat er een breed draagvlak voor onze visie over hoe wordt omgegaan met verschillen tussen leerlingen.
Visie	Visi_3	1.3	Onze school heeft een duidelijke visie over hoe de ontwikkeling van cognitief begaafde leerlingen binnen het onderwijs optimaal gestimuleerd en ondersteund kan worden.
Visie	Visi_4	1.4	Op onze school bestaat er een breed draagvlak voor onze visie over hoe de ontwikkeling van cognitief begaafde leerlingen binnen het onderwijs optimaal gestimuleerd en ondersteund kan worden.
Signaleren	Sign_1	2.1	De leerkrachten op onze school zijn op de hoogte van de specifieke kenmerken en leereigenschappen van cognitief begaafde leerlingen.
Signaleren	Sign_2	2.2	De signalering van cognitief begaafde leerlingen gebeurt op basis van een vastgelegd protocol.
Signaleren	Sign_3	2.3	De signalering van cognitief begaafde leerlingen geschiedt op basis van verschillende soorten gegevens afkomstig van verschillende betrokkenen.
Signaleren	Sign_4	2.4	De signalering van cognitief begaafde leerlingen gebeurt op basis van een zorgvuldige analyse van de beschikbare gegevens.

Signaleren	Sign_5	2.5	Wanneer er signalen van cognitieve begaafdheid zijn opgemerkt, worden gericht aanvullende gegevens verzameld die nodig zijn om gewenste onderwijsaanpassingen en begeleiding vast te stellen.
Signaleren	Sign_6	2.6	Op onze school worden de ouders actief betrokken bij de signalisering van cognitief begaafde leerlingen.
Signaleren	Sign_7	2.7	Verschillen in inzicht tussen ouders, leerkracht en/of leerling, die zichtbaar worden naar aanleiding van de gegevensverzameling en -analyse, worden besproken en zoveel mogelijk verhelderd.
Signaleren	Sign_8	2.8	Er zijn duidelijke richtlijnen om tot een beslissing te komen tot het uitvoeren van een (extern) psychodiagnostisch onderzoek.
Signaleren	Sign_9	2.9	Er vindt een systematische registratie plaats van de resultaten van het signaleringsproces en van de analyse van de (onderwijs)behoefte.
Signaleren	Sign_10	2.10	Het vaststellen van en aansluiten bij (onderwijs)behoefte maakt onderdeel uit van een cyclisch proces van handelen, evalueren en bijstelling.
Aanpassingen + begeleiding	Aanp_1	3.1	Op school bieden wij onderwijsaanpassingen voor cognitief begaafde leerlingen aan.
Aanpassingen + begeleiding	Aanp_2	3.2	Uit de onderwijsaanpassingen die we op school aanbieden wordt een keuze gemaakt op basis van de cognitieve, sociale en emotionele behoeften van de leerling.
Aanpassingen + begeleiding	Aanp_3	3.3	Op onze school worden leerlingen versneld (d.i. hun schoolperiode verkorten).
Aanpassingen + begeleiding	Aanp_4	3.4	De criteria om een besluit tot versnellen te nemen zijn op onze school duidelijk omschreven.
Aanpassingen + begeleiding	Aanp_5	3.5	Wanneer wordt gekozen voor versnellen, wordt daarnaast ook het onderwijsaanbod aangepast.
Aanpassingen + begeleiding	Aanp_6	3.6	Onze school gebruikt het compacten van leerstof (het schrappen van herhalings- en oefenstof) in haar praktijk t.a.v. cognitief begaafde leerlingen.
Aanpassingen + begeleiding	Aanp_7	3.7	De criteria om een besluit tot compacten te nemen zijn op onze school duidelijk omschreven.
Aanpassingen + begeleiding	Aanp_8	3.8	De tijd die vrijkomt door het compacten van de leerstof voor een vak, wordt besteed aan verrijking.
Aanpassingen + begeleiding	Aanp_9	3.9	De instructie van de gecompecte leerstof wordt afgestemd op de onderwijsnoden van de cognitief begaafde leerlingen.
Aanpassingen + begeleiding	Aanp_10	3.10	Op onze school wordt er verrijkingsmateriaal gebruikt.
Aanpassingen + begeleiding	Aanp_11	3.11	Op school worden er eisen gesteld aan het verrijkingsmateriaal dat gebruikt wordt.
Aanpassingen + begeleiding	Aanp_12	3.12	Op onze school wordt verrijkingsmateriaal gebruikt dat rekening houdt met de onderwijsnoden van cognitief begaafde leerlingen.
Aanpassingen + begeleiding	Aanp_13	3.13	Onze school richt een verrijkings- of verbredingsaanbod in buiten de eigen klas (bv. Plusklas).
Aanpassingen + begeleiding	Aanp_14	3.14	De criteria om leerlingen het verrijkings- of verbredingsaanbod buiten de klas te laten volgen zijn op onze school duidelijk omschreven.
Evaluatie + Borging	Eval_1	4.1	Wanneer voor een cognitief begaafde leerling het onderwijsaanbod wordt aangepast, dan wordt deze aanpassing minstens twee keer per jaar geëvalueerd.
Evaluatie + Borging	Eval_2	4.2	Bij deze evaluatie worden alle belanghebbenden betrokken (i.e. leerling, ouders, klasleerkracht, zorgleerkracht, zorgcoördinator, ...).
Evaluatie + Borging	Eval_3	4.3	In onze school is er een beleid op leerlingenbegeleiding waarin ook de zorg voor cognitief begaafde leerlingen is gespecificeerd.
Evaluatie + Borging	Eval_4	4.4	De wijze waarop onze school aandacht besteedt aan de zorg voor cognitief begaafde leerlingen, staat beschreven in de schoolgids en/of het schoolreglement.
Evaluatie + Borging	Eval_5	4.5	Het beleid op leerlingenbegeleiding t.a.v. cognitief begaafde leerlingen wordt op schoolniveau minstens één keer per jaar geëvalueerd.

3.2 Resultaten

Eerst worden de resultaten van de volledige groep deelnemers besproken (onafhankelijk van het werkjaar). Vervolgens wordt dieper ingegaan op de effecten bij startende netwerken. Ten slotte worden de resultaten van tweede- en derdejaars deelnemers besproken.

Voor de analyse van de resultaten is gebruik gemaakt van enkele statistische toetsen. Eerst en vooral werden scores op de begin- en eindmeting vergeleken aan de hand van een t-toets voor afhankelijke steekproeven. Een significant t-waarde geeft aan dat het

verschil tussen begin- en eindmeting te groot is om op louter toeval berust te zijn. Om de grootte van het verschil (effectgrootte) te berekenen werd gebruikt gemaakt van Cohen's d (klein: d = 0.2, medium: d = 0.5 en groot: d = 0.8).

Resultaten over totale groep (N= 246)

Over de totale groep deelnemers is een scala aan significante effecten te zien, verspreid over de verschillende rubrieken, namelijk: 'visie en draagvlak', 'signaleren', 'onderwijsaanpassingen en begeleiding' en 'evaluatie en borging'. In tabel 3 is een overzicht van de resultaten terug te vinden.

Tabel 3 – Analyse Quickscan begaafdenwijzer alle lerende netwerken (N = 246)

Item	gemiddelde begin werkjaar	gemiddelde einde werkjaar	t-toets	p-waarde		Cohen's d (effectgrootte)
Visi_1	2.61	2.66	.69	.49		.06
Visi_2	2.60	2.59	.28	.78		-.02
Visi_3	2.11	2.31	4.12	<.001	***	.25
Visi_4	2.04	2.18	2.79	.01	**	.18
Sign_1	2.11	2.26	2.83	.01	**	.18
Sign_2	1.74	2.10	6.92	<.001	***	.41
Sign_3	2.41	2.55	2.34	.02	*	.15
Sign_4	2.22	2.46	4.38	<.001	***	.27
Sign_5	2.32	2.50	3.28	.00	**	.20
Sign_6	2.64	2.59	.82	.41		-.05
Sign_7	2.50	2.55	.49	.63		.04
Sign_8	1.69	1.81	1.90	.06		.12
Sign_9	2.09	2.28	3.08	.00	**	.19
Sign_10	2.56	2.61	.98	.33		.06
Aanp_1	2.73	2.84	2.33	.02	*	.15
Aanp_2	2.58	2.61	.74	.46		0.04
Aanp_3	2.69	2.87	3.22	.00	**	.21
Aanp_4	1.81	2.08	5.10	<.001	***	.32
Aanp_5	2.23	2.44	3.16	.00	**	.21
Aanp_6	2.56	2.76	3.83	.00	***	.23
Aanp_7	1.75	2.05	5.85	<.001	***	.35
Aanp_8	2.51	2.78	4.44	<.001	***	.28
Aanp_9	2.35	2.55	3.22	.00	**	.20
Aanp_10	2.95	3.05	1.62	.11		.11
Aanp_11	2.22	2.32	1.34	.19		.09
Aanp_12	2.52	2.57	.71	.48		.06
Aanp_13	2.20	2.36	2.94	.00	**	.18

Aanp_14	1.69	1.95	5.36	<.001	***	.31
Eval_1	2.46	2.59	1.73	.09		.12
Eval_2	2.27	2.40	1.66	.10		.11
Eval_3	2.18	2.45	4.99	<.001	***	.30
Eval_4	1.63	1.86	3.69	<.001	**	.24
Eval_5	1.90	2.26	5.08	<.001	***	.31

Binnen de rubriek 'visie en draagvlak' is er significante verbetering vast te stellen voor twee van de vier verschillende items, namelijk voor item Visi_3: *'Onze school heeft een duidelijke visie over hoe de ontwikkeling van cognitief begaafde leerlingen binnen het onderwijs optimaal gestimuleerd en ondersteund kan worden.'* en item Visi_4: *'Op onze school bestaat er een breed draagvlak voor onze visie over hoe de ontwikkeling van cognitief begaafde leerlingen binnen het onderwijs optimaal gestimuleerd en ondersteund kan worden.'* Deelnemers beoordelen deze aspecten van visie en draagvlak positiever op de eindmeting dan op beginmeting. Verschillen voor item Visi_3 en Visi_4 hebben een klein positief effect.

Voor de tien verschillende items binnen de rubriek 'signaleren' zijn er zes items waarbij een significant verbetering vastgesteld wordt, namelijk: item Sign_1: *'De leerkrachten op onze school zijn op de hoogte van de specifieke kenmerken en leereigenschappen van cognitief begaafde leerlingen.'*, item Sign_2: *'De signalering van cognitief begaafde leerlingen gebeurt op basis van een vastgelegd protocol.'*, item Sign_3: *'De signalering van cognitief begaafde leerlingen geschiedt op basis van verschillende soorten gegevens afkomstig van verschillende betrokkenen.'*, item Sign_4: *'De signalering van cognitief begaafde leerlingen gebeurt op basis van een zorgvuldige analyse van de beschikbare gegevens.'*, item Sign_5: *'Wanneer er signalen van cognitieve begaafdheid zijn opgemerkt, worden gericht aanvullende gegevens verzameld die nodig zijn om gewenste onderwijsaanpassingen en begeleiding vast te stellen.'* en item Sign_9: *'Er vindt een systematische registratie plaats van de resultaten van het signaleringsproces en van de analyse van de (onderwijs)behoeften.'* De items hebben een klein positief effect. Voor item Sign_2, is er een gemiddeld effect waar te nemen.

Binnen de rubriek 'onderwijsaanpassingen en begeleiding' is voor het grotendeel van de items een significante verbetering te zien tussen begin- en eindmeting van het werkjaar.

Significantie is te vinden voor item Aanp_1: *'Op school bieden wij onderwijsaanpassingen voor cognitief begaafde leerlingen aan.'*, item Aanp_3: *'Op onze school worden leerlingen versneld (d.i. hun schoolperiode verkorten).'*, item Aanp_4: *'De criteria om een besluit tot versnellen te nemen zijn op onze school duidelijk omschreven.'*, item Aanp_5: *'Wanneer wordt gekozen voor versnellen, wordt daarnaast ook het onderwijsaanbod aangepast.'*, item Aanp_6: *'Onze school gebruikt het compacten van leerstof (het schrappen van herhalings- en oefenstof) in haar praktijk t.a.v. cognitief begaafde leerlingen.'*, item Aanp_7: *'De criteria om een besluit tot compacten te nemen zijn op onze school duidelijk omschreven.'*, item Aanp_8: *'De tijd die vrijkomt door het compacten van de leerstof voor een vak, wordt besteed aan verrijking.'*, item Aanp_9: *'De instructie van de gecompecte leerstof wordt afgestemd op de onderwijsnoden van de cognitief begaafde leerlingen.'*, item Aanp_13: *'Onze school richt een verrijkings- of verbredingsaanbod in buiten de eigen klas (bv. Plusklas).'* en item Aanp_14: *'De criteria om leerlingen het verrijkings- of verbredingsaanbod buiten de klas te laten volgen zijn op onze school duidelijk omschreven.'* De items hebben een klein positief effect.

Ten slotte was voor drie van de vijf items binnen de rubriek 'evaluatie en borging' een significante verbetering tussen begin- en eindmeting terug te vinden. Voor item Eval_3: *'In onze school is er een beleid op leerlingenbegeleiding waarin ook de zorg voor cognitief begaafde leerlingen is gespecificeerd.'*, item Eval_4: *'De wijze waarop onze school aandacht besteedt aan de zorg voor cognitief begaafde leerlingen, staat beschreven in de schoolgids en/of het schoolreglement.'* en item Eval_5: *'Het beleid op leerlingenbegeleiding t.a.v. cognitief begaafde leerlingen wordt op schoolniveau minstens één keer per jaar geëvalueerd.'* Voor alle drie de items is een kleine positieve effectgrootte te zien.

Resultaten eerstejaars deelnemers (N= 141)

Binnen de groep startende netwerken zijn significante effecten te zien over de verschillende rubrieken heen. In elk van de rubrieken is er sprake van significante verbetering op meerdere domeinen. In tabel 4 is een overzicht van de resultaten terug te vinden.

Tabel 4 – Analyse Quickscan begaafdenwijzer startende netwerken (N = 141)

Item	gemiddelde begin werkjaar	gemiddelde einde werkjaar	t-toets	p-waarde		Cohen's d (effectgrootte)
Visi_1	2.45	2.53	.71	.48		.10
Visi_2	2.49	2.43	.95	.35		-.07
Visi_3	1.80	2.08	4.45	<.001	***	.37
Visi_4	1.81	1.99	2.84	.01	**	.24
Sign_1	1.82	2.11	3.85	<.001	***	.32
Sign_2	1.44	1.81	5.23	<.001	***	.43
Sign_3	2.07	2.31	2.62	.01	**	.22
Sign_4	1.89	2.21	3.98	<.001	***	.33
Sign_5	2.00	2.30	3.96	<.001	***	.31
Sign_6	2.37	2.42	.56	.58		.05
Sign_7	2.24	2.32	.78	.44		.07
Sign_8	1.60	1.80	2.34	.02	*	.19
Sign_9	1.88	2.16	3.47	<.001	***	.27
Sign_10	2.38	2.50	1.65	.10		.13
Aanp_1	2.49	2.66	2.94	.00	**	.25
Aanp_2	2.32	2.47	2.30	.02	*	.18
Aanp_3	2.47	2.68	2.61	.01	**	.23
Aanp_4	1.49	1.82	4.85	<.001	***	.41
Aanp_5	1.96	2.27	3.48	<.001	***	.30
Aanp_6	2.32	2.59	3.99	<.001	***	.33
Aanp_7	1.43	1.85	5.95	<.001	***	.48
Aanp_8	2.19	2.61	5.37	<.001	***	.45
Aanp_9	2.00	2.40	5.14	<.001	***	.42
Aanp_10	2.71	2.95	2.98	.00	**	.25
Aanp_11	1.89	2.14	2.75	.01	**	.24
Aanp_12	2.16	2.42	3.22	.00	**	.28
Aanp_13	1.97	2.18	2.79	.01	**	.23
Aanp_14	1.46	1.76	4.71	<.001	***	.38
Eval_1	2.13	2.48	3.44	<.001	***	.30
Eval_2	2.01	2.28	2.49	.02	*	.22
Eval_3	1.88	2.17	4.13	<.001	***	.33
Eval_4	1.40	1.64	3.26	.00	**	.28
Eval_5	1.53	2.01	5.10	<.001	***	.42

Binnen de rubriek 'visie en draagvlak' is, in de lijn met de totale groep, significante verbetering vast te stellen voor twee van de vier verschillende items, namelijk voor item Visi_3: 'Onze school heeft een duidelijke visie over hoe de ontwikkeling van cognitief begaafde leerlingen binnen het onderwijs optimaal gestimuleerd en ondersteund kan worden.' en item Visi_4: 'Op onze school bestaat er een breed draagvlak voor onze visie over

hoe de ontwikkeling van cognitief begaafde leerlingen binnen het onderwijs optimaal gestimuleerd en ondersteund kan worden.' Voor beide items is er sprake van een klein positief effect.

Voor de tien verschillende items binnen de rubriek 'signaleren' zijn er zeven items (in vergelijking met 6 over de totale groep) waarbij een significante verbetering vastgesteld wordt, namelijk: item Sign_1: *'De leerkrachten op onze school zijn op de hoogte van de specifieke kenmerken en leereigenschappen van cognitief begaafde leerlingen.'*, item Sign_2: *'De signalering van cognitief begaafde leerlingen gebeurt op basis van een vastgelegd protocol.'*, item Sign_3: *'De signalering van cognitief begaafde leerlingen geschiedt op basis van verschillende soorten gegevens afkomstig van verschillende betrokkenen.'*, item Sign_4: *'De signalering van cognitief begaafde leerlingen gebeurt op basis van een zorgvuldige analyse van de beschikbare gegevens.'*, item Sign_5: *'Wanneer er signalen van cognitieve begaafdheid zijn opgemerkt, worden gericht aanvullende gegevens verzameld die nodig zijn om gewenste onderwijsaanpassingen en begeleiding vast te stellen.'*, item Sign_8: *'Er zijn duidelijke richtlijnen om tot een beslissing te komen tot het uitvoeren van een (extern) psychodiagnostisch onderzoek.'* en item Sign_9: *'Er vindt een systematische registratie plaats van de resultaten van het signaleringsproces en van de analyse van de (onderwijs)behoeften.'* Bij alle items is een klein positief effect waar te nemen.

Onder de rubriek 'onderwijsaanpassingen en begeleiding' is voor alle items een significante verbetering te zien tussen begin- en eindmeting van het werkjaar. Significantie is te vinden voor item Aanp_1: *'Op school bieden wij onderwijsaanpassingen voor cognitief begaafde leerlingen aan.'*, item Aanp_2: *'Uit de onderwijsaanpassingen die we op school aanbieden wordt een keuze gemaakt op basis van de cognitieve, sociale en emotionele behoeften van de leerling.'*, item Aanp_3: *'Op onze school worden leerlingen versneld (d.i. hun schoolperiode verkorten).'*, item Aanp_4: *'De criteria om een besluit tot versnellen te nemen zijn op onze school duidelijk omschreven.'*, item Aanp_5: *'Wanneer wordt gekozen voor versnellen, wordt daarnaast ook het onderwijsaanbod aangepast.'*, item Aanp_6: *'Onze school gebruikt het compacten van leerstof (het schrappen van herhalings- en oefenstof) in haar praktijk t.a.v. cognitief begaafde leerlingen.'*, item Aanp_7: *'De criteria om een besluit tot compacten te nemen zijn op onze school duidelijk omschreven.'*, item Aanp_8: *'De tijd die vrijkomt door het compacten van de leerstof voor een vak, wordt besteed*

aan verrijking.’, item Aanp_9: *‘De instructie van de gecompecte leerstof wordt afgestemd op de onderwijsnoden van de cognitief begaafde leerlingen.’*, item Aanp_10: *‘Op onze school wordt er verrijkingsmateriaal gebruikt.’*, item Aanp_11: *‘Op school worden er eisen gesteld aan het verrijkingsmateriaal dat gebruikt wordt.’*, item Aanp_12: *‘Op onze school wordt verrijkingsmateriaal gebruikt dat rekening houdt met de onderwijsnoden van cognitief begaafde leerlingen.’*, item Aanp_13: *‘Onze school richt een verrijkings- of verbredingsaanbod in buiten de eigen klas (bv. Plusklas).’* en Aanp_14: *‘De criteria om leerlingen het verrijkings- of verbredingsaanbod buiten de klas te laten volgen zijn op onze school duidelijk omschreven.’*. Voor alle items is een kleine positieve effectgrootte waar te nemen.

Ten slot is voor alle vijf de items binnen de rubriek ‘evaluatie en borging’ een significant verbetering tussen begin- en eindmeting terug te vinden. Voor item Eval_1: *‘Wanneer voor een cognitief begaafde leerling het onderwijsaanbod wordt aangepast, dan wordt deze aanpassing minstens twee keer per jaar geëvalueerd.’*, item Eval_2: *‘Bij deze evaluatie worden alle belanghebbenden betrokken (i.e. leerling, ouders, klasleerkracht, zorgleerkracht, zorgcoördinator, ...).’*, item Eval_3: *‘In onze school is er een beleid op leerlingenbegeleiding waarin ook de zorg voor cognitief begaafde leerlingen is gespecificeerd.’*, item Eval_4: *‘De wijze waarop onze school aandacht besteedt aan de zorg voor cognitief begaafde leerlingen, staat beschreven in de schoolgids en/of het schoolreglement.’* en item Eval_5: *‘Het beleid op leerlingenbegeleiding t.a.v. cognitief begaafde leerlingen wordt op schoolniveau minstens één keer per jaar geëvalueerd.’*. Bij alle items is er sprake van een kleine positieve effectgrootte.

Resultaten tweede- en derdejaars deelnemers (N=101)

Binnen de samengenomen groep tweedejaars- en derdejaars deelnemers zijn significante effecten terug te vinden voor drie van de vier rubrieken, namelijk: ‘Signaleren’, ‘onderwijsaanpassingen en begeleiding’ en ‘Evaluatie en Borging’. Binnen de rubriek ‘Visie en draagvlak’ is voor geen enkele van de items een significant verschil tussen begin- en eindmeting waar te nemen. In tabel 5 is een overzicht van de resultaten terug te vinden.

Tabel 5 - Analyse Quickscan begaafdenwijzer tweedejaars- (N=48) en derdejaars (N=53) deelnemers.

Item	gemiddelde begin werkjaar	gemiddelde einde werkjaar	t-toets	p-waarde		Cohen's d (effectgrootte)
Visi_1	2.80	2.82	.26	.79		.03
Visi_2	2.77	2.82	.73	.47		.07
Visi_3	2.52	2.63	1.33	.19		.13
Visi_4	2.34	2.46	1.72	.09		.17
Sign_1	2.50	2.47	.38	.71		-.04
Sign_2	2.20	2.55	3.91	p<.001	***	.39
Sign_3	2.86	2.92	.79	.43		.08
Sign_4	2.69	2.83	1.72	.09		.17
Sign_5	2.79	2.81	.12	.91		.02
Sign_6	3.02	2.81	2.23	.03	*	.22
Sign_7	2.87	2.85	.29	.77		-.02
Sign_8	1.85	1.84	.11	.92		-.01
Sign_9	2.42	2.48	.59	.56		.06
Sign_10	2.83	2.79	.44	.67		-.05
Aanp_1	3.05	3.09	.53	.60		.05
Aanp_2	2.91	2.78	1.47	.14		-.15
Aanp_3	2.98	3.11	1.71	.09		.17
Aanp_4	2.26	2.44	2.02	.05	*	.20
Aanp_5	2.57	2.67	.97	.33		.10
Aanp_6	2.91	3.01	1.26	.21		.11
Aanp_7	2.21	2.35	1.65	.10		.16
Aanp_8	2.92	3.01	.97	.34		.10
Aanp_9	2.83	2.75	.80	.43		-.08
Aanp_10	3.27	3.16	1.52	.13		-.15
Aanp_11	2.70	2.58	1.39	.17		-.14
Aanp_12	3.00	2.78	2.64	.01	**	-.26
Aanp_13	2.48	2.59	1.42	.16		.14
Aanp_14	1.99	2.22	2.75	.01	**	.26
Eval_1	2.90	2.73	1.47	.14		-.15
Eval_2	2.63	2.60	.29	.77		-.03
Eval_3	2.56	2.79	2.51	.01	**	.25
Eval_4	1.91	2.13	1.98	.05	*	.20
Eval_5	2.38	2.57	1.78	.08		.18

Binnen de rubriek 'Signaleren' zijn er twee items (in vergelijking met 6 over de totale groep) waarbij een significant verschil vastgesteld wordt, namelijk: item Sign_2: 'De signalering van cognitief begaafde leerlingen gebeurt op basis van een vastgelegd protocol.' en item Sign_6: 'Op onze school worden de ouders actief betrokken bij de signalering van cognitief begaafde leerlingen.'. Voor item Sign_2 is er sprake van een kleine positieve

effectgrootte. Voor item Sign_6 een kleine negatieve effectgrootte. Wat wil zeggen dat er een daling in gemiddelde plaatsvindt.

Onder de rubriek 'Onderwijsaanpassingen en begeleiding' is voor drie van de items een significante verbetering te zien tussen begin- en eindmeting van het werkjaar. Significantie is te vinden voor item Aanp_4: *'De criteria om een besluit tot versnellen te nemen zijn op onze school duidelijk omschreven.'*, item Aanp_12: *'Op onze school wordt verrijkingsmateriaal gebruikt dat rekening houdt met de onderwijsnoden van cognitief begaafde leerlingen.'* en Aanp_14: *'De criteria om leerlingen het verrijkings- of verbredingsaanbod buiten de klas te laten volgen zijn op onze school duidelijk omschreven.'* Bij items Aanp_4 en Aanp_14 is een kleine positieve effectgrootte waar te nemen, bij item Aanp_12 een kleine negatieve effectgrootte.

Ten slot is voor twee van de vijf items binnen de rubriek 'Evaluatie en borging' een significante verbetering tussen begin- en eindmeting terug te vinden. Voor item Eval_3: *'In onze school is er een beleid op leerlingenbegeleiding waarin ook de zorg voor cognitief begaafde leerlingen is gespecificeerd.'* en voor item Eval_4: *'De wijze waarop onze school aandacht besteedt aan de zorg voor cognitief begaafde leerlingen, staat beschreven in de schoolgids en/of het schoolreglement.'* Bij beide items is er sprake van een kleine positieve effectgrootte.

3.3 Discussie

De analyses op de totale groep (N = 246) tonen een gemiddelde verbetering tussen begin- en eindmeting over alle rubrieken heen. Zo is er significante stijging te concluderen voor de items betreffende CSF-leerlingen binnen de rubriek 'Visie en draagvlak'. Deelnemers rapporteren een toegenomen realisatie ten aanzien van hun visie als school over hoe de ontwikkeling van CSF- leerlingen binnen het onderwijs optimaal gestimuleerd en ondersteund kan worden. Daarnaast blijkt ook het draagvlak ten aanzien van dit CSF-beleid toegenomen te zijn.

Ook binnen de rubriek 'Signaleren' zijn significante positieve effecten waar te nemen. Voor meer dan de helft van de doelstellingen is een positief verschil vast te stellen. Scholen rapporteren een toegenomen bewustzijn bij leraren ten aanzien van specifieke

kenmerken en leereigenschappen van CSF-leerlingen. Daarnaast worden CSF-leerlingen in grotere mate gesignaleerd aan de hand van een vastgelegd protocol binnen de school en op basis van verschillende soorten gegevens uit verschillende bronnen. Signalering van CSF-leerlingen lijkt meer planmatig te gebeuren, met inbreng van verschillende gegevens vanuit verschillende betrokkenen. Daarnaast worden gegevens ook meer systematisch geregistreerd binnen het volgsysteem van de school.

‘Onderwijsaanpassingen en begeleiding’ kennen ook een toename binnen de gehele groep. Scholen lijken er meer in te slagen om CSF-specifieke aanpassingen binnen de onderwijswerking te realiseren. Zo worden leerlingen versneld, en wordt dit daarnaast via registratie in het volgsysteem geëvalueerd. Daarnaast zetten scholen in op compacten van de leerstof en richtten ze een klasextern verrijkingsaanbod in (bv. door middel van een plusklas.). Onderwijsaanpassingen worden ten slotte in grotere mate geregistreerd en daarnaast geëvalueerd doorheen het schooljaar ‘evaluatie en borging’. Ook wordt het CSF-beleid meer toegelicht in het schoolwerkplan en/of schoolreglement.

Bij de resultaten van startende netwerken is te zien hoe alle doelstellingen een verbetering kennen. Op slechts 5 van de 33 items blijft de gemiddelde score eerder constant. Deze 5 doelstellingen lijken zich meer losstaand te situeren van het CSF-beleid en meer over de algemene schoolwerking te gaan, zoals: omgaan met verschillen tussen leerlingen, ouderbetrokkenheid en cyclisch handelingsproces binnen de school. Doelstellingen met betrekking tot het CSF-beleid op school kenden allemaal een positieve verbetering. Het is te verwachten dat deze toename meer uitgesproken is binnen de startende netwerken, gezien vele scholen voor het eerst kennismaken met het uitbouwen van een CSF-beleid. Het is positief om te zien dat het traject binnen het Ondersteuningsbeleid CSF hierin een goede gids blijkt te zijn.

Bij de tweede- en derdejaars deelnemers zijn minder significante verschillen vast te stellen tussen de eindmeting en die van het voorgaande jaar. Deze resultaten zijn mogelijk te verklaren doordat deze scholen al in grotere mate hun CSF-beleid uitbouwden en daardoor andere stappen zetten ten aanzien van de realisatie van doelen. Daarnaast is er sprake van een kleine steekproefgrootte wat de significantie van effecten kan beïnvloeden. Voor twee items werden onverwacht, weliswaar kleine, negatieve

effectgroottes teruggevonden (Sign_6: *'Op onze school worden de ouders actief betrokken bij de signalering van cognitief begaafde leerlingen.'* (met $d = -0.22$) en Aanp_12: *'Op onze school wordt verrijkingsmateriaal gebruikt dat rekening houdt met de onderwijsnoden van cognitief begaafde leerlingen.'* (met $d = -0.26$)). Mogelijk wordt de rol van ouders in signalering minder prominent naarmate de school een sterker uitgebouwde, systematische signalering heeft, of zijn scholen zich meer bewust van de kwaliteit van verrijkingsmateriaal. Dit zijn evenwel post hoc verklaringen. Het is ook onduidelijk of deze verschillen robuust worden teruggevonden. Dit zal verder nagegaan worden in de komende rapporten.

Prioritair voor de komende jaren is het nog sterker en effectiever stimuleren van deelnemende scholen om de QuickScan in te vullen; daarin zijn we vorig schooljaar ondanks meerdere herinneringen en aandringen onvoldoende in geslaagd. Als tweede aandachtspunt nemen we mee dat niet alle items van de QuickScan allicht even geschikt zijn om evoluties vast te stellen (bv. door de ja-nee verwoording). Hierbij moeten we een afweging maken tussen de voordelen van het verder kunnen opvolgen van scholen met dezelfde vragen versus het beter afstemmen van de vragen op onze doelen. Mogelijk kan een ingekorte, gerichtere bevraging ook leiden tot een hogere responsgraad. Ten slotte worden de scores voor de tweede en derdejaars deelnemers op dit moment niet vergeleken met hun beginscores bij de start van het traject. Een dergelijke vergelijking zou een zicht bieden op de effectiviteit van het gehele traject.

4. Conclusie

Professionaliserende lerende netwerken worden in de literatuur omschreven als: *"highly valuable settings for teachers' on-going professional development [and...] an effective tool for making true changes in teaching practice, starting from the teachers themselves"* (Vangrieken et al., 2017,). De voorlopige resultaten van de evaluaties in het Project Ondersteuningsbeleid Cognitief Sterk Functioneren ondersteunen in grote lijnen de effectiviteit van deze professionaliseringsvorm.

Uit de resultaten van de tevredenheidsbevraging, zien we over het algemeen een hoge tevredenheid en een positieve evolutie in schoolwerking. Deelnemers beoordelen het

traject als een duidelijke meerwaarde: praktisch bruikbaar, wetenschappelijk onderbouwd en ondersteunend. Wat betreft de implementatie van het beleid rond cognitief sterk functionerende (CSF) leerlingen, zien we een duidelijke toename bij scholen in hun tweede en derde trajectjaar ten opzichte van startende scholen. Startende scholen lijken zich in eerste instantie vooral te richten op het verwerven van kennis over CSF. Pas daarna zetten ze gerichter stappen richting beleidsontwikkeling op schoolniveau. Deze geleidelijke aanpak is logisch: een goed begrip van de inhoud vormt immers de basis voor een doordachte en duurzame implementatie.

De vergelijking tussen begin- en eindmetingen aan de hand van de QuickScan, bevestigen tot slot een positieve evolutie binnen het CSF-beleid van deelnemende scholen op vlak van visie en draagvlak, signalering van CSF-leerlingen, onderwijsaanpak, begeleiding, en evaluatie en borging.

5. Referenties

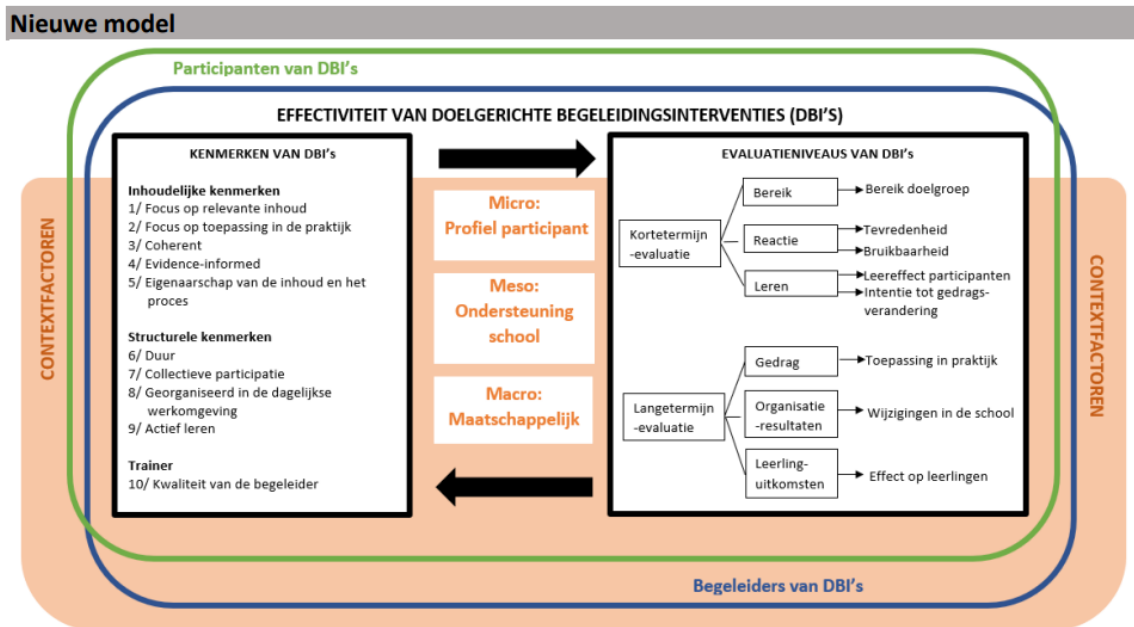
Struyf, E., Verschuere, K., & Van Mieghem, A. (2022). *OBPWO 21.02 - Begeleiding van leraren(teams): ontwikkeling van een model en instrument om effectiviteit in kaart te brengen Onderzoeksrapport 2: De ontwikkeling van een instrument*. Onderwijs Vlaanderen.

Vangrieken, K., Meredith, C., Packer, T., & Kyndt, E. (2017). Teacher Communities as a context for Professional development: A Systematic review. *Teaching and education*, 61, 47-59.

<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.10.001>

6. Bijlagen

Bijlage 1 – Figuur: evaluatieniveaus van doelgerichte begeleidingsinterventies Struyf, Verschueren, & Van Mieghem (2022)

Bijlage 2- Reacties van de deelnemers scholen

Deze reacties werden geanonimiseerd – persoonlijk gerichte commentaar werd ook aan de begeleiders van de lerende netwerken bezorgd.

Super dat dit bestaat!
We zijn in een kerngroepje ermee bezig en willen volgend jaar meer gestructureerd brengen naar de collega's.
Het was jammer dat we maar tussen een aantal momenten konden kiezen. Er waren meerdere onderwerpen die ons aanspraken.
Een teamlid heeft mij op 1 dag mogen vervangen. Dit was voor haar heel fijn, inspirerend en motiverend. Ze kleuterjuffen zijn er meteen ook mee aan de slag gegaan. Vooral de samenkomst van verschillende ervaringsdeskundige was een grote meerwaarde in dit project.
Leerrijk om vanuit eigen casussen tijd te maken om tips te verkrijgen. Fijn dat er praktijkvoorbeelden aangereikt worden - niet enkel theoretische achtergrond.
Blijven soms nog vast lopen op differentiatie mogelijkheden (compacten en verrijken in de kleuterklas binnen eigen klaswerking in basishoeken) en al dan niet springen in de kleuterschool + wanneer best?
Omdat we op onze school al redelijk ver staan in de begeleiding van het CSF-leerlingen was veel een herhaling voor mij , maar toch weer waardevolle dingen bijgeleerd en Naam projectmedewerker brengt het allemaal met overtuiging en passie over.

Proficiat! Ook fijn dat er veel materialen gedeeld worden. De olievlek voor de begeleiding van de sterke leerlingen breidt zich uit. Top! Heel goed georganiseerd!
We hebben zeker nog een schooljaar de tijd nodig om alles te integreren en hierover te reflecteren. De info en ervaringen met elkaar kunnen delen is zeker ook heel zinvol. Leren van elkaar!
Ik vond persoonlijk het netwerk wat traag op gang komen. De eerste twee sessies heb ik minder geleerd, omdat ik hier al veel van wist. Dit kan helemaal anders zijn voor andere deelnemers. De vierde sessie was ontzettend boeiend! Ik heb veel inspiratie gekregen om mee aan de slag te gaan, heel fijn!
Wij zijn op dit moment nog niet klaar om ons hierin te verdiepen met heel het team, maar we hebben veel opgestoken uit dit lerend netwerk en hopen er in de toekomst effectief mee aan de slag te kunnen gaan.
Een echte meerwaarde zowel de informatie/expertise/tools van de andere scholen die deelnemen als de informatie/expertise/tools van Naam projectmedewerker .
Voor onze school is het vooral herhaling omdat wij reeds een traject hebben gelopen met Exentra. Herhaling is altijd goed. Vooral de casusbesprekingen vind ik een meerwaarde.
Het is echt een netwerk, we hebben veel aan de expertise van Naam projectmedewerker , zeer bruikbaar. Naam projectmedewerker heeft veel kennis die ze met iedereen wil delen. We krijgen antwoorden op onze vragen. Er heerst een zeer open communicatie, de scholen delen praktijkvoorbeelden en expertise met elkaar. We hebben nu een duidelijke leidraad die we kunnen gebruiken om een visie te schrijven voor onze school. Om verder het beleid hierover op onze school uit te werken.
Het was het meest interessante lerend netwerk dat ik gevolgd heb. Wij schrijven ons zeker in voor het tweede deel.
Ik hoop in het tweede jaar met andere scholen nog samen te zoeken en maken van bruikbaar materiaal.
Zeer interessant. Wij nemen volgend schooljaar opnieuw deel. Naam projectmedewerker is een gemotiveerde en gepassioneerde lesgeefster. Heel fijn!
Goed gedaan, ik vind de praktische en wetenschappelijk onderbouwde insteek echt de moeite. Naam projectmedewerker doet dit ook geweldig, ze weet waarover ze spreekt en heeft zelf ervaring, knap!
Het was heel interessant en leerrijk. Het was ook heel aangenaam dat we met collega's konden praten en dat we materialen konden delen. We starten met veel plezier aan het tweede jaar.
Heel waardevol!
Heel interessante en praktijkgerichte nascholing! Dit zit heel goed in elkaar. Precies naar wat we op zoek zijn!
Het was/is super leerrijk! We zijn dankbaar voor de vele tips en inzichten die we al meekregen en kijken uit naar de verderzetting van het traject.
Ik vind mijn deelname enorm verrijkend en kijk alvast uit naar het volgende schooljaar!
Het was een enorme verrijking!

<p>We hebben zeker een voldoende ruim kader en achtergrondinformatie rond CSF gekregen. Zelf loop ik momenteel nog even vast in het effectief omzetten van dit theoretisch kader in een beleid, vooral rekening houdend met schoolvisie en schoolpedagogie.</p>
<p>Nieuwe directies met andere prioriteiten... Wel enthousiasme vanuit het team.</p>
<p>Dikke dank je wel voor alle input, de tijd die genomen werd om casussen te bespreken enz</p>
<p>Er was in jaar 2 zeker verbreding en verdieping tegenover jaar 1, toch heb ik deze eerder als miniem ervaren. Algemeen heel tevreden over deelname aan het lerend netwerk, dit maakte een groot verschil voor een signalering en gepast aanbod voor cognitief snel lerenden bij ons op school!!!</p>
<p>Ik vond de lerende netwerken super interessant en heel bruikbaar voor de klaspraktijk .</p>
<p>Heel zinvol lerend netwerk in verband met de begeleiding van de CSFK. Wij kunnen nu verder! Dankjewel!</p>
<p>Omwille van onvoorziene omstandigheden was ik het laatste half schooljaar niet aanwezig op school. Hierdoor is de implementatie van zaken even blijven liggen.</p>
<p>Ik vond het opnieuw super boeiend. Dit is het 2de jaar dat we deelnemen aan het lerend netwerk. Het eerste jaar was dit o.l.v. Naam projectmedewerker. Dit jaar zaten we bij Naam projectmedewerker van Naam ankerschool. Naam projectmedewerker is heel gedreven en spreekt vanuit heel veel ervaring. Ik ben blij dat zij het netwerk overgenomen heeft. We hebben nog heel wat nieuwe dingen geleerd. Ik kijk al uit naar volgend schooljaar.</p>
<p>Dit schooljaar namen we deel aan de 2 online-verdiepingssessies! Opnieuw een meerwaarde...</p>
<p>Nood aan een regionaal netwerk rond het Gentse. Nu zitten de secundaire scholen verdeeld over verschillende lerende netwerken en ik vrees dat we daardoor kansen missen, om de regio te versterken voor CSF-leerlingen.</p>
<p>Het volgen van het lerend netwerk is intens, maar is zo verrijkend. Dankzij de kennis en goede praktijkvoorbeelden die Naam projectmedewerker ons geeft, zetten we telkens stappen vooruit. Waar we op moeilijkheden stoten, kunnen we bij Naam projectmedewerker terecht met onze vragen. Naam projectmedewerker, het is fantastisch hoe jij dit leid! Dit is een inspirerend bad waarin elke school ondergedompeld zou moeten worden.</p>
<p>Naam projectmedewerker brengt steeds de meest recente info naar de vergaderingen. Ze is heel gedreven en neemt onze groep echt op sleeptouw. Altijd een meerwaarde om tijd voor vrij te maken.</p>
<p>Altijd super waardevol om deel te nemen aan de lerende netwerken, ik vond de regionale ontmoetingsdag ook zeker een meerwaarde! Er wordt altijd zo veel nieuwe info gegeven dat het soms zelfs wat 'te' veel wordt :). Je neemt dan al die info mee naar school maar omdat er ook nog op 100 andere domeinen info binnenkomt (en er soms ook andere prioriteiten zijn), komt het niet altijd terecht bij de juiste mensen op het juiste moment. We verzamelen wel alle info in een gedeelde map zodat we wel alles hebben om er eventueel later (liefst!) nog mee aan de slag te gaan.</p>

Ik heb zelf als zorgcoördinator heel veel aan het lerend netwerk. Ik leer veel bij, krijg nieuwe inzichten en daarnaast ook veel praktijkvoorbeelden waar we ideeën kunnen uithalen. Daarnaast ook veel tips rond materialen en vorming. Ik mis enkel nog een stukje hoe ik het team en directie op lange termijn kan meenemen en meehouden.
Wij gaan nu samen met de pedagogische begeleiding verder op stap om een visie uit te schrijven en stapsgewijze een gedragen werking op school te implementeren.
We gaan volgend schooljaar met het team aan de slag en gaan de opgestelde visie implementeren.
Ik kijk echt uit naar het vervolg! Dit is een zeer zinvol project.
We leren jaarlijks bij. We merken dat het nodig is om dit elk jaar als actief werkpunt terug aan te halen. Leerkrachten vervallen soms snel terug in hun vorige gewoontes. Het blijft voor ons team nog steeds een zoektocht. Het is fijn om een kanaal te hebben, waar we altijd terecht kunnen met onze vragen.
Bij CSF in de kleuterschool blijven we als kleuterteam nog wel een beetje op onze honger zitten. Er zijn geen uitgewerkte leermethodes en zijn daardoor ook een beetje bang om het verkeerd aan te pakken. We kregen vele praktijkvoorbeelden, maar hebben hierin nog niet onze draai gevonden. We zijn hier zeker nog zoekende. We merken dat het "makkelijker" ligt om er in de lagere school mee aan de slag te gaan. We vonden het ook jammer dat we niet aan alle sessies mochten deelnemen en ons moesten beperken tot 3. Zo hebben we het gevoel dat we bruikbare info gemist hebben. Toch heel erg bedankt voor het rijke aanbod en de fijne manier van het overbrengen van de info. We hebben dankzij de netwerken onze werking structureel leren aanpakken en bijsturen. Het was vanuit het werkveld dat we ondergedompeld werden in CSF. Hierdoor is alles zeer praktisch toepasbaar!
Vanaf volgend schooljaar zullen in onze school uren vrij gemaakt worden om met CSF-leerlingen aan de slag te gaan. Dit zal voor onze school een boost geven om met de opgedane kennis nog meer te kunnen bereiken voor onze CSF-leerlingen.
Ik wil eerst de tijd nemen om de kennis die Naam projectmedewerker met ons gedeeld heeft nu om te zetten naar verbetering van beleid en eigenlijke werking omtrent CSF alvorens verder te gaan met het netwerk. Ik voel dat ik nu tijd moet nemen om het te vertalen binnen onze school voordat ik zelf bijschool. Wel wil ik graag nadien terug instappen in het netwerk.
Was weer een heel boeiend jaar. Naam projectmedewerker kan dit heel goed brengen. Leerrijk om van andere scholen te zien hoe zij dit aanpakken.
Naam projectmedewerker heeft een aangename, rustige manier van ondersteunen en doet moeite om je vragen te begrijpen en mee na te denken.
Ik blijf soms wat op mijn honger zitten tijdens de sessies. Er is vooral nood aan praktische uitwerking en succesverhalen. Met alle begrip natuurlijk dat dit soms niet haalbaar is. De ondersteuning heeft er wel voor gezorgd dat we samen met mijn collega een goed werkende tandem zijn die het beleid in de school een stevige fundering heeft gegeven en de implementatie ervan goed is uitgewerkt. Deze tandem rijdt vlot en er volgen nog collega's, wat alleen maar in het belang is van de leerlingen. Graag had ik nog meer willen doen voor onderpresteerders om deze nog meer gezien te laten worden en hen op deze manier te kunnen coachen...
Ik vind het zeker handig dat er onlinesessies blijven omdat het praktischer te regelen is.

Ik werk als pedagogisch ondersteuner voor een scholengroep en ben zeer tevreden over het lerend netwerk van Naam projectmedewerker , in die zin dat het zeer nauw aansluit bij de noden van de scholen en ze bruikbare tools en tips aanreikt. Ik ben erin geslaagd al enkele scholen mee te nemen in het verhaal, waar ik zeer blij om ben. Wel moet ik, op basis van wat collega's mij vertellen, jammer genoeg meegeven dat niet elk netwerk even aantrekkelijk is en er daardoor ook weer mensen afhaken.
De doelen die de begeleider stelde bij sommige lessen, vond ik vaag en onrealistisch.
De cursussen hebben naast de nodige theoretische onderbouw oog voor de praktische haalbaarheid binnen de school -en klaswerking. Er is duidelijk over nagedacht en je gaat steeds met veel concrete tips en materialen terug naar school. Er worden geen uitdagingen uit de weg gegaan en het is boeiend om in gesprek te gaan met verschillende mensen van verschillende scholen elk met hun eigen visie en ideeën of tips. Ik vond het jammer dat ik er dit schooljaar niet altijd bij kon aansluiten vanwege vervangingen die ik moest invullen voor collega's die door het lerarentekort niet ingevuld konden worden.
Ik ben nog steeds vereerd om deel uit te maken van de groep van Naam projectmedewerker . Het is een meerwaarde om iemand met zo'n kennis en ervaring aan boord te hebben. Het enthousiasme en de manier waarop zij iets overbrengt zijn een pluspunt voor deze vormingen en kennisoverdracht!
We zijn zeer blij de kans gekregen te hebben dit traject te mogen volgen. Het was een grote meerwaarde binnen onze werking. We hebben zeer veel kennis en inzichten opgedaan om hiermee verder aan de slag te gaan.
Bovenstaande vragen vulde ik eerder neutraal in, omdat ik tot nu toe nog niet de ruimte kreeg om ermee aan de slag te gaan in ons team. Wij hadden door een negatief verslag van de inspectie andere prioriteiten. Het staat echter wel op het programma volgend schooljaar.
Ik heb dit schooljaar ook heel veel gehad aan de gerichte afspraken met Naam projectmedewerker . Het zou fijn zijn mocht dit ook volgend schooljaar nog kunnen.
De mogelijkheid om regelmatig te overleggen met andere scholen over specifieke situaties en/of casussen vind ik zeer waardevol.
Naam projectmedewerker is een topper! Door een directiewissel startten we dit schooljaar 'opnieuw' met het bekijken van ons beleid en bijhorende werkgroep. Er gebeurt al heel veel in de klassen zelf. Nu willen we proberen nog meer in te zetten op een lijn doorheen de schooljaar en een visie die we ook kunnen communiceren met ouders.
Ik vond het vooral zeer waardevol dat we in het derde jaar zelf konden kiezen om bepaalde 'vormingen' wel of niet te volgen. Ook heel fijn dat er ruimte was en tijd werd gemaakt voor bijvoorbeeld reflectie over een bepaalde casus of advies en tips bij bepaalde problemen of vragen.
Het lerend netwerk heeft mijn eigen inzichten rond CSF vergroot. Het heeft onze werking op school een sterke boost gegeven.
We zijn nog erg zoekende hoe we de aanpak van CSF-leerlingen kunnen integreren in onze dagelijkse klaspraktijk en werking.
We zijn zeer tevreden over het netwerk en hebben er zéér veel uit geleerd. Wij willen dan ook graag blijven deelnemen aan het netwerk. Nog wat extra expertise rond verrijking in de kleuterschool, aanpak bij onderpresteerders en informatie rond de executieve functies staan op onze wenslijst.

Dankjewel Naam projectmedewerker , voor de boeiende sessies. We konden steeds bij je terecht met vragen, casussen... Je hebt dat weer fantastisch gedaan.
Ik maakte deel uit van het lerend netwerk van Naam projectmedewerker (tot vorig jaar). Dit jaar werden we aan het lerend netwerk van Naam ankerschool (Naam projectmedewerker) toegewezen. We zijn maar één keer samengekomen in Leuven, met alle netwerken. Ik voel met persoonlijk wat 'in de steek gelaten', ik ben zo'n beetje mijn contactpersoon kwijt. Naam projectmedewerker heb ik niet kunnen leren kennen, ook niet de leden van mijn nieuw netwerk. De motivatie om verder te doen ligt dus wat lager dan vorig jaar. Toch vind ik de inhouden nog steeds zeer waardevol en interessant. Maar dus ... een beetje verweesd! Het zou fijn zijn moesten er nascholingsinhouden blijven aangeboden worden waar andere collega's aan kunnen blijven participeren: soort workshops voor verdere spreiding en begeleiding van kennis.
Onze school zat in het derde jaar van het lerend netwerk, dit jaar vielen wij onder Naam ankerschool . De voorbije 2 jaar waren er bijeenkomsten en uitwisselingen waar wij zeer veel input kregen en verder mee op weg konden. Dit schooljaar had ik gelijklopende verwachtingen maar ik ben enkel naar de netwerkdag geweest in Naam ankerschool te Leuven. Hier sprak ik andere collega's die ook in het derde jaar zaten en hoorde ik dat zij regelmatig online overlegmomenten hadden. Had ik te hoge verwachtingen? Ben ik uit een mailinglijst gevallen? Dit is zeker niet negatief naar Naam projectmedewerker persoonlijk bedoeld, maar ik vind het gewoon jammer dat er leeransen aan ons voorbij gingen.
Het lerend netwerk geeft zoveel ruggensteun bij verschillende casussen. Je hebt reeds zoveel voorbeelden en theorie gehoord en toch hoor je in een volgende sessie weer nieuwe informatie. Het is zo boeiend dat ik wil blijven leren.
Bedankt voor het netwerk en jullie hulp! Het was fijn om deze kennisoverdracht en uitwisseling van iemand te krijgen die vol passie hierover praat. We hopen dan ook in de toekomst nog steeds terecht te kunnen voor wanneer we hier nood aan hebben. Bedankt!
Dit is een noodzaak om onze beginnende leerkrachten voor deze doelgroep te ondersteunen.
Dit schooljaar hebben we 1x kunnen deelnemen aan een lerend netwerk. Jammer genoeg wat te kort voor de vele inzichten die er zijn. We vonden het dit jaar weinig actief. We zouden graag meerdere netwerken doen die zijn opgesplitst zodat je alle graden kan volgen.
DANKJEWEL!
De voorbije jaren leerde ik heel wat praktische zaken bij. Daarnaast is het ook altijd leerrijk om te horen hoe andere deelnemers het aanpakken in hun school. Zo kunnen we steeds opnieuw van elkaar leren. Persoonlijk hoop ik dat dit initiatief nog lang blijft bestaan. Zo kunnen er steeds meer mensen zich aansluiten en kunnen CSF-leerlingen ook steeds meer de zorg krijgen waar zij recht op hebben.
We hebben al heel veel steun gehad en inspiratie opgedaan door de deelname aan de Lerende Netwerken. Dit schooljaar vond ik de aangereikte thema's net iets minder interessant en iets minder inzetbaar voor onze werking.
Herhaling van inhoud is goed als er een externe persoon aan het woord komt maar daar kan soms wel sneller over gegaan worden. Het spreken over de eigen kinderen kan waardevol zijn maar is soms ook te eng. Daar mag soms sneller ingegrepen worden om het geheel terug open te trekken.

Ik vind vooral de wetenschappelijke en theoretische input heel interessant.
Heel interessant, heeft mijn blik verruimd, kreeg veel bruikbare tools. Het overbrengen naar het ganse team vraagt tijd, maar we zijn op goeie weg. 2 collega's stapten in, zij zullen de netwerken verder volgen.
Het heeft ons als school geholpen om onze werking rond CSF verder uit te werken. In het laatste jaar was het aanbod minder afgestemd op onze school, omdat we al heel wat van deze praktijk hadden geïnstalleerd over onze hele school. vb. executieve functies, project,....
Naam projectmedewerker gaf deze sessies altijd met een groot enthousiasme en liet steeds ook de mogelijkheid om zelf zaken in te brengen of vragen te stellen. Wanneer er nog nood was aan extra info, hebben we die ook steeds gekregen. Haar enthousiasme werkt aanstekelijk! :-) Supertevreden!
We zitten met ons kernteam nog in de startblokken. We werken heel stelselmatig. Intussen werd er een pedagogische studiedag georganiseerd voor iedereen van het schoolteam.
We hebben hier héél veel uit geleerd. In begin voelde het vervelend aan om als school (zonder enige CSF-werking) tussen scholen te zitten waar er een CSF-werking was opgestart. De vragen die zij stelden, ging voor ons al ons petje te boven. Wij hadden soms het gevoel: hadden ze niet beter 2 groepen gemaakt? Maar anderzijds pik je ook veel op van scholen die reeds gestart waren.
Ik werk op een kleine school, terwijl de ankerschool een grote school is. Dit verschil in schaalgrootte maakt dat sommige voorbeelden die tijdens de bijeenkomsten werden gedeeld, bij ons niet direct toepasbaar zijn. Ondanks deze verschillen vond ik de samenwerking met de CSF-coördinator erg waardevol. Zij dacht mee over hoe we zaken konden aanpakken binnen de mogelijkheden van onze school en kwam met concrete en haalbare voorstellen. De begeleiding die we kregen naast de netwerkmomenten was ook van grote waarde. Die ondersteuning gaf ons de handvatten om onze aanpak voor CSF-leerlingen te verbeteren en beter af te stemmen op onze situatie.
Een grote dank voor dit lerende netwerk dat we hebben mogen volgen bij een zeer enthousiaste en aangename Naam projectmedewerker .
Ik vond het algemeen heel interessant en verrijkend! Voor de toekomst vind ik het heel praktisch dat we kunnen blijven vragen stellen via mail om samen verder op weg te gaan.
Degene die de vormingen geeft, vertelt uit eigen ervaring en dus vanuit de schooleigen werking. De ankerschool werkt in homogene groepen terwijl wij in heterogene groepen met 3 verschillende leeftijden. Dit maakt het moeilijker om het geleerde te implementeren in onze schoolwerking.
De opgedane kennis is nog niet tot bij het volledige team geraakt. We nemen de kennis wel mee tijdens onze klasbesprekingen.
Het was een verrijkend netwerk en heeft ons als school echt aan het werk gezet. We zijn aan de slag gegaan met de tips van Naam projectmedewerker . Een verrijkende toevoeging zou zijn om eens scholenbezoek te doen om de theorie nog beter vertaald te zien in de praktijk. Maar ik begrijp natuurlijk ook wel dat dit tijdrovend is.
Bij het eerste stuk van de bevraging kozen we een aantal keer 'eens', omdat de info voor kleuterschool soms beperkt was. Dit werd door ons meegedeeld aan Naam projectmedewerker , waardoor zoco

<p>kleuterschool nu ingeschreven is voor een aantal sessies specifiek voor kleuters. Bij het tweede stuk kozen we een aantal keer 'neutraal', omdat CSF dit schooljaar geen prioriteit was. Wij willen hier werk van maken in de toekomst. Ook al werkten we nog geen visie uit, toch nemen we als zoco's concrete tips mee op een zorgoverleg, in gesprekken met ouders en leerkrachten. Het delen van heel veel materiaal is een échte meerwaarde.</p>
<p>Erg enthousiaste lesgeefster, veel kennis (cognitief en praktijk), veel materiaal bij, veel nuttige anekdotes die blijven hangen, ... Het afgelopen jaar heb ik veel kennis opgedaan en nu kijk ik ernaar uit om in het 2de jaar alles in praktijk te brengen.</p>
<p>Onze school staat al ver in de begeleiding van de CSF-leerlingen. De tips, uitleg was een welkome opfrissing. Inzake opmaak van een beleidsplan blijven we een beetje op onze honger zitten.</p>
<p>Ik ben uitzonderlijk tevreden, de know-how en de inzichten die wetenschappelijk gebaseerd zijn zijn onmisbaar om een beleid op te stellen en hierdoor samen school te maken. Naam projectmedewerker weet waarover ze het heeft en brengt alles op een aangename manier, duizendmaal dankjewel! Ik kijk uit naar het vervolgtraject.</p>
<p>Ik ben zeer tevreden! Dit is eens een opleiding waar je echt iets mee bent. Theoretisch en ook praktisch. Je kan hier meteen mee aan de slag. Ik kijk er oprecht naar uit als ik kan gaan.</p>
<p>We staan nog in onze kinderschoenen, maar directie is mee. We bekijken nu achter de schermen waar nood aan is (binnen onze personeelsvergaderingen). Volgend jaar zal er wat ruimte vrijkomen voor CSF.</p>
<p>Naam projectmedewerker geeft dit op een zeer aangename en motiverende manier! Ik ga steeds naar huis met heel veel ZIN om er aan te beginnen en met zeer veel praktische voorbeelden, zeer fijn!</p>
<p>Enorm veel kennis op gedaan! Soms was het heel veel informatie dat op me af kwam. Ik moet er nog effectief mee aan de slag.</p>
<p>Ik ben blij met mijn deelname. Ik vind het boeiende materie. Ik kijk wel al uit naar de verdiepende sessies i.v.m. kleuteronderwijs, want soms bleef ik als juf van een autonome kleuterschool soms op mijn honger zitten. In het kleuter wordt er op een andere manier gewerkt dan in het lager. Eigenlijk werk je al vaak projecten uit. En kunnen kinderen met CSF hun ei vaak al kwijt binnen thema's zoals de ruimte, Kunst,...</p>
<p>Het was zeer leerrijk. Naam projectmedewerker bracht dit onderwerp met veel enthousiasme en kennis van zaken.</p>
<p>Ik ben persoonlijk heel enthousiast, maar het lukt niet om dit doorgang te laten vinden in de brede visie en werking binnen onze school. Dit omwille van diverse redenen: verschillende campussen binnen de school (versnippering), geen kerngroep die regelmatig overlegt, bepaalde onderdelen die op 'weerstand' stuiten, het wordt niet echt aanzien als een prioriteit op school (zorgt voor frustratie)</p>
<p>Dit lerend netwerk heeft veel nieuwe inzichten gegeven. We kregen bruikbare tips en verrijkten onze kennis i.v.m. CSF-kinderen. Het is ook handig om bij vragen of problemen een aanspreekpunt te hebben.</p>
<p>Ik ben op zoek naar informatie over CSF, wat ik zeker krijg tijdens de lerende netwerken maar we zijn als school nog niet bezig met de uitwerking ervan. We missen de tijd, uren, omkadering,... om dit op te starten maar we nemen dit mee naar de toekomst.</p>

Dankjewel Naam projectmedewerker voor de interactieve manier van werken, je openheid, de manier waarop je positief kritisch je eigen proces beschrijft:)
De wissel in leiderschap binnen ons netwerk heeft een grote impact op de werking van hiervan. We houden in beraad of we blijven verderzetten binnen het huidige netwerk/ de huidige ankerschool. Het uitgestippelde programma met gastsprekers is zeer relevant maar de inhoudelijke onderbouwde voorzetting staat momenteel onder druk (we geven de nieuwe mensen tijd om hierin te groeien). Daarnaast heeft een doorlichting ervoor gezorgd dat de focus op CSFL wat in de schaduw is gekomen van belangrijkere focussen (die uiteindelijk ook de CSFL werking te goede zullen komen).
Op dit moment zijn er geen sterk cognitieve leerlingen die nood hebben aan extra's. Dit maakt het moeilijk om te toetsen of het werkt en gedragen is.

Bijlage 3 – Reacties van de deelnemers Kleuternetwerk

Deze reacties werden geanonimiseerd – persoonlijk gerichte commentaar werd ook aan de begeleiders van de lerende netwerken bezorgd.

Heel leuke en leerrijke ervaring die onze blik deed verruimen.
Ik kwam iedere keer zeer enthousiast terug van de sessies. het was zeer verrijkend, ik kijk uit naar het volgend jaar!
Niets op aan te merken ! interessant van begin tot einde ! Chapeau voor Naam projectmedewerker !
Ik kreeg heel veel input binnen het onderwerp CSF-kleuters, vooral theorie maar ook al hier en daar enkele praktijkvoorbeelden. Ik probeer de vele input vooral op te nemen om dan samen met mijn kernteam op school te gaan selecteren (wat nemen we hieruit mee, wat is van toepassing voor onze school, hoe pakken wij het verder aan). Ik heb reeds een andere, bewustere kijk op CSF-kleuters. Er is bij ons ook al veel meer aandacht voor zorg naar boven toe. De sessies werden steeds gebracht door een enthousiaste, aangename spreker. Je voelt dat deze persoon echt wel vanuit de praktijk spreekt, altijd fijn!
Heel boeiend en ik kijk oprecht uit naar volgend schooljaar.
Leuk dat we na afloop van het eerste schooljaar onze behoefte konden verwoorden i.f.v. volgend jaar. Er wordt afgestemd op de specifieke vragen vanuit de groep en de sfeer zit goed! Uitkijkend naar volgende sessies! Fijne vakantie voor jullie!
Leuke bijeenkomst met afwisselend wetenschappelijke documenten, met klaspraktijk en veel ideeën. Top ervaring ! Ben benieuwd naar volgend schooljaar.
We zullen hier enkele zaken meenemen naar onze school.
Naam projectmedewerker en Naam projectmedewerker waren enorm professioneel en toch heel warm wanneer ze de sessies gaven.
Dit is nog een puntje dat nog in volle uitwerking is, hier in zijn we aan het groeien. maar we hebben we veel info gekregen waar we mee aan de slag kunnen gaan.

Ik miste wat diepgang. Alle info bleef wat oppervlakkig en we kwamen nooit ergens volledig tot de kern, ondanks de vele ervaringen van de lesgeefster. Iedereen had ook een andere achtergrond/niveau om te starten en dat maakt het niet makkelijk. Voor ons waren vele zaken gewoon herhaling.

Mijn deelname als zoco kleuter aan het lerend netwerk was tot nu toe héél verrijkend! Ik deed heel wat nieuwe inzichten op i.v.m. CSF-kleuters en kijk toch met een andere bril als ik in klassen kom of observeer. Ik heb meer oog voor kleuters die nood hebben aan uitdaging maar ook voor kleuters die mogelijk in hun 'luie hangmat' vertoeven. Het materiaal dat werd aangereikt was zeker voldoende. Je moet als het ware zelf een beetje uitzoeken wat bruikbaar en haalbaar is binnen je eigen school. Er was telkens een goed evenwicht tussen voldoende theoretische input en praktijkmateriaal om te gebruiken. Persoonlijk vind ik dat leren van en met elkaar nu wel van start mag gaan. Eens horen bij elkaar hoe het loopt, hoe zij het doen op hun school, waarmee ze nog worstelen, zelf ook zaken kunnen aanbrengen vanuit je eigen school, ...
Een dikke pluim voor [Naam projectmedewerker](#) die dit elke sessie weer opnieuw met groot enthousiasme en gedrevenheid brengt!

Bijlage 4 – Reacties van de deelnemers leersteuncentra

Deze reacties werden geanonimiseerd – persoonlijk gerichte commentaar werd ook aan de begeleiders van de lerende netwerken bezorgd.

Het was superinteressant om de basis mee te krijgen, al zijn wij vooral geïnteresseerd in de aanpak bij dubbel bijzondere leerlingen. Deze kwamen voor ons nog onvoldoende aan bod (maar dit komt misschien nog in de volgende sessies). De basis is echter ook belangrijk om mee te krijgen. Het voelde soms vervelend dat we zelf niet meer konden inbrengen, omdat wij in de kern niet standaard gaan werken met CSF-leerlingen, tenzij er zich ook een andere problematiek voordoet.

Vanuit leersteuncentrum is de praktijk natuurlijk wat anders. De inzichten én praktijkvoorbeelden / tools over dubbel-bijzondere leerlingen bleven nog wat beperkt. De sessies zaten soms héél vol (soms wat eenrichtingsverkeer), waardoor naar mijn aanvoelen weinig tijd en ruimte overbleef voor uitwisseling, materialen écht leren kennen, nadenken over hoe dit in de praktijk gebracht kan worden in verschillende contexten, ...

Vanuit het leersteuncentrum hebben we wel een bijzondere rol in dit verhaal. In principe speelt het verhaal van CSFL zich af binnen de school en dus in eerste instantie op fase 0 en 1, terwijl we als leerondersteuner pas in fase 2 ingezet worden (vandaar ook niet steeds evident om elke stelling in te schalen en keuze voor neutraal), los van het beleid van de school. Daarnaast zijn onze leerlingen vaak 'belemmerd' door een rugzakje dat nog wat extra gevuld is, waardoor het vanuit verschillende brillen kijken is. Ik vond het wel boeiend om vanuit de verschillende casussen en scholen te horen wat mogelijk is en extra input/kennis te krijgen omtrent deze doelgroep.

Grote dank aan [Naam projectmedewerker](#)!

Momenteel begeleiden wij vanuit het leerondersteuningscentrum nog maar een beperkt aantal kinderen met CSF.

Ik begeleidde als leerondersteuner één traject voor een leerling met CSF dit schooljaar. De kennis en materiaal die ik vanuit het lerend netwerk aangereikt kreeg, heeft de ondersteuning van de leerling en leerkracht positief vorm gegeven.

Zeer boeiende materie en veel inzichten gekregen in hoe we de zaken kunnen aanpakken op onze scholen. Binnen het LSC hebben we een focusgroep CSF en HBH waarbij leden hiervan zich verdiepen en we vanaf volgend jaar vormingen zullen geven aan onze collega's om hen ook te inspireren. De focusgroep kan ten allen tijde aangesproken worden door collega's om mee ondersteuningsvragen rond CSF en HBH te bekijken / op te nemen.

Wij blijven wel een beetje op onze honger zitten wat het systeem betreft. We merken op in onze dagdagelijkse praktijk dat er heel wat lln met CSF, HBH zijn waar wij vanuit het LSC niet aan kunnen. Dit omdat wij enkel mogen werken vanuit verhoogde zorg die aangevraagd wordt specifiek voor een leerling en dat deze lln vaak nog onder de radar blijven. Wij geloven erin dat wij vanuit een LSC meer zouden kunnen doen in scholen als we het mandaat hiervoor hadden. Hier kan het lerend netwerk niets aan veranderen uiteraard. Is info die ik graag meedeel.

Zeker interessant, ook al is er al veel voorkennis, door de zeer praktische insteek.

Er zijn nog een beperkt aantal aanmeldingen voor leerlingen met CSF in het leersteuncentrum.

We blijven ons graag verdiepen in de materie van CSF-kinderen.

Als leersteuncentrum proberen we de info over te brengen naar leerkrachten die een leerling hebben met CS mogelijkheden.

Op voorgaande vragen diende ik dan ook vooral neutraal op te antwoorden.

Bedankt

Doordat ik participeerde vanuit een leersteuncentrum antwoordde ik op de vragen specifiek voor de school 'neutraal'

Af en toe mag er nog meer groeigerichte taal gebruikt worden en gecompimenteerd of constructief bevraagd worden over wat er al geprobeerd wordt, ook al sluit het misschien nog niet helemaal exact aan bij wat jullie vanuit de door jullie gelezen en gevoerde wetenschappelijke onderzoeken. Jullie zijn sterk in jullie visie en dat is mooi. Nog meer respectvol openstaan voor andere visies en die oprecht geïnteresseerd bevragen, kan m.i. enkel verruiming en verbinding brengen.

De laatste vragen krijgen als antwoord neutraal omdat ik zelf geen deel uitmaak van een school.